Pi 2542

Mechir Jajin
(Weinpreis)
Comm. zu Esther
von
Moses Isserls
Hamburg
1711

ספר מחיר יין

ביאור חדש טוב ונחמד על מגילת

אסתר שחבר החכם הכולל אריא דבי עילאה

הגאון המופלא מהר"ר דעה בן משכת כודע כפי' כול שר צבא התורה כ"ל לו כ"ב אלפי ורבבות לראש ממ"כ ריר פנים יפות
אשר בדברו מער"ב ער"ב ים החכם השלם כמהר"ר משה בן הקצין והנגיד כמ"ר ישראל אבק"ק קיברלא ולה"ה

נדפס בהמבורג בבית הגביר יצחק קוקיאו די קורדווה שנת אשר פריו יתן בע"ט וביום א' לחדש תמוז

בע"י עב"ו

במדרש הנעלם אמר רבי שמעון בן יוחאי ווי להאי בר נש דאמר דהני מלי אורייתא אתיא לאתחזאה ספורין לעלמ' ומלין דהדיוטין דאי הכי אפילו בזמנא דא יכולין למעבד אורייתא במלי דהדיוטי בשבח יתיר מכולהו דאפי' איכו קפסירי דעלמא אית ביניהו מילין עילאין יתירין אי הכי ניזיל בתרייהו ונעביד מינייהו אורייתא אלא כל מלי דאורייתא כה"ג עלמא עלאה ועלמא תתאה בחד מתקלא אתקלו ישראל לתתא מלאכי עילאי לעילא במלאכי עילאי כתיב עושה מלאכיו רוחות הא בשעתא דנחתין לתתא מתלבשין בלבושא דהאי עלמא ואי לא מתלבשין בלבושא דהאי עלמא לא יכלין למיקם ולא סביל להון עלמ' ואי במלאכי כך באורייתא דברא עלמא וברא להו כיון דנחתא להאי עלמא אי לא מתלבשא בלבושא דהאי עלמא לא יכיל עלמא למסבל ועל דא סיפורי אורייתא לבושי אורייתא הוי ומאן דחשיב דההוא לבושא היא אורייתא ממש ולא מלה אחרת תפח רוחיה ולא יהא ליה חולק בעלמא דאתי ובגין כך אמר דוד הע"ה גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך· וכזה כתב הרב שם טוב בפירושו לספר המורה חלק א' פרק ל"ו וז"ל ראוי לך המעיין שתדע כי כל דבר שיושג במראה הנבואה אינם הוא משל לענין אחר והסובר שהוא משל לבד הוא רשע והסובר שהוא אינו משל הוא כסל אבל יאמר שיסבול בו ב' ענייני' יחד עכ"ל· ולזה אומר שג"כ לא ימלט מהיות תוך ופנים לספור מגילת אסתר שאמרו ז"ל עליה פ"ק דמגילה שנאמרה ברוח הקדש כשאר כתבי הקדש: כי מאתים אחד ילקח ראיי' לכל המין וכיון שאר כתבי הקד"ש לא נגלה ונכתב' כן בודאי קרה לנו במגיל' זו ואם אף כי סיפור המגיל' לא יחד שם התור' תלויה בו כאמ' במסכ' שבת פ"ר עקיבא מאי דכתיב ויתייצבו בתחתית ההר וגו' מלמד שכפה עליהם הר כגיגית כו' אמר רבי אבא מכאן מודע' רב' לאורית' א"ר רבא הדור קיימו וקבלו בימי מרדכי שנ' קיימו וקבלו קיימו מה שקבלו כבר מ"מ אי אפשר שבדברי' הנזכרי' מתחיל' הספ' דהיינו משתה אחשורוש וזכרון ממשלתו וזכרון המזורע ובכיו ככל הכל בעקר ולא כוון בם אלא לספ' המאורע ולהגדי' הנס ובודאי סיפורים אלו הם הלבוש כשאר סיפורי אורייתא כמאמר הקדוש רבי שמעון בן יוחאי: ולכי

וכן בזהר בפ' כי תשא דף פ"ד עמוד ש"ו דכי תנינן דבההוא שעתא דכתי' משה וקבילו אורית' בלמודי כללא דכלים ולא ינון קבילו אורייתא בעלמ' אפילו מגלת אסתר דכתי' וקבל היהודי' וקבלו היהודי' מבעי ליה מאי וקבל אלא לא משה דאינון היהודים כלל' דיהודאי ע"כ·

משה בן כבוד אבא מרי הפרנס והמנהיג ישראל ש"לי"ט הנקר' משה א"ישרלש מקר' אקא הייתי בתו' הגולה אשר בתגליבו מעירינו בשב' ע"ר לפ"ק מחמת עפוש האויר לע"ז והיינו גרים בארץ לא לנו בעיר ש"דלוב מקום אשר אין תאנה וגפן· ובמעט מים אין לשתות כי אם בתקבולה עיר אשר במסכנות תאכל בה לחם· וע"ז אין בה להסכן בו· ולא יכלנו לקיים ימי הפורים במשתה ושמחה· להם יגון ואנחה· אמרתי אקומה ואשמח במפעלי· אף חכמתי עמדה לי· כי פקודי יי' ישרים משמחי לב· ולקחתי תחת לשוני דבש וחלב· ונתתי לבי לתור ולדרוש כוונת המגילה הנמשל בדבריה ופי' כל מלה ומלה ודבקתי בה עד מקום שידי מגעת כי הספור נחמד למראה והנסתר הוא עץ הדעת ומצאתי דרך ישכן אור אשר עליו יסובבו כל דברי מגלת אסתר· שהוא רומז על כלל ימי האדם עד יום מותו מה כי בני אדם אהביו ובני גילו· עין לא ראת' אלהים זולתך יעשה למחכ' לו ושמתי הדברים בספר בכתיבתי להיות שמור לי לעת זקנתי· ואל יחשדני המעיין שכך אני בעיני שאוכל לחבר ספרי· או לדבר דברי' נגד מלכים ולא אבוש· כי ידעתי שאין באר יבאר מים חיים רק מקור יגש· רק שמתי נגד עיני דברי חכמי המחקר אשר דבריה' בכל ספר חכם נחקר· אמ' כל מאמ' לא ימלט מחלוק' אם שכוון אמרו אל האמ' בכל דרכיו או כיון במקצתו או לא כיונו כלל והכ' זו חלוק' הכרחי' אשר אין להמלט ממנה· ובזה אני אומ' אם כוונתי אל האמת אין צריך לי התנצלות כי כבר אמרו קבל האמ' ממי שאמרו· ואם אכוין במקצתו כבר שם התנצלותי בעל המאור ז"ל בהקדמתו לספר המאו' אמר ז"ל אמר אחד מן החכמי' לא חטא חטאת על מי שהביא קצת מן הדברי' הנכוני' כאשר לא הגיע אל תכלית' ואם ח"ו שלא אכוין אל האמת בשום פנים ולא בדבר אחד ממנו· מ"מ אסמו' דעבידנא' דברי רב'ל באמר"ז ל כל חבשי' טבין וחרשי' דאורייתא בישין וכל טפשי' בישין וטפשי' דאורייתא טבין פי' חרשי' ר'ל פתיק'

פטפטיי

מחיר יין

פטפטיא ר"ל דבורי · וכו' · אבי אומ' אף אם לא אכוין האמת' כלל מ"מ גם אנא מכלל פטפטי · לאורייתא דטבין וכדרך
שאמרו אם נבלת תתנשא · השכים כבר קדמוני שתקנתיו בימי הפורים · ולא יהא אלא כאחד ממשלי הנערים · אשר
עוסקין במליצות ושירים · אשר מכל דברי תורה המה מנוערים · וא"כ לא יהיו דברי אלא כאחד מהן · מ"מ ראוי לשמוע
אליהן · מצורף לזה דברי בעל העקידה פ' תרומה אמר ז"ל וא"ע שאין לי ערכו' שיהיה מה שאמרנו כאילו הענייני'ם
אך אמרתי הואיל וכל מה שהכתנו הנה בנוי על גלילי השכל ועמודי הן התכמ' האמיתי' כחזק טובה לחכמים אשר
יסדו' כו' ואין להרחיק שום יהיה מכלל העניין שנה ואם אין יהיה הדבר כדרש לעצמו והמכוונה הטהורה תהי' תמי'
לזכרון בין עיניכו כו' ואבי אומ' אף על פי שידעתי שדברי לא יהיו על גלילי השכל בנויין מ"מ לשמוע הן ראויין ואם לא
יועילו לא יזיקו ואולי לפעמי' האמיתיו' מהם כברק יבריק ולא יהא אלא דרשה בעלמא רק שעל המקרא יסמוך וכדרך
הראשונים חכמי התלמוד שכת' הרב המורה חלק ג' פ' מ"ג על ענייני הדרשות ז"ל הם אצל החכמי' כדמו' מליצות
שיר לא שהדבר הוא עניין הפסוק כו' והתפשט' הדרך ההו' בזמן ההו' והיו עושין אותו הכל כאשר יעשו המשוררי'
מזמורי השיר אמרו ז"ל תני בר קפר ויתד תהיה לך על אזנך אל תקרי אזנך אלא אזנך מלמד שאם ישמע אדם דבר
מגונה' יניח אצבעו בתוך אזנו ואני תמיה אם זה התנ' אצל הסכלים כן יחשב שזו ענין המקרא איני חושב שא' ממי שכלו
שלם יחשב זאת אבל הוא מליצי שיר כאמ' עכ"ל גם חשבתי ואמרתי אל לבי כזה וראה במשל הקדמוני שיבוא ומלפינו
מבהמו' ארץ ומעוף השמים יחכמנו ויודע כי לא היה ולא נברא · ולכן גם דברי לא יהיו רק כדמות דרשה ואין משיבי'
על הדרש · אף כי מגילת אסתר בפנים אחרים הוא כדרש · וקראתי' מאמר זה :

מחיר יין כי כראה עי"ן בעי"ן · כי מחיר יין ומשתה תקנתא שפתחתיו אף עשיתיו בזה אודה ואשבח לאל
נורא כל יש מאין · שעזרני עד הנה ולולי עזרתה לי כמעט שכב' דומה נפשי כי מותר האדם מן
הבה"מ אין · והביאני המלך חדרי בית היין · לתקן בחסדו שאמר מחיר יין · וכן יזכני בחסדו להיות בזעי"ן
ולהגו' בתורתו מחיר יין · וכן אתחיל ואומר · בעזר אלו די ישעי אש"ע עלי גומר · אשר לו דומיה תהלה · כמאמ' ר'
חביב להוא גברא שימת שבחא דמרך כולה · ולכן אקצר מילולי' ויהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה'
צורי וגואלי ·

ויהי בימי אחשורוש וגו' מר' · להיות שסיפורי מגילה זו רומזי' על ימי חייו של אדם מיום הולדו עד שובו
לעפרו לכן התחיל במגילת ויהי שדרשו ז"ל פ"ק דמגילה כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא ימי' של צער
כו' כמו שדרשו ז"ל פ"ק דערובין נוח לאדם שלא נברא משנברא כו' ולזה הם ימים של צער ודע כי האדם מחובר
מחומר וצורה כ"ש הסכימו כל החכמים ונקרא בפי החכמים איש ואשה כידוע ממשלי שלמה ע"ה השלום בגנותו האשה
זרה ובשבחו האשה השכלת גם אפלטון היה קורא לצורה זכר לחומר נקבה כמו שכתב הר' המורה פ"ק ח"ג גם
וברוהו חכמינו ז"ל חכמי התלמוד באמרם פ' המוכר את הספינה אמ' רב כל מה שברא הקב"ה זכר ונקבה בראו ואף
לויתן זכר ונקבה בראו כו' · שאם כבר נ"כ על החומר והצורה הנקראים זכר ונקבה ולויתן הוא המחובר מבין
שניהם כמפור' מן החכמים וכמו שאני עתיד לבאר אי"ה · ולכן אמר שזו היא כוונת הספר בענין אחשורוש שהוא
הזכר ושתי שהיא הנקבה האשה ורב כמו שאבאר אי"ה ואמר בימי אחשורוש שהוא האדם בכלל ונקרא אחשורוש על
שם צורתו · כי היא המשלת מלות האדם וזה מה שהוא

ויקרא לצורה אחשורוש כי הוא ח"ת ו"ר ש"ם וכן דרשו פ"ק דמגילה אחשורוש אחיו של ראש וה כי כבר
ביאר הרב המורה ז"ל ח"א פ"ו שאח ואחות יאמרו מכל שיתוף הדבור ויגד ואלה אל כל דבר מוכן
להתחבר אל דבר אחר כיון שנ' אחת היריעות חוברת אשה אל אחותה ולכן קרא הצורה אח כי הוא מוכן להתחבר
אל החומר ואחר שהוא לשון אחוה אל כשכתב' כי הוא מתאחד על החומר כמו שנאמר במעשה בראשית והיו לבשר
אחד · ו זרעו ראש לפי שהוא כי הוא ראש ועקר לאחותו שהוא החומר וכזה · מכנו בבניין שקר' לבני אחיראש על
שם יוסף שהיה אחיו וראש לו כידוע שמדרש ז"ל ואל יקשה אליך שין ראש כשי' · שבמלת אחשורוש כי היא נוספת במלה

שין

בעין שלא יאמר גם כי לקח המשל במה שאירע שהוא המלך אחשורוש ויאמר הוא אחשורוש המולך כו' ר"ל הוא האדם הידוע ודרשו ז"ל המולך מעצמו כי לא היה מזרע המלוכה · ובזה גילו לנו עומק הדברים כי באמת אדם יוכל למלוך מעצמו והבחירה תלויה בו להיות כאחד ממלאכי עליון ואינו מזרע המלוכה כמו שדרשו ז"ל פ"ר עקיבא אמרו מה לילוד אשה ביניכם גם כי יוכל למלוך מעצמו ובבחירתו על כל כחותיו העול' אז להשתעב' לה' כמו שדרשו וירדו בדגת הים וכו' רודי' לא זכו כו' ודרשו ז"ל פ"ק דמגיל' המול' אמ' רב מול' מעצמו א"ל לשבחא ו"ל לגנאי א"ל לשבח דלא הוי איניש דחשי' למלכ' כוותי' ואמרי לה לגנאי דלא הוה חזי למלכות' וממון יתרתא הוה דיהיב · רמז בזה כי הבחירה שביד האדם לפעמים היא לשבח ופעמי' לגנאי כי בכחותו אל רמז ה' א' שבח לאדם וגדול ממלאכי שרת וזהו דלא חשיב איניש למלכא של עולם כוותי' אמכס בכחותו אל הרע הוא לגנאי ולקח למשל וממון הרבה הוא דיהיב ר"ל שעיקר כוונתו ותכליתו הוא אסיפ' הממון · ואמר שמלך מהודו ועד כוש ר"ל מתחיל לידתו הבקר' הודו כי הוד והדר לפניו והכל חושקי' בו כמו שדרשו במדרש קהל' אשר העולם נתן בלבם ואת העולם נתן בלבם האדם יש לו עשרה בנים והקטן אהבה רבה יותר מכולן ועד כוש שהוא יום המיתה שהוא המשחיר פני הבריאות והוא העדר הברוך בעקב כל אדם ונקרא בפי החכמים חושך כמו שביאר המורה ח"ג פ' בפסוק יוצר אור ובורא חושך ולכן בכה אות' בכוש שהוא לקח בעונו וחושך אחר' תארו · והכרת' שזה כוונתם באמרם וידברו במשה על אודות האשה הכושית אשר לקח ר"ל שהי' נעדר ממנו · שאלו היתה אשה כושי' מתה · ונעדרת ורמוזה בהא מאמרם פ"ק דמגילה רב ושמואל חד אמר הודו וכוש מסוף העולם ועד סופו וחד אמר זו אצל זו הם ויש להקשות למה אמרו מסוף העולם ועד סופו ולא אמרו מתחילת העולם ועד סופו ואם אין לו תחל' אין לו סוף כי מאמר מוסכם לחוקרי' כל שאין לו ראשון אין לו אחרון ושאין לו תחילה אין לו סוף או למה לא אמרו מתחילת העולם עד תחילתו · אלא כר' שבאו לה צי' על כוונתינו מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי כי ידוע שהאדם נק' עולם קטן כמו שבאר בארוכ' המורה ח"א פ' ע"ב ולכן אמר שהודו וכוש מסוף העולם ועד סופו כי א' בתחיל' ימי אדם והשני בסופו והם כל ימי עולמו ולהעיר על סוד אמרו מסוף העולם ועד סופו ולא אמרו מתחיל' העול' כי לידת האדם הוא ג"כ סוף העולם א' שהם ימי העיבור שנקרא גם כן עולם כמו שדרשו ז"ל הכי ה' ברכי נפשי כנגד מי אמרן דוד כנגד ה' עולמו' שדר בהן · דר במעי אמו ואח' שיר כו' והשני שאמר שהודו ועד כוש סמוכי' זו לזו כבתיב' כי ככל ימינו עלי ארץ ואם אלף שנים יחיה כלא היה יחיה וכתיב' זו הם סמוכים זו לזו ועל דרך זו דרשו ג"כ כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה רב ושמואל חד אמר תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם וחד אמר תפסח ועזה בהדדי והב' פי' ג"כ כדרך זו · אלא שלגבי שלמה שהיה מחכמי ישראל ומנביאיו נתן לו עוד מלוכה יותר מבאחשורוש וזה כי תפסח הוא ע"ד כבש כבש וכמו שבאר הרב המורה שדרך הנביאים והחכמים לדבר בדרך זו ובאר שאל' נותלים הוא כמו תולים וכן תפסח הוא מלשון תפסח מלבו בפסקים כי שהוא מיום לידת הולד במעי אמו שמתחיל להתרקם ולשפוך יחד כמו שנאמר טרם אצרך בבטן ידעתיך וגו' עד עזה שהוא כאמר על עולם הבא שהוא הכל עוז והדר לפניו ולכן אמר שהיה מושל מתפסח ועד עזה בכל עבר הנהר שהם נהרי גן היונק' מן העדן וזה במלכי ישראל אבל במלכי א"ה ע"ע ואמר שמלך רק מהודו ועד כוש שהוא יום המית' ולא יותר כי אין להם חלק בע"ה · ודע כי אמרם מסוף העולם ועד סופו ולא אמרו מתחילת העולם ועד סופו יש לי בו דבר כאן אזכירו לך בכ' אף על פי שאינו מענייננו · מאמר יגרוה ביגם לפי פשיטו הוצרך לומר מסוף העולם ולא מתחיל' כי כבר דרשו ז"ל כיומא פ' הוציאו להעולם מאמצעו נברא שנא' בצקת עפר למוצק ורגבי' ידובקו וגו' והמוצק הוא הנקרא בפי החוקרי' מרכז הארץ וא"כ תחילת הארץ הוא האמצע והצדדים הם הסוף ולכן הוכרח לומר מסוף העולם ועד סופו והוא מבואר לאמתו · ונחזור לדברינו אמר שמלך על שבע ועשרים ומאה מדינה בקט מבינוו המוכר בכתירה נכנסים שנאמר ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים ודרשו ז"ל בת מאה כבת עשרים לחטא ובת כ' כבת ז' ליופי וזו היא מעלת שרה אבל רוב העולם הוא

בהפך

מוסף בן ז״ כנגד ובנ׳ כבן ק׳ וזהו שאמרו בכאן שבע ועשרים מגיון התשע קודם ולא נקט במאה והגדו׳ יותר מאה׳
פי שאמרו ז״ל בן מאה כאלו מת ובטל מן העולם ואשר אלו השנים הם מדינה ר״ל שעוסק בהנהגו׳ המדינו׳ ואסיפת
הממונות שהוא כלל המבוקש לרוב בני אדם ואו׳ חושבין על תכלית הנכסי אשר אין מותן ואפשר שמדינה ר״ל לשון
ריבו ומדון כלומר שבכל שני׳ יש לו ריב ומדון עם יצרו הרע לכבשו כמו שאמרו ומושל ברוחו מלוכד עיר ואמר שבע
ועשרים ומאה מדינה כי כל שנה ושנה יש לו ריב ומדון מיוחד כאמרם ז״ל פ׳ החליל בכל יום ויום יצרו של אדם
מתגבר עליו כו׳ נקט יום לשנ׳ עד הנ״ ספר כלל ימות האדם וחזר לפרט לך פרט מה שנוהג בעולמו וידוע שימי
האדם נחלקים לג׳ חלקים שהם ימי העלי׳ הנקראים ימי הנערות וימי הבחרות הנקראים ימי העמידה וימי הירידה
שהם על ימי הזקנה ולכן התחיל מימי העלי׳ להורות בהן דרכי בני האדם לכן אמר ויהי בימים ההם וגו׳ וכבר גילו
לנו במגילת רבתי שישיבה זו היא׳ לפי פשוטו אמר כשבת לא נאמר אלא בשבת ישיב׳ שלה׳ ישיב׳ כבר ידעת מאמר הרב
המורה בהקדמתו ז״ל ודע כי מפתחות הכנה כל מה שאמרו חכמים והנביאים ז״ל וידיעת אמיתת הוא הכנת המשלי׳
ועניניה׳ ופי׳ מליותיה׳ שהם לפעמים מתהפכים או משולבים או מסופקים ואמר שם פ״ט כי פי׳ כסא הוא באמר
על גדולת הש״י ועצמותו אשר איננו יוצא מעצמו וזהו פי׳ כי יד על כס יה׳ ובאמר גם שם פרק י״א כי מלת ישב הבאה׳
אצל הש״י הוא מורה על המעמד בלא שינוי כמו שנ׳ מושיבי עקרת הבית מעמידה ומקיימה וכן באמר בירוש׳ בעמידו׳
ובקיימות והי׳ במעלה העליונה ורואה וישבה תחתי׳ וכן באמר כאן בימים ההם שמתחילים ימי הנערות וכשמתחיל
לבוא ולהיות האדם מתבונן שהוא יושב על כסא המלכות ר״ל שמתבונן במעלתו וגדולתו שהוא מולך על כל הנמצאי׳ :
אשר בשושן הבירה שהוא מושל על כלל העולם שהיא הבירה הגדולה הנקראת שושן כי הוא נאחד כשושנת הורד :
ומה נאות לזו מדרשם פ״ק דמגילה מאי כשבת לאחר שנתיישבה דעתו׳

בשנת שלש למלכו וגו׳ הוסיף ביאור כי מיד שיהיה האדם בן שלש שגמלוהו אשדי אמו כי זמן הנקת
התינוק הוא כ״ד חדש שהם ב׳ שנים מיד מתחיל לידע טוב ורע כמו שאמרו ז״ל בן ג׳ שנים הכיר
אברהם את בוראו שנ׳ עקב אשר שמע וגו׳ ואמר שמיד לפתח חטאת רובץ ומתחיל לילך אחר תאותיו הגשמיות
למשוך כחמת׳ נחמת תמי׳ כמו שנ׳ ברשעים נכספה כיין וגו׳ ואמר עשה משתה הוא לכל שריו ועבדיו הפרתמים
ושרי המדינות לפניו ד״ע כי באדם הם מקצת אברים שהם במדרגת השרים כגון הלב׳ והכבד׳ והמח׳ מלך
לכל אברים ומקצת אברים הם במדרגת עבדי׳ לכן אמר שעש׳ משתה זו לכל אבריו שרים ועבדים לא ימנע מאחד
מהם תאותו ואמר שאלו השרים ועבדים הם חיל פרס ומדי כי ידוע שבאדם הם שלימות הנקראים בפי הקדמים שלימות
ראשון ושלמות אחרון הראשון הוא מעלת המדות הנקרא׳ שכל המעשי׳ שכלו במדות טובות ונקרא בפסוק
זו מדי׳ ופרס הוא מלאו שכל כאמר׳ ע״מ לקבל פרס ואו׳ על שלמות האחרון שהוא שכל העיוני והוא תכלית האדם
וכו כתלם עוכו נסכר האדם כי לא תהיה הכוא׳ לבהמו׳ כמו שכת׳ הרב בר״ק ב׳ חלק א׳ ולכן אמר פרס קודם מדי
אף כי מגיע לאדם בתחלתו לא׳ שבתחלה בגדרו מהפך הדברים הראויים והולך בשרירות לבו ועושה הכאותיו
ומשתיועם חיל פרס ומדי ר״ל כי השכל והמחשבה שהיו לפניו והיו מכסים להגעת השלמים אשר לא הגיע להשתמש
בהן בעיני התקבולו׳ להמציא תאותיו וקראן פרתמים שהוא לשון שררה כי באמת הם במעלה עליונה לזכה להן
ושרי המדינות לפניו וכבר ביארנו מה הם השרים והמדינות׳ ואמר

בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו וגומר׳ ר״ל שמתגאה בראותו את יקר הגדל׳
ותפארתו מתחת השמי׳ על כל מיני הנמצאו׳ וידוע כי קנייני האדם הם בכלל ג׳ והם העושר
והכבוד והמעלה ולכן כנגד העוש׳ אמר את עושר׳ וכנגד הכבוד אמר כבוד מלכותו וכנגד המעלה אמר את
יק׳ תפארת גדולתו׳ כי באמת זו הוא יק׳ תפארתו ולא כנכסים הרשומי׳ כמו שכ׳ זש׳ כוחת יתהלל המתהלל
השכל וידוע וגו׳ ואת׳ ימים רבים שמונים ומאת יום לצירות על ענין כפלא׳ והנשכ״ל שמתגאה בראותו
שהוא כמעלה הנבבד תחת כל גלגל העליון ידוע כי הגלגל נחלק לשלוש מאות וששים מעלות׳ קבוע כראה על

הארץ׳ ומלכו כסתר׳ כי האופן מפריטן ומחלקן לשבים׳ והנה בכל יום תמיד מאה ושמונים ועגלות נראין׳ ומאה ושמונים נסתרים׳ וזהו שאמר שמונים ומאת יום׳ ומאת יום הוא דומה על הגלגל כי הוא נוגרם ב׳ י׳ יום ולילה׳ וכלי״ז וכיסך אחר התנוע׳ שהיא תליה בגלגל׳ ופי׳ יום הוא זמן כמו הנה יום מ׳ בא׳ או ימים יבא׳ והנה לא אחר שעשה משתה שמונים ומאת יום אלא שעש׳ משתה לכל שריו וגו׳ בהראותו את עושר וגו׳ ר״ל כי בראותו את גדלו עשה משתה כמו שביארנו׳ ולכן חזר עבשיו ואמר

ובמלאת הימים האלה וגו׳׳ וכבר ידוע שיתוף שם מלא הנאמר אבל השם י״ת שב׳ מלא כל הארץ כבודו ושפי׳ הרב המורה חלק א׳ פרק י״ט שנאמר בענין חשיבות והעלה כמו נ״כ ומלא ברכת ה׳׳ ומלא אותו חכמת לב׳ וכן אחר במלאת הימים האלה כלומר כשחשב שתכליתו ושלימותו הוא כימים האלה ר״ל בזה העולם תחת השמים שהם הקף ימים הכוכבים ואינו חושב שיש לו שום שלימות ותכלית אחר זולת זאת לכן עש׳ משתה שבעת ימים חוזר חלילה ור״ל כל ימיו אחר שחוט בקר והרג צאן כי חשב שאין חשבון כשאול אשר הוא הולך שמה ובקש בשבעת ימים כי כל ימות האדם נמנה בשבעה והם שבוע אחת והוא ההיקף האמצעי וכן נאמר דבכי איזו ויהי כי הקיפו שבעה ימי המשתה׳ ואמר לכל העם הנמצאים בשושן הבירה׳ למקטן ועד גדול׃ ר״ל שמתחבר עם רשעים ומושב לצים השמחים אלי גיל והולכים אחרי תאותם הן קטן הן גדול ואינו מדקדק עם מי ישב בסעודה בהפך מאנשי ירושלים שלא היו מסובים בסעודה אלא אם כן יודעים מי ישב עמהם׳ בחצר גנת ביתן המלך׳ ודרשו במגילה רבתי ר׳ יהודה ור׳ נחמיה פליגי ר׳ יהודה אומר גינת ביתן וחצר מן פנים׳ ור׳ נחמיה אומר גינה מבפנים וחצר מבחוץ׳ אמר ר׳ פנחס אני מקיים דברי שניהם׳ כשהוא היה רוצה היה עושה חצר׳ וכשהיה רוצה עושה אותה גינה׳ כיצד פורש את הוילון ועושה חצר׳ קופל את הוילון ועושה אותה גינה עכ״ל הכא׳ ומי יתן ואדע איך יור׳ פנחס שמקיים דברי שניה׳ אם לא על פי כוונתינו שהוא מבואר וזה כי אחר שעושה משתה זו בחצר גינת ביתן המלך וקרא לשכל האדם חצר גינת ביתן המלך הקב״ה והוא הנקרא גן עדן במעשה בראשית כמו שכתב הרב בעל העקדה מבואר שער ז׳ פרשת בראשית ורמזו הרב המורה חלק ב׳ פרק ל׳ ולכן אמר כאן שבחצר גינת ביתן זהכנו לשם להב נולהשכיל הולך האדם בו אחר תאותיו וזהו בתכלי׳ הגנו׳׳ ודע שמה שקר׳ כאן חצר גינת ביתן ולא קראו גן לבד כמו שקרא במעשה בראשית הוא להורות כי לגבר לדבר עמוק נארוהו הפילוסופים האמתיים והוא כי השכל ההיולני שבאדם אינו אלא הכנה לבד מוכן לבוא מן הכח אל הפועל לכל אשר חפץ האדם יטנו והוא כלוח מוכן לקבל כל הצורות וזה ביאר אלכסנדר הפילוסוף והביאו בארוכה הרב שם טוב בפירוש לספר המורה חלק א׳ פרק ס״ח ולזה קראו חצר גינת ביתן כי חצר זו גם כן אינו אלא הכנה ראוי להיות גינה ראוי להיות בית כיד האדם לבנותו או לנטוע ולזה חלקו במדרשים המעולים חדר מחצר לפנים מגינה כו׳ כיון שחלקו בעצמו נכוד גן עדן׳ דאיתא בבראשית רבה רבי יוסי ורבי יהודה׳ אומ׳ גן גדול מעדן שנ׳ ויקנאו כל עצי עדן אשר בגן אלהים רבי יוסי אומר עדן גדול מגן שנ׳ ויטע האלהים גן בעדן מקדם וגו׳׳ וביאר בעל העקדה בשער ז׳ כי מחלוקת׳ שרבי יהודה סבירא ליה שיוחס האדם שהוא גן אל העולם בכללו שהוא העולם השפל ובבחינה זו הגן גדול מעדן כי עקר עולם השפל הוא האדם׳ ורבי יוסי סבירא ליה שהעדן הוא העולם השכלי שהוא עולם המלאכים וכונת הכתוב שנטע זה הגן בתוך העדן העליון אשר ממנו יושפע תמיד׳ וכתב עוד שם וזהו ענין כל הנטיעו׳ והגנים והפרדסי׳ אשר דברו בהם הכתובים והחכמים עכ״ל׳ ומעתה כוונתינו מבוארת כי ר׳ יהודה שסובר שגן הוא האדם בערך אל עולם השפל אויל לטעמיה ואמר גם כאן כי ביתן מבחוץ והחצר מבפנים כי סבירא ליה כי גוף האדם קרוי גן והשכל חצר ואם כן אי אפשר לעריכו׳ בגן אל העולם השכלי כי אין יחס ודמיון בין נברא גשם לשאינו גשם וע״כ עדן הוא עולם השפל והוא גדול מגן ור׳ נחמי׳ סבירא ליה כדעת ר׳ יוסי וע״כ אומר כי החצר מבחוץ והגן מבפנים ר״ל השכל האדם קרוי גן ואי אפשר להעריכו אל העולם השפל שהוא גשמי רק אל עולם השכלי והוא העדן וגדול מגן׳ ואמר כי החצר מבחוץ כי השכל ההיולני הוא כח מעורב בגוף או נקשר בגוף ואם כן יותכן לומר עליו שהוא מבחוץ ורבי יהודה אמר שהוא בפנים להיות נקיית המושכלות נקיית בו ועל בן ראוי

לומר עליו שהוא מתפכים מלך כתיבה זו והדברים אלו עמוקים מאד במקות השכל והמשכיל יבינם׳ ואז א״כ פתחם
כי הוא יקיים דברי שכיהם ר״ל שהוא יגלה פורס כשכיה רוכה היה עושה אותה חבר כו׳ ומה נפלא זו למי שיבינהו
וזה כי האילן הוא המסך המבדיל ביניכו לבין אלקים ית׳ כמו שנאמר עונותיכם הבדילו וגו׳ ולזה כשפורש האילן
באורח בר כמו שהיה בלעדו כעדר מכל טוב ומותר האדם מן הבהמה אין אמנם כשמקפל האילן זו כעשה נבנה והוא
שקונה המושכלות כלם וראוי לקרותו נינה המורגל כפי החכמים׳ ואמר חור כרפס וגו׳ והשקות בכלי זהב וגו׳
והשתיה כדת וגו׳ להמשיך הדבר כפי פשוטו של משל ולהרבות תענוגיו ותאות שהולך אחריהם וכזה עשה שלמה ע״ה
כמ׳ כי בחלון ביתי וגו׳ והנה אשה וזנה וגו׳ פעם בחוץ וגו׳ ובחי שלמים עלי וגו׳ וכל אותה פרש
שכתב הרב המור׳ בהקדמתו שכולו הוא משל ואשרה מלהמשיך אחר תאות החמריות והמשילם לאשה זונה כו׳ וכתב
לכם פ׳ ולא תקוה ממכי למצא כל עכייני המשל בכמשל כי זה כולו המשך הדברים כפי פשוטו של משל כו׳ עד אם תעריש
לבקש כל דבר ודבר במשל יוציאם לא תב׳ דברי׳ עד שיעוך מן העכייכים המכוון במשל או יצטריכוך לפרש
עכיינים אין פירוש להם ולא הושמו בו לפרסם ותגיע מזו הטעות אל זאת ההזייה אשר יהא בה רוב החכמים כו׳ פי׳
הזייה מדברים לדברי הבלי וכן אומר בכאן שכל אלו הפסוקים הם ליפות פשוטו של משל במיכי תענוגים ותאותו ולא
כתכו לפרש אלא בכא גם כן למין ההזייה גם כי נוסף במשל זו שהוא מעשה שאירע והוצרך לכתוב מה שנעשה׳ אמנם
מאחר שלבי קושב כל דברי ההזייה ודרש׳ בעצמא כמו שהקדמתי בהקדמתי אם כן למה יגרעו פסוקים אלו מכלן ולכן
אפרש בעזר השי״ת כל דבר ודבר שבא להוסיף דבר במשל׳ אמר

חור כרפס ותכלת וגו׳ חור הוא לשון שררה מלשון חורי יהודה׳ ור״ל שמראה גאותו ושררתו בכל מדרגות
העולם שתחתיו ולכן מתנשא לאמר מי אדון לי׳ ויותר נאות לפרש כי אמר תחלה שהולך אחר תאותו
עם חבר גינת ביתן שנתן לו המלך הקב״ה להתבונן בטבעי הנמצאות כולן ולהשכיל מהן מה שאפשר בכח האדם
להשיג הוא איכו עושה כן׳ והולך וסדר הנמצאים זו אחר זו כסדר נכון׳ וזה שידוע שמעלת הנמצאים בעולם הם
ד׳ הדומם׳ והצומח׳ והחי׳ והמדבר׳ והנפשות להן ג׳ כי הצומח יש לו נפש צומחת והחי נפש החיוני
והמדבר נפש המדברי ולדומם אין לו נפש כלל ועל כן לא רמז בכתוב זו רק אלו הג׳ בעלי הנפש אשר ראוי להתבונן
בהן להיות כל אלו נמצאים באדם כמו שהתחיל ראש הרופאים ספרו הנפשות הם ג׳׳ ואין חלוק לנו בזה אם האמת
שהם ג׳ נפשות או נפש אחת מתחלק לג׳ כחות אלו ואם תרצה לומר ולפרש חור מלשון חור ונקב גם המחצב יהיה רמז
בכאן כי חור מורה על המחצב אשר נחצב ממבורות עמוקי׳ נקובי׳ מתחתית הארץ וכרפס הוא מעלת הצומח כי כרפס
הוא מין ירק המוזכר בברייתא׳ בד כי מרור שיוצאים בו בפסח׳ תכלת הוא עמרא מן החי הצבוע בדם חלזון זהו׳
מין דג שהוא החי ודע כי הצומח נחלק לג׳ חלקים הא׳ ממנו הם צמחים הקטנים כמיני הדשאים אשר זכה הצמחי איכו
חלק בהן מאד ועל כן הם קטני׳ על הארץ׳ והשני הם האילנות אשר גדולים מעל הארץ׳ והחי נחלק לג׳ חלקים
חלק הא׳ בתנוע׳ השט בדגים אשר במים׳ והשני בתנועת החי ההולך על הארץ והג׳ בתנועת העוף המעופף על פני
רקיע השמי׳ ועל כן התחיל לספר המדרגה השפלה שבצומח שהוא הכרפס ומדרגה השפלה שבתנועת החי שהוא
תנועת הדג שהוא התכלת ואמר אח״כ שאלו המדרגות יעלה ויש ג״כ אח״כ עוד מדרגות יותר גדולים וכנגד עניין השני
של הצומח אמר חבלי בוץ שהוא הפשתן הנקרא עץ שנאמר ותטמנהו בפשתי העץ וכנגד תנועת החי אמר ארגמן על
גלילי כסף וזה כי ארגמן הוא צמר הבא מן החי ההולך על גלילי כסף ור״ל כי גלילי׳ כגלגלי׳ ירוצו וא׳ שהן של כסף
כי כל תנועת בעל החי איכו אלא מצד כוסף ותשוקת שיש לו אל הדבר המתנועע אליו ואלו לא היה זאת הכוסף
והתשוקה לא יתנועע כו׳ ונזכר הרא״בם בספרו מורה חלק ב׳ פ״ד׳ ומה נפלא אמ׳ אחוז בחבלי בוץ וארגמן כי
מלאת בהשיג טבעי הנמצאות תוכל לעמוד על סוד הגלגלים ותנועתם שהוא אחוז בחבלי בוץ וארגמן כמו ופשתים
ישראל׳ וכל ידענו בשלמה ע״ה שהוא ידיעת בטבעי כל הנמצאות כמו שנאמר וידבר מן הארז אשר בלבנון וגו׳
עמד על סוד טעמי תורה הגדול שהשיג כל טבעיו ולא נעלמה ממנו רק פרה אדומה שאמ׳ עליה עמוק עמוק וגו׳
וגרו׳ כי היודע סוד המציאו׳ כבלבו בלבד ותחתוני׳ ובכל לעולם על כדי התור׳ כי כמו שא׳ בראשית ומורה א׳ כתבן
וכתב

וכקש מבות שטענו· יותר מאשר מבות כי היא מבוה מקובלת לא שכלית בתחלת הדעת והוא מבוה בהשטן והאומות מקטרגים עליה ואמר שהשלים ב' המדרגו' הנוחת וב' המדרגות החי כאשר מדרגו' הג' הנשאר מן החי שהוא עוף המעופף· וכנגדו אמר עמודי שש כי הוא מעופף על פני רקיע השמים ועומד בשש קצוות העולם שהם המעלה והמטה וד' רוחות העולם· ואמר מטות זהב וכסף כנגד החי המדבר הנמשל לזהב וכסף שנאמר איכה יועם זהב ואל תקרי מטות אלא מטות כי אלה ראשי המטות הנזכרים ואמר רצפת בהט ושש ודר וסוחר לג' דרות שמכל הנמצאים לא נמלט מן האדם שגם האמצעיים לא נחסרו ממנו· וזה כי ידוע שבין כל מדרגה מן ד' יסודות אלו יש אמצעיים המצרפן כי האלמוג הוא אמצעי בין המחצב והנוחת והספוג דימיי אמצעי בין הנוחת· והקוף הוא אמצעי בין החי והמדבר וז"ש אמרו רצפת ר"ל שאלו הג' דברים מרצף ומצרף הדברים יחד ואמר בהט ושש הם מדרגות האלמוג שהם ב' דברים האלמוג הלבני והאלמוג האדום ונגד הלב, אמר בהט שתרגום אנקלוס קרסטלי' שהוא לבן ושש הוא שש אדום כתרגומו כעמודי שש· ודר הוא נגד הספוג דימיי כדאמרי' כרבא דימא רבה· וסוחר הוא הקוף שסביבהם הם אלגון הקפה וסחירה· ולכן ספר כל מדרגות הנמצאו' בעולם השפל ולמעלה לעולמות העליונים דהיינו עולם הגלגלים· ועולם השכלי כי כבר באורתי בתחלת דברי שכל דברים אלו מדברים כנגד ימי הנערות שאז איננו ראוי להרום לעלות להשיג לעולמות העליונים שהבנתן נקרא מעשה בראשית ומעשה מרכבה והם אינם ראוים ללמוד בימי הנערות כדאמר ר' יוחנן לר' אליעזר תא ואגמרך מעשה מרכבה א"ל אכתי לא קשאי ר"ל עדיין לא זקנתי ועל כן לא רצה בחקר זו רק דברי הנמצאי' בעול' השפ' ואח' שרצה בחקר' זו שהשכל נתנו הקב"ה לאדם להיו' מתבונן בדרכי הנמצאי' ולעמו' מתוכן על סודי טעמי התורה יתבר' ואח' אבל האדם איננו עוש' כן רק הולך אח' תאות לבו·

והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים· כלי זהב הם תאות הנשים והניד לבו שהולך אחר תאות המשגל שחרפה היא לנו וקראן כלי זהב כי האשה נקראת כלי כמו שאמרו אין האשה כורתת ברית אלא מי שעשא' כלי ולהראות יפיים אמר שהם כ' זהב כמו שפי' למעלה שהאדם נמשל לזהב ואמר כלים מכלי' שונים כי לא יספיק בא' אחת רק נשים רבות להרבו' תאותו כמו שאמר המורה חלק ג' פרק מ"ט וז"ל ועניין גדול כשעם אם הקדש' והוא מניע' רוב התאות המשג' והתמדתו כי בהתאלף גופי הקדש' תוסיף התאות כי לא יתעורר אדם לניף אל שהרגיל בו תמיד בהתעוררו לניפות מתחדשות אלוקי הצורות· עכ"ל· וקרא למעשה זו והשקות בכלי זהב כאמר ז"ל שותה בצעבו· ועל הב' ספר סדרו הרע של אדם בנערותו וספר כי בטובה שחנן השי' דהיינו שנתן בו שכל להשכי' ולהשיג בכלל העולם הול' בו אחר תאותו ואמר אחר כן·

והשתייה כדת וגו'· ר"ל ואל תאמר כי האדם מוכרח במעשיו וזה איננו כי השתי' הנזכרות היא כדת אין אונס כלל והבחירה היא ביד האדם לעשות טוב או רע כי כן יסד מלך מלכי המלכים ית' וית' על כל רב ביתו ר"ל שר העולם ונקר' כפי הפילוס ופי' שכל הפועל שהוא נקר' רב ביתו כי העולם בכללו הו' כי' אל והו' צוה עליו שיניח לעשו' כרצון איש ואיש כמו שאמרו ז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ולכן אין אדם מוכרח כלל רק שאידו היתה לו כל מה שעושה· ואמר שספר כי יצר לב האדם רע מנעוריו מתחיל לומר שלא די שהולך אחר תאות לבו והם הדברי' שיצרו מתאוה להן שהם הערב והמועיל אלא עושה גם כן דברים שאין להם תאוה כלל אלא הם מעשה בהמיות כמו שב' למען ספות הרוה את הצמאה שפירשו להרבות עונו' שנפשו רוה מהן ואין בהן יצר הרע כלבים' שטענו ודומיהן· עם הבהמ' עם עוכות שנפשו של אדם מתאוה להן· וידוע כי אלו הדברים אינן נמשכים אלא מתומ' הרע כמו שבאר בארוכ' בעל העקי"ד שער י"ב כי פעולת בני אדם נחלקו למין אשר יפנה אל תכלי' והם הטוב והערב והמועיל אם' דברו הפילוסו' המדייני' וכל אלו נמשכים מצד השכל הואיל ויכוונו אל תכלית מה אמנם המין השני אשר מצד החומר איננו מקבל שום תכלית כי אם אל הפסד ופחיתה כו' ולזה אמר כי

גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים ולא אמר משתה לנשים אלא ר"ל כי החומר הנפסד הנ"ל אז נושתי גם שלמה ע"ה קראו משליו אשה זונה שנאמ' שית זונה ונצורת לב והיא אשת איש גם כן כמו שאמר הרב המורה בהקדמתו לא"מ ורואה כי מלת ושתי היא מלות שית ווי"ו ראשונה היא נוספת כמנהג הלשון לקיו' וי"ו נוספת בראשית

המלכה

די במשתה של אחשורוש הכוכר אלא גם היא עשתה משתה נשים כאותן
המלה וכשארו אותיות בית ולכן אמר כי לא שהוא נוף האדם הבקי' א' בית כמו שלמה ע"ה כעבלתים
שבנתן קלות וזה היום נה עשתה כבית המלכות של אחשורוש הבית ומבואר שזו הבית הנא בית מלכות אחשורוש הכוב' והנה חזו וספר מי
יען החק יה ובנפלות ידים ידליף קוה לפרוש הימב ובמו שאמר כמשלי חנוך לנער על פי דרכו וגו'
שהרגיל עצמו בכבירותו על דרך הכופר לעילי קשה ליפרש הימנו ר"ל כי כל הח מר הנכנס בלב ליצר הרע הנקר' ערל
וכרוז זו היא כוונתו זמרס הכנעלה לעול תשובה עומדים אפילו צדיקים גמורים אינם עומדים
ועוז קוה לפרוש ואמר ולזה הספיתו כי במקום שבעלי
ולזה אמר הנה

ביום השביעי כטוב' לב המל' וגו' לפני' את ושתי וגו' ותאמן המלכ' וגו' ר"ל אם הוני' כתלותו אף אם יתן לב לשו' ולשלום אח' ושתי הכו' שתמו' את' פורתי ותבא אליו ותבא אחר עבתו בדרך טובים ותאמן
ולא תבא ואמר שבלא את י' כנים השביעי כטוב לב המלך ביין ודרשו ר"ל שבשבת היה וגו' שבשבת יש לאדם נפש יתירה
ואו ראוי יותר שיגיב מחט זין מכבא די ימות החול וזוכן זית זרע על חטאו לשלום אחר המלכה לבא אליו ואמר
כטוב לב המלך ביין ר"ל כי בשבת יכותו הנופות מע לם ועבקים ומתעסקים לפעמים בתורה הנקרא' יין שנאמר
הביאנו אל בית היין וגו' ואמר שבלא אקריה שבעת הסריסי' מהומן כותא חרבונא בגתא ואבגתא זתר וכרכס וזם
המשרתי' פני המלך אחשורוש הכו' כיו' כחות הם שנתנו באדם לשרת המלך אחשורוש שבאדם והם כח המשותף והפות ר
והזוכו זו לוי ר' וה וחשב והשופט וכח מתעורר עם כי' ון והמהו' המשרתים הנזכרים הנה מהומן כנגד כח המדמה שמהומן
בית זולת הכברי' שחיכן בנת' מלשון כי זה ושלל כנגד המשתף שאולל וכוון כל מה שהרגישו הרגשות מבחוץ
ומרכיב זיקר' חרבונ' כנגד כח השופט ר"ל אל תתחר במרעים ולכן אמר כשריב והכחר כינס הוא שופט ביניהם
על כן נקרא' כשמו ר"ל ביכה בגת' ואבגתא' כנגד השומר והזוכר לכן שניהם לשון אחד וכבר ידעת' אמרם ז"ל ר' ש מור
בדבור א' וד כאמרו ושניהם לשון גת שמתאספים הענבים לתוכה ושומרין בה לבצירה כן כחות אלו מאספין כל
ההרגשות ושומרין את ש' זתר הוא כנגד המתעורר ושוב דרכו תמיד לומ' תיר תיר מה לך כרד' גוה מלת ותר או
מ"ם ן לא נגורו אחרי' לבבכ' כי הכל הו' מכה המעורר כ"ר כ"ס כנגד המחשב' כי הוא מלשון כר וכס' שחושבי' על מושבו
של' ורעיוני' על משכבי סליקו' ואמר שהמלך שלא אחר יה כל כחות נפשו שתשוב אליו ותנא אליו בכתר מלכות
ברשותו ר"ל שתעש' מעשים טובים המכונים ככתר כמו שנ' בכור כויר אלהים על ראשו ותעסק בכתר תורה שהיא
המוכנת לכל והיא הכתר מלבו אשר בם מלכי' ימלוכו ואמר להראות העמים את יופיה כי טובת מראה היא אם תעשה
מעשים טובים ונחמדים ואמר

ותמאן ושתי לבא ולמאוך את רוכמו שכתבתי למעלה כי הוא קשה לפרוש ודע שאמ' ז"ל פ"ק דמגילה
למונס ותמאן המלכה מכדי פריצותה הואי דאמר מר שניהם לדבר עבירה נתכוונו אלא' טעמ' לא
אתיא א"ר יוסי בר חנינא מלמד שפרח' בה צרעת במתניתא תנא בא גבריאל ועשה לה זנב וכיו כוונה אל מה שאמרו כי
ושתי פריצותה היתה והיא הנפש הרעה והיה שניהם לדבר עבירה נתכוונו ומה שלא באה היא מטעם שפרח בה צרעת
היינו' וכבר ביארתי כי הצרעת באה על ג' פי עבי' את הכחשבות מזרע ליקיו' שבאדם בהרת
תהילד מהלבב שתבו' תולדות המים וגורס רכת לשון הרע ובא מנסות הרוח הכמש' מחר' הירותו ובא מזון וכעס
הכיוסף מהרה אדום' בלה מרוב חמרה הכמוסף חמרה השחורה כח שהאריך בכלו ובעל העקידה פ' מצורע. כל
אלו העניינים מסכים מוסתירו ר"ל שעשה להזנב ר"ל להיות נדמה לשאר בהמות וקי תשים להם וכבו ולא ליך כל
היה אלוי הכי ב' כרמי אמר ויבן ה' אלהים את הצלע חד אמר זנב היה כי קומר האדם זה שומר הבהמ' אלא
שתוסף בו השכל הדברי וכלו דומו על דעת שזימה כי זה אחר שנבריא לעשה לה הזנב מלשון נבור נביר שהוא הולך
כי כיון ומאזר שלא רבתיה לבאו ומחיך אחרי' ע"ב. חמת זמלך בערה בו ודע שאמרו במגלה רבתי ר' יודן ר"
לוי ברם ר' יוחנן כל יקום שנאמר במגלה ומלך אחשורוש במלך אחשורוש מדבר כל מקום שנאמר מלך סתם משמש
קדש וחל ומעת' יתבאר לך שהכ' כנו' רקמת מלך מלכי המלכי' בערה ע"ד ש"נ ויחר אף ה' ובער' על כוע מעללי' האד'

שעושה כל מה שנא' הספור עד הנה · מתחיל ומגיד הרע הנמשך מזו · ויאמרו ויאמ' המלך וגו' עד אחר הדברים
האלה · הוא מבואר בדרך זו כי אח' שהמל' הק"בה מתייעץ עם החכמי' יודעי העיתי' המה מלאכי העליון וכמו שאמרו ז"ל
אין הק"בה עושה דבר עד שנמלך בפמליא של מעלה וזה אמרו כי כן דבר המלך לפני כל יודעי דת ודין והוא ב"ד של
מעלה · ואשר הקרוב אליו כרשנא וגו' לפי שהר"קנט פ' ויבא ביאר כלבן סודות עמוקות וכת' כמוך לזו מצינו בבראשי'
רבה אמרו ז"ל שם ויאמר הידעתם את לבן בן נחור הידעתם את מי שעתיד ללבן עונותיהם של יש' שנ' אם יהיו
חטאיכם וגו' וכתב שם וגדולה מזו מצינו בהגדה א' בפסוק ויאמר המן למלך אחשורוש ויאמר המן זו מדת הדין ומלך
אחשורוש זה הק"בה שאחרית וראשית שלו כו' והרמז לעיל הדין המקטרג ועתה ביתן לי רשות לפרש מקרא זו לפי דרכינו
והש"י יכפר בעדי וא"ת לא אכתוב הדברים בביאור רק ברמז מובן למשכילים והוא כי שבעת הסרים רואי פני המלך
המוזכרים בפסוק הם שבעה הידועים לחכמי האמת חכמי הקבלה והם רואים פני המלך העליון יתעלה יתברך והם
יושבים ראשונה במלכות והם שרי פרס ומדי כי הם משגיחים לתת לאיש כדרכיו הגיתלים בעיון האדם ובמעשיו
המכונים פרס ומדי כמו שכתבתי לעיל ויש התעוררות בשמות הסרים האלה · כרשנא מלשון ראשון והוא תחלת הבנין
והוא בראשונ' אעפ"י שאין ראשונה ממש · שת"ר דרשו ז"ל פ"ק דמגילה ובמדרש רבתי אמרו מלאכי השרת לפני
הק"בה אם יתקיים עצתו של רשע זו מי מקריב לפניך כו' שת"ר מי מקריב לפניך שתי תורים הוא הסבייה והוא סוד
התורים שימודם את כמו שכתב הרק"נט פ' ויקרא ועוד קראו שתר כי הוא רשת פרוש לדון כל כמה אדמת' מלשון אדם
ותיו הנוספ' הוא רומז על שזה בפסוק לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת כו' תרשיש הוא סוד ים תרשיש מרס מרסנא
המה למודי יי' שם הדין של מעלה כנז' וכתו' והו מלשון ממרסין את הדם ממוכן הוא היין הנזכר ולכן התחיל לקטרג
ותו' כתבו פ"ק דמגילה כי איכא במדרש שממוכן הוא יכיאל והבן זה והש"י יכפר עונותי · ויאמר שהמלך כמייעץ
עם יועציו כדת מה לעשות במלכה ושתי הנזכר' לעיל שהוא הפד' אשר לא רצתה לעשות מאמר בעלה אחשורוש ולמשוך
אחריו י"ג ית' המקטר' כי לא על המל' לבדו עותה ושתי וגו' ר"ל כי לא לבד עשה עבירו' שבין אדם למקום אלא עשה עבירות
שרע בכן לשמים ולבריות וכבר דרשו ז"ל פתח מליצה עונות אין מקטרג כאן אלא כולו וכן במבול לא נחתם גזר דין אלא
על החמס כמו שכ' כי מלא' הארץ חמס ולזה אמר גם כן לכי לא על המלך לבדו עותה ושתי המזכרת אלא על כל השרים
והעמים אשר בכל מדינות המלך אחשורוש ורמזה שכאן את' במדינו' המלך אחשורוש ולא הספיק לו לומר סתם במדינות
המל' כי בכאן במלך הדיוט מדבר ר"ל שעותה על כל העמים שהם בעולם השפל שהוא מדינות המלך אחשורוש המוזכר
לעיל · ואמר כי יצא דבר המלכה וגו' והיום הזה וגו' · ר"ל שאם לא יענש הרשע על חטאו היה חלול השם בדבר
כי ילמדו אחריה להבזות בעליהן שהוא בוראו באמר' ראו רשע זה שלא אחר אשתו ושתי ולא בא אליו לחטו' אחריו והוא
רשע וטוב לו גם אנחנו נלך בדרך לא טובים וזה אמרו היום תאמרנה שרות פרס ומדי וגו' וכב' גליתי לך ר"ס המגילה
מה הן שרי פרס ומדי ולכן יאמר כאן שכל אחת תאמרו' בבורתו וכדי בזיון וקצף כי בא' זה גורם סילוק השכי' מן הארץ
באמר' מדוע דרך רשעים צלחה וגו' וכב' ביאר הרב המורה חלק ג' בפ' י' ההשגחה שזה הטעות ימצאו הכופרי' מקום
לטעות ולכן אמרה מדת הדין לפני הק"בה אם על המלך טוב יצא וגו' ויכתב בדתי פרס ומדי ר"ל המה הג' ספרים
שנפתחים בר"ה שהמה דתי פרס ומדי הנזכרים · ולא יעבור אשר לא תבא וגו' · ומלכותה יתן לרעותה הטובה
ממנה והוא סוד גלגול נשמות · ונור יהיה נשמע פתגם המלך הק"בה אשר יעשה ויקדש שמו בארץ כי רבה היא
וכל הנשים שהם החומרים יתנו יקר לבעליהן שהוא בורא' וימשיכו אחריהם בין בדב' גדול בין בדבר קטן ונרא' שבזונו
בדבר גדול וקטן כמה שאמרו פרק ב' דסוכה אמרו על ר' יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא משנה כו' דבר גדול וקטן כו'
דבר גדול מעשה מרכב' דבר קטן הויי דאביי ורבא וידוע שעיקר הוויי דאביי ורבא כתלה במצות המעשיות והכה דיני
התלמוד ומעשה מרכבה כתלה בעיון ולכן אמר גם כאן שאם יעשה דין ברשעי' כל איש יפחד לנפשו וימשך כל אחד אחרי
בעלה הן בעיון הן במעשה ואמר וייטב הדבר וגו' כמו שאמרו רבותינו ז"ל כל האומר הק"בה ותרן הוא יותרו לו מעוהי
ולזה וישלח ספרים אל כל וגו' ואמר ר"ל שיצא דבר המלך כאלו שלח ספרי' לכל עם ועם להיות כל איש שורר בביתו שהוא
גופו ומדבר כלשון עמו ר"ל שיהיה לפי מדבר שכל שהוא אמת גדר הקדש ולשון עמו ולא יהיה כמשל כבה מו' כלמס

נמשך אחר חומרו· שהוא האשה ושתי להיות היא מושלת עליו יאמ' שאלו הספרי' היו ככתבם אל כל עם ועם כלשונות ולכל מדינה ככתבה להורו' על דעת הרב המור' בנבואה כי כל נביא היה מבין ענין שמושג לו כפי הלשון המוכן אצלו תחילה וכן אמר כאן כי כל עם ועם לקח הבנתו כלשונו וככתבו וכשתרבה להתפלסף אמר כך כבר ידעת אמר ז"ל אמר ריש לקיש הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות ופי' כנ"ה במור' חלק ג' פרק כ"ב שהוא נאמר על החומר האל והעדר הכרוך בעקבי כל נולד ושממנו יבא כל רע וכל הפסד פירשו שם המפרשי' כי שטן הוא מלשו' שטה כי מטה האדם מדרך טוב לדרך רע גם מלאך המות כי ע"י מגיע המות לאדם וזה שאמרו יורד ומתעה עולה ונוטל נשמה גם ידעת פירוש בענין שקראו שלמה ע"ה אשה זונה ואשת איש ופי' חלק ג' פרק ח' וז"ל כל הפסד יגיע לצורה במקרה מפני התחברה לחומר וטבע החומר ואמתתו שהו' לעולם לא ימלט מחברת ההעדר' ומפני זו לא יתקיים בו צור' אבל יפשיט צור' וילבש צור' אחרת תמיד ומה נפלא מאמר שלמה ע"ה בדמותו החומר כאשת איש זונה כי לא ימצא חומר בבלי צורה כלל א"כ אשת איש היא לא תמלט מאיש ולא תמצא פנויה כלל ועם היות אשת איש מבקשת איש אחר לעולם תמיד ומפתהו ותשיבהו בכל צד עד שיפיק ממנו מה שהשיג בעלה· ומפתה אומר שמספר איך שהחומר המושך עצמו אחר תאותיו גורם לו רעה ולבעלה עמה וזה אמרו· ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים כו' ר"ל דבר במשל כאלו היה יצר ויאמר שאלו החכמים יודעי העתים האמורים בקהלת שאא ומתן בין הנפש וכחותיו אבל כאשר אין שם אומר ולא דברים ולכי כן דרכו של אדם להתבונן במחשבתו כי באמת תלויין כולן בגוף האדם ואמר בכי כן דבר המלך לפני יודעי דת ודין כי הקרוב אליו לא קאי אלא רק על כרשנא לבד ואחר כך מונה והולך ולידע אחריתו ואמר והקרוב אליו כרשנא כו' רע כי הק"ב בהקראו רע· מצד השרים האחרים וז"ל כי כבר ידוע מדרשו ז"ל פרק הקליל ז' שמו' נקרא ליצר הרע· יחזקאל קראו אבן· יואל קראו צפוני· דוד קראו צואה· שלמה קראו שונא· ישעיה קראו מכשול· קראו ערל· ולכן התחיל ממוכן לבד' הדיוט ונראה כי ז' שרים אלו המוזכרים בפסוק הם ז' שמות אלו של יצר הרע בכלל כמו שאני עתיד לבארו אי"ה אלא קיפץ בראש· ור"ל בפרט אלא מה שבכלל כי ממוכן הוא המן הוא יצר הרע ז' מדרגות שנתחברו במהות האדם וידוע שקראו בז' שמות אלו הסרי' להורו' על מדרגותיו כי כר' בז' שמות אלו הם ז' מדרגות יש בסולם שראה יעקב בחלומו בסולם המוצב ארצה שאמר הרב המור' חלק ב' פרק י' שיש נוסחאות שכתב בז' מדרגות יש בסולם ז' שמות אבל איננו מושל על השכל שהוא ומגיע בשכלו להשיג השמי' וזהו וראשו בשמי' ולזה אמר כי היצ' הרע יש לו ז' כי אמר כי הקרוב אלה עם אמר החכמים· במדרגה השמיניתים אמר האדם כעניו שהוא מדבר ואומר כי זה לצומת זה ולכן אמר כי שר זו הוא קרוב המלך הוא כרשנא להורות על מדרגות הפי כי תרגום הנה הוא רשיב' והוא הפי בעצמו כי המורה כי חומר באדם הקרוב הוא חומר אל המלך כי הפי והמדבר ככנסי' תחת סוג ז' שהוא הפי וכבר אמ' הרב ללקוחות אלקיות שהוא הבהמות בעצמו תבהמ' הקרובה· שתר שתר הוא מעלת הבהמות כי הוא ותר שהוא תרשיש הוא אבן טוב שהוא והמלך הסין כו"ן להורות בל מה שכאמר בו כתשלומין ס"ב· תרשיש הוא המחשב כי המחש' כמו שכא' תרשיש וגו' ויסף אדמת הר' יסוד העפ' מלשון אדמה ולא יקשה אליך בהקדימו אדמת לתרשיש ע"פ שמעלת תרשיש יותר גדול ממעלת אדמת' רק הוא שהמחשב עיקר מקורו מן העפר ונתכנב מתוכו הקדים יסוד העפר למחשב ואמר מרס מרס' על יסוד המים ואמר שהם יסודי הקלי' הנוטשות הנה והנה כדבר בקב מלשון מרסי' כדס· ממוכן הוא יסוד האש כי הוא המכין כל דבר במוחו כו' ושם החכם האדם יולידו האדם ורשמו כי הוא יסוד האש כותן לחום הטבעי והוא המעמיד כל חי ולכן אמר כי שבעה שמות נקרא ליצר הרע על ז' מעלות אלו והמה שאמר הק"בה קראו רע כי כבר ביאר בעל העקידה פר' כי תבא שהם מדריגו' ולמצב הזו ואולי הם כנגדו ז' מדרגות אלו שנאמר הק"בה קראו רע כי לפתח חטאת רובץ ויצר הרע שנאמרו ולכן אמר שאלו שרים יושבים ראשונה במלכות כי באמת לפתח חטאת רובץ ויצר הרע שהכנס באדם קודם שנכנס בו יצר הטוב שהוא מלך אחד רוע ולכן קראו שלמה מלך זקן וכסיל ואמר שאלו השרים התלויים בחומר הם גורמים הפסד לחומר ובהתחבר ואמר להתפרד הפרד מוכה אבל קין גורמים שום הפסד לצורה בעצמה כי היא בהלך אחר המות וזהו אמרו כדת מה

לעשות כמלכ' וגו' ור"ל שזה מכחנו כל היום להעדיר צורה ולהלביש צורה ואמר ממוכן לפני המלך כקטן ממוכן יותר משאר שרים כי ממוכן הוא המן כתרגומו והוא היצר הרע בכללו כמו שאני עתיד לבאר אי"ה ואמר ·

לא על המלך לבדו עותה וגו' ר"ל שלא ידע לבב האדם לומר שחלקו רק בגמלאו' שאומרו מעדיר צורתו כי גם זה נמצא בכל הנמצאות כי זהו מטבע החומר וזהו כי על כל השרים ועל כל העמים וגו' ונראה שקרא לסוגים שרים ולמינים עמים כי כולן משתתפי' להעדיר צורה ולהלביש צורה וזהו כי יצא דבר המלכה על כל הנשים שכל אחת נבזה בעל'ה בעיניה ומבקשת ורודפ' אחר צור' אחרת כי העדר משותף לכולן ויאמר באמרם המלך אחשורוש אמר להביא וגו' ר"ל מורה על מה שדרשו כל מה שברא הק"בה בגבהינו ובקומתו בראה וזה כי כל נמצא בחד במציאתו ובמהותו מאחר שהעדר והפסד משותף לכולן· אם כן מה יתרון לאדם מן הבהמה ולזה אמר שכל הנמצאות מופסדים ותשקו כמציאתן כאמרם כי גם במלך אחשורוש נעשה כזו ומעתה יצר הרע שהוא ממוכן הנזכר רוצה להכשיל האדם ולהחטיאו ואומר לאדם מאח' שכמות זה כן מות זה ומקרה אחד לצדיק ולרשע מעתה יראה עולמו בחייו כי אין טוב לאדם כי אם לאכול ולשתות כי אין חשבון בשאול וגו' וזה מאמר ממוכן באמרו **היום** הזה תאמרנה שרות פרס ומדי וגו' ור"ל שתגבירו השרות המחשבות אחר ומתי וישלטו בבעליהם שהם שרי המלך ויתאיבום אחר תאותיהם הנזכרי' למעלה ובאמת שבזו די בזיון וקצף ורוח הקודש אמר כן ואינו מדברי יצר הרע· ולכן אמר

אם על המלך טוב ר"ל אם יש לאדם שכל הנקרא ט"ב והוא יצרו הטוב ולא ישמע לקול ממוכן להתיאש מן הע"ה רק יכתב בדתי פרס ומדי ר"ל שהחיים יתן אל לבו כאשר ו' ס' פ' כל האד' לכן יהיה כל שורר בביתו להגביר שכלו על חומרו במושכלות ובמעשים כדי שיזכה לעולם הבא ולא יעבור אשר לא תבא ושתי ר"ל יראה שלא יעבנו זה ויגרום שלא תבא ושתי אחרי"ו אלא יראה לפניו ובזה יזכה לעולם הבא ומלכותה יתן לרעותה הטובה ממנה כי גם הנפש מתדבק בעליונים והוא טוב לו ממנו·

ונשמע פתגם המלך ר"ל שיקרא בשם ט' עולם כמו שעשה אברהם שהכניס רבים תחת כנפי השכינה ובזו כל הנשים יתנו יקר לבעליהן למגדול ועד קטן רמז בזה הסוד כפלא מסוד המציאות וזה להודיעו כי אין חפץ השי' בהעדר נעשה רק שהוא במקרה ועיקר העדר כדי להוציא צורה ט"בה מזו וכמו שנאמר יקר בעיני ה' המותה לחסידיו כי הוא לטובתם כדי שיעלה כששתן למעלה ממה שהוא בחיי האד' להיות נפשו צרורה בצרור החיי' כן הוא בכל הנמצא' כי העדר הוא לטוב' התום' להל' ביש צור' יותר מעול' בנמצאו' ממה שנעדר והמש' בזה כי הצומח הוא מזון החי ואח' כן כזו שהצומח נעדר מצורת הצומח עולה למעל' החי ויתהוו חי מחובר וכן הדבר בכולן וזאת כוונת השם ית' בבריאה לא אל הרע בעצמו כמו שאמרו אין דבר רע יורד מלמעלה· יתעלה וישתבח תמים דעים כי אין חקר לגדולת' ולזה אמר הנה כי בהתבוננות זו כל הנשים יתנו יקר לבעליהן ויודו לאל על צורתן שנתן להם ושאב' צורתן שקדמו' ועל דרך שאמרו בכל דבר וקוויתן כבראו ואמר·

וייטב הדבר בעיני המלך והשרים ה"מ הקודש מכריזו נוכר עליו לעשות לפעמים כדבר ממוכן על כן צריך לעשות לו סייגים וגדרים ולשונו ספרים ויעלה וגדול' להגביר תמיד יצר טוב על יצר הרע ושלא יתן לו מקו' כלל להחטיאו וזהו אמרו כל עם ועם כלשונו וכבתבו וכבר כתבתי בריש הספר מהות השרים והעבדים והעם שהם כחות וחבר האדם להיות כל אחד מוכן והריו לעבודת בוראו בכל מצות התורה כן נדרך משל העין לראות והאזנים לשמוע וכן כו' ואח' שספר קורות האדם ותולדותיו בימי נערותו ושמוסף את תאותו ושזו גורם לו יום המיתה · אמר שלכן לא טוב היות האדם לבדו כי אם ימות יפסיד המין לכך צריך שיבקש עזר כנגדו ולישא אשה בימי בחרותו שהמה ימי העמידה· ומתחיל לספר קורות ותולדות ימי יצ"ר וירד שבעל הרוב מתחיל זמן י"ג שנה אלו כשלש ימי גד לו... קדם ולכן אמרו בן שמונ' עשרה לחופה ומתחיל ואמר:

אחר הדברים האלה כשוך חמת המלך וגו׳ אף כלא׳ מתחילין יחי העמידה בצוך חמות ורתיחת טבעו מה שנגזר על ושתי שגופה לספסל ושאי אפשר לעמוד לא לם ויהרגים בעצמו שבשלמו יחי עלייתו ורוא׳ ע״כ בר׳ לבקש ליקח אשה להוליד ממנה בנים לקיים המין׳ קי פלים מפני שבדלה הכרוך בעקביו

ויאמרו נערי המלך משרתיו וגו׳ כל׳ הבתולה במשל ור בלקיחת׳ אסתר הוא ענין זוג שמפורסם בין חיים לאשתו׳ והוא הזוג השני שאמרו עליו בסוטה פ״ר קמא׳ הא בזוג ראשון הא בזוג שני כי זוג הראשון הוא חבורו ושתי עם אחשורוש בזה כנזר ובת קול יוצ׳ עליו מ׳ יום קודם יצירת הולד ואמר בת פלוני לפלוני ובאור זה כי ידוע שארבעים יום יצירת הולד הוא׳ ולכן אמר מ׳ יום קודם זו ר״ל מיד בשעת הפריו׳ בת קול יוצ׳ לומר בת פלוני לפלוני כי מיד השפה הזרעיי מעלדת צורתה הראשונה ומתחלת להתנועע מעט להלביש צור׳ העובר: ואם אחד בתיר ונפלה אחרים בת פלוני לפלוני ולא אמרו פ׳ לפלוני או בת פלוני לבנם׳ כי באה האות׳ לאם שהעדיר צור׳ הראשונ׳ בקראת בת כוה׳ שעבר׳ המשל׳ ויפה הזרעי׳ לאם שהעדיר צור׳ סור׳ ומקרי בת הסור׳ הסי׳ ותבאו לפלוני שהוא צור׳ העוב׳ ויוסף כי לפי פשוטו יש לישבו כי על׳ הרוב ידבר כי המתן הו׳ נגל׳ קודם יציר׳ הכל׳ ויציר׳ המתן קוד׳ יציר׳ הכלה ולכן בעת יציר׳ המתן עדי׳ הכל׳ איכה בעולם לומר פלו׳ לפלוני׳ ולכן הכלה הוא בת פל׳ לפלו׳ ואם ירבה ישא שנים או יותר מה שאין כן בכן פלו׳ מכל מקום מה שכתבנו׳ על פי כוונתינו היא האמת שכאמר על זווג אחשורוש עם ושתי אמנם בזוג שני שהוא הנרמז׳ הנ׳ בספור אסתר הוא לפי מעשיו כדכתיב מה׳ אשה משכלת. לנה אמר שאמרו לו כשריו יבקשו למלך נערות טובות ר״ל שישא אשה הנוגה מכנות טובים ולא יחסה שהיא בת אביחיל דוד מרדכי וכל הדברים האחרים הבאים בספור זה להמשיל הדברים כפי פשוטו של משל מה שאירע באחשורוש ואסתר והם ליפות המשל אמנם על פי כוונתינו אומר כי בא׳ הרמז הנה על אשה המשכלת שוכר שלמה המלך ע״ה והוא המוסר הכלות הממשיך עצמו אחר שכלו ולא יכו הולך אחר שרירות לבו כגשתי הכהרנת על זו ואמר שכאשר המלך אחשורוש בא בימים ובא חמת דתיתתו ולא יכו להוט אחר תאותו כאשר היה בימי צלחותו נעשה קומו כאשה אחרת וע״ד זו אמרו ג׳ דברים קודעין נגד ויכו של אדם ושיבוי השם אף מהן וכוונתן כזו מה שאמרתי ו׳ ומר שאשה זו קריה אסתר תלא ן הסתר אסתי׳ ר״ל שהקוה׳ מסתי׳ עצמו מפני בעלה ובושה לעמוד מפניו רק נכנע לפניו וכל היו׳ וזהו אמרו

ותלקח אסתר אל׳ בית המלך כי היא כמשכ׳ אחר הצורה הפך ושתי אשר לא תבא ויהי כפלא תמרם אמת׳ קרקע עולם היתה והוא החומ׳ שכאמ׳ כי עפ׳ אתה ואל׳ עפ׳ תשוב וכב׳ ידעת סוד צעלי על סו׳ שהניחו לגון כמנא לזב׳ כשת׳ לנקבה כי כשהוכ׳ כמנא שהיא השכל׳ הנקב׳ הנכת׳ ר״ל החומ׳ והו׳ עלמון אסת׳ המלכ׳ וזה כוונת׳ באמר׳ אסת׳ ירקרקת היתה אלא שחוט של חסד משוך עליה וכב׳ ידעת מה שאמ׳ הר״ל בגו ר״ל פרשת בראשי׳ על אמרם תהו והו קו ירוק שמקיף העולם והוא רמז לצורה בהו אלו אבנים מפולמות והוא רמז לחומ׳ וכן נמצא בכתוב שייחס הקו לתהו והאבנים לבהו שנא׳ וכתו׳ עליה קו תהו ואבני בהו ולהיות חלק אלו התחלות כמבולות אלא עד שטבעם קרוב לטבע ההעד׳ כתפרסם כדבריה ז״ל שיבינו הספסל שלוה העגלה ויות ו לתוהו ובהו זה ויהי הוא ידוע שבטיית הקו ככניין הוא הצורה אחרוכה לבנין החומ׳ והאבני׳ אשר הם שתותיו ויסודותיו הם החומ׳ הראשון לצורה אמרם כתהו שזה קו ירוק שמקיף העולם כי ההויה תהי׳ כהשתנו׳ מהפך אל הפך כיוו שהתכא׳ בטבעיות והאמבעי׳ בין ההפכים תמצא בו הדריכ״ אלההוי׳ והיות׳ מפו׳ם שהאמצעיים שבין ההפכי׳ הוא כמראיו לו׳ זה ליקח הירק והוא הממוצע שבראי׳ תמורת הממוצע בין ההפכי׳ וע״י שבממוצע יש בו חלק מכו׳ מן ההפכי׳ וההפכים והמנא הם התחלות כמו שנזכ׳ בא׳ ממפ׳ השמע וקרא החומ׳ הראשון אבנים מפולמות ר״ל כעלמות וכם תרות וכנו׳ מפלמוני שהוא מורכב מאלמוני ופלוני והוא גם החומ׳ ד׳העלם כאמרו והוא פלאי וכן אלמוני ופלוני שהוא המקובץ מבין שניהם ומחבו כנו׳ מפולמות וקרא החומ׳ הראשון מפולמו׳ להיותם בתכלית ההסת׳ והעלם עכ״ל הפכס׳ ולפי בן עורם רוף לדעת שכמיכו ז״ל שהוא ירוק שבירוקים כראיתא כנגעים פרק י״א אתי׳

ג"כ כאונכי כמו שקורין לצור סגי נהור וקורי' לכוש יפה מאד כושי כן קרא למעט ירוק ירקרק כי הוא מורה על ירוק שבירוקים ומעט מזה אמרו שאסתר ירקרקת היתה ולא אמר ירוק' היתה אלא ירקרקת למעט הירקות כמו ירקרקת או אדמדמת כוונתם בזה כי אסתר הוא מורה על ימי העמידה שהוא האמצע בין ימי העלייה והירידה ובאמצעו הוא חלק מבלא' מן הספכים · ואמר שבאמצע שוכר הרב"נ המשיל הצורה לקו הירוק ובזה המשל המשיל אליו האומר · לכן אמר ירקרק ר"ל ירוק מעט וזה אמרם שח"ט של אסר כחסך עליה והוא השכל האנושי שעליה נאסר האל ית' שברא הכל בחסדו שנאמר עולם חסד יבנה · ול"כ שכוונתו בזה וכונו ז"ל גם כן באות לכוונתינו וזו כי בתחלת מעשה בראשית שרנו לספר כל בריאות הברואים ולא הגיד לנו הוויית הממצאים רק הויות שמים וארץ ושאר היסודות ואח"כ ספר מדרגות הבוחן ובפי והמדבר אמנם מעלת המשכלי' לא נזכר בו שם מקום ולזה אמר שבכלל האר' היתה תוהו ובוהו תוהו הוא קו הירוק ר"ל המשכיל שאלו מהן הוא הזהב הטוב הסובב את כל ארץ החוילה ולכן קראו כאן קו הירוק כזהב והוא המקיף העולם הקטן שהוא האדם כי כל תכלית האדם להיות להוט אחר המזון וזהב כ"ס מפולחות והם הויית אבנים הטובות ש"ס התהוויס כ"כ האדם המולידים מן הארץ כאחד משאר מחצבים וקרא בהור ר"ל כי כל אשת מגולת כפלאים ייחדיהו משאר המינים כמבוא' בשער השמים ולהיות שהמשכב נחלק לב' חלקי' חלק ממנו יותך באש כבדיל ועופרת וכסף וזהב וכל אותן שהוויית' ואלד בלא וחלק ממנו שלא יותך באש שנתהווה מאד היבש באבנים טובות ודומיהן על כן אמר תהו ובהו ובוהו זה המשכי' טובו' להורו' על שביה וקראו תוהו ובוהו כי באמ' כל קניני העול' הם תהו ובהו ולזה אמר בחכמה שהיא ירקרקת כי הקוץ הכלו' איבו מבקש המיתרו להיות להוט אחר הירוק הנזכר אלא מה שצריך לו וזהו הירקרקת הנזכר באסתר ומעת' נבא' הספו' אמר שאמרו לו נערי המלך משרתיו וגו' כבר כתבתי שכחות הנפש והנרי' הם השרים והעמים והם נערי המלך והפנושות והכחות המלויים באומר הם נערות בתולות טובות מראה וכבר ביאר הרלב"ג כפי' לשיר השירים שאמר ע"כ קראן בנות ירושלים · ולזה אמר שאמרו למלך הנערים הנזכרים שיבקשו למלך נערות טובות ר"ל שידריך מעתה אומרו ובדרך טוב וירגיל בנפשו מדות טובות ויתמיד בהן עד שיהיו בקניין בנפש וגם כי אקילא ים רו ממנו · ואמרו שיקבץ הנשים על יד הגא סרים המלך ר"ל אל כח המדבר בכללו מלשון הגיון ודבור · והוא שומר הנשים ר"ל שהדיבור הוא גדר האד' וגדרתו כמו שאמר לעיל ומדבר כלשון עמו ויתן לכל אח' חק הראוי לו וזהו ונתן תמרוקיה' כי זה הוא תמרוק הנפש וזכוכו ואפשר שהוא מלשון חדוק ויסורים ממריקי' כאומר להעידו על דבר הכוונה שהוא מכוון בסיפור זה ·

והנערה אשר תיטב וגו' ר"ל שיבא המלך ויתבונן בזיזה דרך יהיה אמרו בעני' שלא יחריב העולם כמו שאפרש לקמן אי"ה בפסוק אין אם זר מגלת והתקיל ואמר ·

איש יהודי ונומר ר"ל כי מי שמנהיג גופו בדרך כאות כמו שאסתר המלכה זוכה שיערה עליו רוח ממרום ויוסף עליו שכל הנקרא בפי החכמים שכל הקנה ושכל הנאצל · והוא הרומז הכה במרדכי היהודי וצריך אני להקדים הקדמה מה ואחר כך אבא' בעזרת האל ית' · דע שהנפשות הם ג' נפש רוח נשמה וקראו בפי החכמים שכל היולני ושכל הנקנ' ושכל הנאצל והוא הנשאר אחר המות וכבר הארי' בזה בעל העקידה פ' בראשית בתכלית הביאור ואין להוסיף על דבריו ונוה אומר כי מתחלה הוא הנפש והשכל ההיולני ההוה עם האדם מיצירתו ומרדכי היהודי הוא השכל הנקנה וקראו מרדכי מלשון מרידכי כתרגומו שתרגום מור דרור מירא דכיא ר"ל השכל הנאצל לבוסם כאמר ועוב ו משילו העניין באיש יהודי להיות ידוע כי אין זאת השלמות כתכנ' אלא כישר' ואמר שהוא בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני ר"ל שע"י האומר הזן והגלות אדם עולה ממדרג' למדרג' עד שעולה אל כל ג' הדברים דהיינו נפש רוח נשמה והם יאיר שמעי וקיש וכוה דרשו פרק קמא דמגילה יהבא כו' ועל שמו נקראו וזה כי כתב הרב המורה חלק א' פרק ב' כמ"ש כו נערי' האדם אל כלל העולם ולכן נקרא האדם עולם קטן כתב ז"ל ודע שאלו שבכדמה יקום אלוה ית' לעולם כיקום שכל הנקנ' הנאצל לאדם אשר איכו כח בגוף והוא נבדל מן הגוף הנדל אמתי ונופע עליו ויהיה כח הדברי' בשכלי הגלגלים אשר הם נפשות כו' ולכן אמר במרדכי שהוא האדם הנאוי לקרא'

עולם קטן באמת כי הוא בן יאיר ר״ל שיש לו שכל הנקנה הרומז לאל ית׳ שהוא האיר המציאות כלו מטובו הנקרא
אור שנאמר וירא אלהים את האור ונומר בן שמעי הוא מדרגה למטה מזו כנגד השכלים הנפרדים השומעים אמרי אל
כנגד רוחו ואל יקשה לך כי מאחר שביאר שכל הנקנ׳ שהוא הנשמה מה צרי׳ לפר׳ את״כ השא׳ כי הוא כלל ופרט ואין
בכלל אלא מה שבפרט והכלל הוא מרדכי ואחר כך ביאר הפרטים שהם יאיר ושמעי וקיש׳ וקיש הוא כנגד כח
היב׳ שה״א הנפש המור׳ על נפש הגלגלים וקראו בן קיש להיות זו הדעת דעת חכמי ישראל ונביאיה׳ שאמינו
שהגלגל קבוע וזולת חוזרים כדאיתא במסכ׳ פסחים שכתב הרב המורה פרק ה׳ חלק ב׳ שלדעתי הגלגלים יש להם
קולות נוראים ועצומים והוא דע׳ יחזקאל במרכבה והו בן קיש מלשון קיש קיש קריא והוסיל ובא לידינו כיאמ׳ כה
מילתא כיש לספק בזו קושיא קה כי מאחר שאמרו ונכחו חכמי האומות חכמי ישראל איך יחשוב הרב המורה על
עם ה׳ ונביאיהם שהאמינו ואמרו דבר שהתאמת סתירתו במופת וכבר העיר הכר״בוכי ז״ל על קושיא זו כאשר זכר
הרב שם טוב בפי׳ למורה חלק ג׳ פרק ו׳ אך לא העלה ברי למכת׳ רק מישב אותו בעב׳ דק תלוש מאד ועיין שם ·
אומנם מה שנראה לי בהיתר קושיא זו הוא מה שאומר׳ כבר כתב הרב המורה חלק ב׳ פרק י״א כי עניני התכונה
אינן נבנין על מופת חותך שיהא כך בלי ספק כי כוונת החכמה ההיא איננה אלא להניח תכונה אחת יהיה המתחייב
מן התכונ׳ ההיא כאות למה שיראה כו׳ ומעתה יבול להיות שבעל תכונה מניח תכונה אחת כאות למה שנראה מהלוך
הכוכבים ואינו כן אלא הוא בדרך אחר יכוין אל דרך זו כמו שאידע לאיש המרעים אשר ספר ממנו החכם יצחק
הישראלי בספרו יסוד עולם מאמר ג׳ שהמצי׳ תכונ׳ חדש׳ וכל התוכנים היו מודים לו אלו יוכל להשלימו ואיפשר
שדברי המרעים הם אמתיי׳ רק שלא יוכל אדם להשיג להשלי׳ דרך ההוא וא״א שבזה קרה לחכמים ולנביאים ז״ל עם
חכמי האומות כי אף שדבריה׳ אמת כמו שהבינ׳ יחזקאל ושאר נביאים ולהיות הגלגל קבוע וזולת חוזר אחר וזמן כהלכה
חכמת עמינו בעונותינו ולא יכלו להשיב לאפיקורס להניח תכונה כאותה למה שירחה מתנוע׳ השמים על פי
הדרך הראשון לזה אמרו שנכחו חכמי האומות ע״מ דברי הנביאים אמת שהגלגל קבוע וזולת חוזר כמו שידעו ע״פ
הקבלה שהיא למעלה מן החקירה העיונית ואלו היו לפניכו היו משלימים דרך התכונ׳ ההיא שהיה כא ת׳ למה שיראה
ואפשר שהיה מודה בה ארסט״ו וחביריו כי הכנות׳ תכריע וכזה יהיו החכמים והנביאים ע״ה אמ׳ ותורתם אמת ולכן
קראו כאן בן קיש כמו שפירש שאמר שהו׳ איש ימיני כי באמת איש כזה הוא איש השלם הימין הראוי ליקרא איש לא
בהמה בצורת איש׳

אשר׳ הגלה מירושלים עם הגולה אשר הגלתה וגו׳ אמר שזה האיש שכלו הוא פרטי משכל הנאצל על בני אדם
והנגלה עליהם וזהו שאמר הגלתה יכני׳ מלך יהודה ר״ל שכל הכולל במין האדם וקראו יכני״ה כי הוא
הכנת אל י״ת ולזה קראו מלך יהודה כי אלו השלמיות לא נמצאו אלא בישראל הנקרא יהודי או איפשר כי ר״ל במלך
יהודה על השם ית׳ כי אף שהוא מלך מלכי המלכים הקב״ה מ״מ נקרא אלהי ישראל וכן קראו בכאן מלך יהוד׳ כי הוא
חלקו ונחלתו כמו שכ׳ זכות חלקי וגורלי · ואמ׳ אם הגלה מירושלי׳ עם הגולה ר״ל מירושלי׳
של מעלה שכלו זו היא כשפע וירד מלמעלה כי משם צוה ה׳ את הברכה עם שאר שכלי׳ המושפעים משם ואמר כי המלך
שהגלה והשפיע ליכניה זו הוא נבוכד נצר מלך בבל כבר ידעת משלי הנביאים שקראו לנבוכד נצר הלל בן שחר
והמשילו מפלת סנחריב ונבוכ׳ נצר למאורי השמי׳ כמו שאמרו כי כוכבי השמי׳ וכסיליה׳ לא יהלו אור׳ חשך השמ׳ בצאתו
וירח לא יגיה אורו כמו שאמרו בזה המור׳ פרק כ״ט חלק ב׳ לזה אמ׳ שהמשי׳ השכל הפועל הנקר׳ שמו בישראל שר העול׳
לנבוכ׳ נצר לעני׳ ממשלתו שהיה לו בעול׳ התחתון ואמ׳ כי אף שהש׳ ית׳ השפי׳ מטובו חוט של חסד זו להיו׳ לו שכל נקנ׳
ולכן קר׳ יכני׳ מלך יהוד׳ מ״מ הוא סבה רחוק׳ לזו כדרך כל הנמצאו׳ כי הוא ע״י האמצעי שהו השכ׳ הפוע׳ בעול׳ והוא
שב׳ קרו׳ לזו מקר׳ זה כית השמו שדרו ז״ל אמ׳ שב׳ לפני הקב״ה לכל כתת בן זוג כו ח״ל כנס ישרא׳ יהיה בן זוגך כמו שנאמר
הקב׳ כבעל עקיד׳ ואמ׳ שזה המל׳ הוא מלך בבל מלמד כלו ר״ל שהו׳ מלך על כל העול׳ השפ׳ הכלו מד׳ יסודו ואמ׳ ויהי אומ״
את הדס׳ היא אסת׳ המוכר׳ להדריכ׳ בדרך ישר׳ וקרא׳ הדס כמו שנא׳ בשמ׳ צדיקי׳ והו׳ עומד בין ההדסי׳ ואומ״ שהיא בת
דודע׳ד שנא׳ זה דודי וזה רעי וכב׳ ביארתי לך כי שכל הנקנ׳ שהוא מרדכי הוא חלק אלוה ית׳ בעולמו שהו׳ עולם הקטן ו

והוא

יהוא מורה עליו יתברך על כן ראוי לומר זה דודי וזה רעי ולכן אמר שאסתר הית בת דודו ויכיר כפיו׳ כי אין לה אב ואם׳ כיון שבאמר האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו וכן כאן אומר שליכה כמשכת אחר החומר והכוונה הגוף שהתחלתם האב והאם כידוע ואמר ג׳ שתתפים יש באדם ולזה אמר כי בהסתלק אבי׳ ואמה מעליה מליך אחריה היתה למרדכי לבת להיות נמשכת תמיד אחריו׳

ויהי בהשמע׳ דבר המלך ודתו וגומר מקרא זה מובן מאד שכתבתי למעלה במקרא ויפקד המלך פקידים וגו׳ רק אמר הכ׳ שיבא דבר מן הכח אל הפועל ועשה כאשר יעצו לו חכמיו ואמר׳

ותיטב הנערה בעיני המלך וגו׳ ר״ל שדרך זו ישר בעיניו והרגיל בו כפשו כמו שבארתי לעיל ואמר ויבהל את תמרוקי׳ ר״ל שעם כל זאת צריך האדם לתת לקוחרו הההכרחי כדי להכרות גופו והוא מבוא שבאמר השמ׳ לך ושמור כפשך וגו׳ וכא׳ צדיק אוכל לשבע כפשו וגו׳ וכן אמר הכ׳ אע״פ שאסתר זאת נמשכת תמיד אחר בעלה מ״מ בעלה אינ׳ מונע ממנ׳ ההכרחיי ונותן לה תמרוקיה ואת מנותיה ואת שבע הנערות הראויות לה וישניה וגו׳ זה המקרא הוא מבאר ביאו׳ גלוי כל הדברים מעיקרן כלומר וישני׳ את נער תיה וגו׳ כי באיזה דרך שינה אות׳ ואת נערותיה אם לא על פי הדברים שכתבתי שאסתר היא ושתי אלא שנינה אותה לטוב בית המלך ונערותי׳ הם ז׳ המשרתי׳ הנזכרים ראשונה במקרא כטוב לב המלך ביין אלא שבשתנו מוכרים לנקבות כי בראשונה שעדיין לא כאצל עליו רוח השכלי הנקרא מרדכי הם היו מושלים והיו זכרים כי היו כתלין במלך אחשורוש שהוא השכל היולני אך ע״מ שיש לו עוד מדרג׳ מעולה מזו והוא מרדכי והם כנקיבות אצלו נמשכים אחר עגתו וכל זה לטוב בית המלך שהוא גוף האדם כמו שבארתי לעיל וזהו טוב בית הנשים׳

לא הגידה אסתר וגו׳ אמרו ז״ל פרק המוכר את הספינה אמר רב כל מה שברא הקב״ה בעולמו זכר ונקב׳ בראו ואף לויתן זכר ונקבה בראו ואלמלא כזקקים זה לזו היו מחריבים העולם מה עשה סרס הזכר והרג הנקיבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא ואף בהמות בהררי אלף סרס הזכר ולכן הנקיב׳ כו׳ ופי׳ בעל העקידה פ׳ שמיני והבקיי פ׳ בראשית כי כוונתן בזו כי לויתן הוא נאמר על חבור השכל בחומר מלשון כי לויתן חן ואלמלא כזקקין זה לזו ר״ל שאם ילך השכל אחר החומר ותאותיו בהחלט יפסד האדם וכן אם יוקק החומ׳ אל עבוד׳ השכל לגמרי יבטל העניי׳ הגשמי והושכי בהחלט בכל א׳ משני פני׳ יתבטל הבריא׳ לכן הרג הנקיב׳ וסרס הזכר וזה במה שנתן כח לשכל לכבוש החומר ולזה אמר כאן לא הגידה אסתר וגו׳ מלשון נגיד מלשון המשכ׳ ר״ל לא המשיכה והגיד׳ עצמה אחר אחשורו׳ ש לגמרי לילך אחריו כי גם בזו תחריב העולם וזהו אמרו כי מרדכי צוה אשר לא תגיד כי באמת זו עצת השכל כי לא לתהו ברא׳ לשבת יצרה ואמר לא הגידה את עמה ואת מולדתה ר״ל שלא המשיכה עצמה לגמרי מעמה שהם שאר הגשמיים וכבר ביארתי בפסוק ויהי אומן את הדסה מהו הכרנה במולדתה ומה כפלו לדבריהם באמר׳ תחלה שהרג הנקיבה ובבהמות בהררי אלף אמר שכינס כמו שבתחלה בהרגת ושתי כי כחומר גרוע ומופסד אין לו תקנה כי אם התרב אכנס בעניין החומר באות בהערה מועט וזו היא הכיכן הנזכר בבהמות בהררי אלף ולכן ספר שבכל יום ויום מרדכי הולך לדעת את שלום אסתר ר״ל שנתן לב הרבר זה בכל יום ויום כדי לשמור הבריות ואמר שהלך לפני חצר בית הנשים וכבר בארתי לך מהו הכרנה בחצר ובבית הנשים׳

ובהגיע תור נערה ונערה וגו׳ עד ובהקבץ בתולות שנית וגו׳ הוא מבואר על פי דרכינו וזה כי כבר באר כל פסוקים אלו בעל עקידה פ׳ שמיני וכאות מאד לפי הכ וגו׳ וז״ל וכמה כתחזקה העניין והכנבד בהכין התשוקות במה ששובת משבת אסתר המלכה בזו מכל הנשים כי בכלן כאמר׳

ובזה הנערה באה אל המלך וגו׳ ואולם בה כאמר ובהגיע תור אסתר בת אביחיל לא בקשה וגו׳ ותהי אסת׳ נושא׳ וגו׳ יספ׳ מה שהיה בהוה וירמוז מה שיקרא לנפשות העוזות לעולם הבא וזה כי כל איש הנמשך לעשות כל מה שתאמר חברת פקותי בחותיו למלאות תאות נפשו בעולם הזה הוא אשר תדחה נפשו ממכוחתו לע״ה כמו שבאמר באלה הנערות אשר כן עשו׳

בערב היא באה ובבקר היא שבה וגו׳ כי הוא עצמו מה שנאמ׳ ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע אמנם

רמז הכניעות והפרישות על פניו לבלתי עזות כדבר של הכלל רק מה
חנם אשר ימשך אחר עצת השכל ובולם עולם היא הכפה אשר כאשר עליו ·
שמורה או כורסה שפלת התורה והדת כתנה מפי מלכו גל ... ונראה כפם אליכי כורה בברור הקיים וכן
אסתר אל בית המלך ולא תסור משם כמה דעת אחר
מה שאמר ·

ותלקח ... כמו שאז״ל צדיקים יושבים ועטרותיהם

ויאהב המלך את אסתר וגו׳ וישם כתר מלכות וגו׳ כמו שאמר ויעש המלך את משתה אסתר היא סעוד׳ כויתן ויין
ברעשי זה והבין אותו שכינה וכן כאמר ויעש המלך ... לפי הפם חן ולפי אפשר לי מבלתי תוספת ביאור
המאוחר בענביע אשר שם יתן משאות המלך מנקבת לויתן עכ״ל כהניע עת המוכן לכל חי ויום אותו לבא אל
כדברים שכת׳ ובמשל וזוג כי אמר כי כהניע תור נערה נערה ר״ל מיכאל עומד ומקריב נשמותיהן של
המלך אחשורוש הוא נרור הקיים והוא המלך הממונה על הנשמות כאחרם ז״ל ... עולה ויורדת ויש בהם היכר חדש
צדיקים במוכח של מעלה והוא מקץ היות לה כדת הנשים שנים עשר חדש שהנשמה ... בגמן המור אל תקרי מור אלא מר בראש
משנע רעים גיהנם כי כן יתלאו ימי מרוקיהן של היסורים ... על שאר יסורים קלים מן הראשוני׳ וכזו הנערה באה אל
ולעני׳ ושה״ז חדשים כבשמים ושאר תמרוק הנשים שהוא ... אותה נערה את נערב באה ובבוקר היא
המלך ולזה אמר כי נערה אשר אמרה בחיים ליתן לה כל מאות וגו׳ כיון אל סוד ... כי זהו עונשו של רשע
שבה אל בית הנשים שני׳ כמו שפי׳ החכם וכרלה באמרו אל בית הנשים שני׳ ... ור״ל בשני כי נכרא שנית וידוע
לרע׳ קנת המקובלי׳ והוא בית הנשי׳ שהוא עול׳ הנפ׳ ... שהוא ב׳ מלות ... הפילגשים ושעשגז הוא ב׳ מלות שע״ש מלשון
המלך הממונה על הרוחות ... שמו והוא שעשגז סרים המלך שומר הפילגשים ... ושין ... לפניו וקרא לדומה שועים ע״ד
סיפור כי תרגום ... מספר התלוס ואת שבריו ... ולכן נקרא שעשגז כי הוא
שני כהור · ונ״ל הוא לשון אוכר כלאמר פ׳ כמה ... ומשתכחין ... גוזי דמלכא · בשם ר״ל שאף בנשמות שעתידים להבראות
ממונה על אוצרות הרוחות ואמר לא תבא עוד אל המלך כי אם נקראתי ... כמו שבארנו לעיל · אמנם בהגיע תור
אינן נבראים אלא כחפץ המלך הק״בה כשקראם בשם לומר בת פלוני לפ׳ ... ויותר נראה כי אבי׳ חי״ל
אסתר בת אביחיל וגו׳ קראה בת אבי״חיל כמו שקראה שלמה ע״ה אשת חיל עטרת בעלה · ומעתה אמר בהגיע תור אסתר
הוא הק״בה הוא ד״ל מרדכי הנזכ׳ ובארתי ענינו בפסוק ויהי אומן את הדסה · ... כמו שבארתי לעיל
הנזכר׳ למעלה שם לא בקשה דבר ... אלא מה שאמר לה ... כמו שבארו בעל העקידה וכתבתי לשונו
ותהי אסתר נושאת חן כו׳ עד ובהקבץ בתולות שנית הכל כמו שבארו בעל ... נקט זה החדש יותר מכל חדשי
למעלה · ואמר שלקיחה זו היתה בחדש העשירי הוא חדש טבת ... וכתב ט׳ בטבת ולא כתב על מה
השנה להיות שבעל מלכות נדולות ול״כ כתב כל ימי דלאי להתענות כו׳ · ואמר אשר היתה בחדש העשירי בחדש טבת · ואמר
מתענין בו כי לא כתבו רבותינו טעמו · לכן קחו׳ שמחת אסת׳ היתה בחדש ... מדרגות ... וכרמוים ... בשנת כל שנה מורה
בשנת שבע למלכותו כי כן שתם ימי העולם הם שבעים שנה ... העשיריות ... כמו שכאמר ... בכלה עליו
על מדרגה אחת ואמר שבעל רוב לקיחת אסת׳ זו · והמשל בה היא בעשירית ... בצלע עק דה ... לדברינו : ואמר
קבר ומעתה כל דברי הפוסקים נכספור ... מכוארי׳ כדרך שבארו החכם ... ומרדכי יושב בשער המלך ר״ל כי הוא

ובהקבץ בתולות שנית וגו׳ ר״ל שהוא הקבוץ הנשים ... עם העלם הנקרא אחשורוש כמו שבארו כל
המבארים מן העלם אחרי המות ולא השכל הכבר׳ ... הסכים לזה פ׳ רשב : ומעתה חוז׳ לראש
זה הסכימו המור׳ חלק א׳ פרק ס״ט ובעל עקידה שע׳ וגם הרקנ״ט ... אלהים את העולם וגו׳ · וזה״כ חור
להתפיל ולפרט שפו׳ הראש׳ כמו שבמעשה בראשית · אמ׳ ... ויברא ... וספרו לדרך פרט וכיכד העלם
ופרט כל דב׳ כן כשאן לאח׳ שספר דרך כלל מה שאירע למרדכי ואסת׳ ... וספר ... עם ... אין אסת׳ מגדת כו׳ מולך
צריך להשתדל נעוד בחיים חיותו להעז׳ במרדכי ולעזו׳ מלחמה ... רק שהוסיף הנה ואת ...
שקרא זה מקרא לא שגידה אסת׳ את עמה כי פי׳ מקרא זו הוא בעצמו פי׳ מקרא הבוא

מרדכי

מרדכי אסתר עושה כאשר היתה באמנה אתו ר"ל כי אף שהמלכות הוא כבוד גדולה להמשי' אחריו כידוע מאמר אפלטון ההרגל לכל דבר שלטון ויצר לב האדם רע מנעוריו ולפתח חטאת רובץ ׃ ובמלכותו כ"ל ר"ם שהוא השכל הטוב ואם כן מן הראוי שאסתר היה לילך אחר יצר הרע שהרגיל' בו מ"מ אומר שאסת' היתה עושה מאמר מרדכי כאשר היתה באמנה אתו ר"ל כאלו היתה מגודלת עם מרדכי מעולם וראה דקדוק כפלא שלא אמר כאשר היתה עושה באמנה אתו אלא כאשר היתה באמנה אתו להעיר על מה שבארנו ׃ ואמר כי מגד מה שאין אסתר מגדת למלך אחשורוש כדרך שבארתי למעלה אף כי טוב הוא שלא תחריב העולם מ"מ כמשך הרע במקור לבה השטן פתוב' ורוצה להקטיגו וזה אמרו

בימים ההם ומרדכי יושב וגו' רצה בזה כי אירע שגבי משרתי המלך רצו לשלוח יד במלך אחשורוש ׃ ונראה לי כי אלו ב' המשרתים המה הכרובים שומרי הגן אשר נאמר עליהן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת שפי' בו הרב המורה שהם כח המדמה וכח המחשב שהמה כרובים לשער האדם שהו' הגן ולכן אמ' הכה שהם שומרי המלך ואמר שהם משומרי הסף שהוא כלי קטן עגול כדמות גלגולת המוח שבו תלויין כחות שלו וקראן בגתן ותרש להיותן שומרי הגן ׃ לשון בגתן אותיות גנת והוריש וגרשן הקב"ה משם כידוע מחטא האדם וחוה והו' לשון ת"ם מלה כי לא הוריש וגו' ורצו לשלוח יד במלך להשכילו בם המות ר"ל שרצו להחטיא את האדם בקי"ה חמוכ' רעה או מעשה רע שזה כסם המות לנפש כמו שנאמר כי ביום אכלך ממנו מות תמות וגו' ואמר ׃

ויודע הדבר למרדכי וגו' דע אמרם ז"ל פרק החליל כל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו לולי הקב"ה עוזרו לא יכול לו ובוונת' בזה כי הקב"ה האמו' כאן הוא שכל הנאצ' על האדם המשכל בהקב"ה כמו שאבאר למטה אי"ה וזה אמרו ויודע הדבר למרדכי שהוא השכל הפועל כי החכם עיניו בראשו והרגיש בטענות ומזייפים של המשרתים הנזכרים וגילה הדבר לאסתר ותאמר למלך בשם מרדכי ר"ל שהשכל גילה הדבר שענה זו היא עצה רעה וסיר טעותן מפורסם עד שהיה נגלה לאחד מן החושים שהם מגד אסתר הוא החומר שהיה נטות אלויים בו ולא מגד הנוכר ׃ ולזה הגיד למלך בשם מרדכי כי הוא המתחיל בזו להבדל מן הזיוף והטעות ׃ ואמר ויתלו שניהם על העץ ר"ל כי צריך לתלות עצמן בעץ החיים למחזיקים בה והוא התורה כמו שאמרו ז"ל אם פגע בך מנוול זה משכיהו לבי' המדרש ור"ל שתלו עצמן על העץ והאמונה כדבריה ׃ כי היא המכשר' האמונו' הראויות ושאינן ראויות ׃ ומה כפלא דבר זה שלא נזכרה שום מיתה אחרת שעשה המלך בשני משרתים ׃ גם בהמן ובני כי אם תליית העץ שמורה על עץ התורה כמו שבארתי ושאר לקמן בע"ה ׃ ואמר ויכתוב הדבר בספר הזכרונות שהוא דברי הימים שהם כחות השומר והזוכר ׃ להזהר לבל יקטי' עוד כמו שאמרו ז"ל איזהו חכם הרואה את הנולד ׃

אחר הדברים האלה גדל המלך את המן וגו' ׃ כל מקום שנאמר אחרי הוא מופלג ׃ ר"ל שלאחר שנתגדל המלך אחשורוש נתגדל גם המן לרגליו כי כבר אמרו פר' החליל כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו ונראה שזה מטבע האדם כי כאשר כן גבורתו ׃ ואם אדם חכם גם יצרו הרע יגדיל בחכמה להראות טענות מזויפות מכוסות בתחבולות ׃ ורוצה להחטיא האדם ׃ ולכן גדל המן כי הוא הערל הטמא היצ' הרע ׃ ודע כי דרשו ז"ל והביאו המורה חלק ב' פרק שלשים שהכתוב נחש רוכב ושהוא היה כשיעור גמל ורכבו הוא את אשר השיא את חוה ושהרוכב הו' היה סמאל ובבואו להשיא את חוה היה סמאל רוכב עליו והקב"ה שוחק על גמל ורכבו עכ"ל ׃ ופי' שם המפרשים ז"ל כוונתם ר"ל שהנחש הוא כח המדמה ונקרא כן בעבור היותו מיוחד אל המנחשים וקוסמים והיה בשיעור גמל כלומר שהגמל הוא נורא גדולה ופחות' כן כח זו הוא הגדול ופתו' שמרכיב דברים שאין להם מציאות וסמאל הרוכב הוא הכח המתעורר רוכב על המדמה כמו שהרוכב נוש' על הנרכב כן המתעורר על המדמה ונקרא סמאל בעבור שמסמא' עיני הבריות והקב"ה שוחק על גמל ורכבו ר"ל השכל הקדמון מלעיג על אלו הפעולות עכ"ל ׃ ועתה כל הסיפור הנעת מבואר למבין ׃ כי המן הרע וזרעו אשתו המה סמאל והנחש ׃ המן בן המדתא האגגי ור"ע עמ"לק כל משפחתו מעמלק בן בנו של עשו הרשע שסרו הוא סמאל והמן הוא מלבשו מהותו כי כן דרכו של כח

וזי ונרש הוא הכתם הנפעוני עליו ז"ה אדם הכתם והמה מובדלים כתיבה כמכתב אותיו' יהוה ולוה כוונו במדרש המעולה נ' פתחו באף הכתם' והמן' ושר האופה' וכו' אין כאבדו מן העולם להורות כי שלמות לדבר אחד בתכונו' וכל מי שממשיך אחר כחות הדמיונות והתאוות סופו שיאבד כמו שנאבדו אלו' ולזה אמר הש"י בתקל' הבנים המן העץ וגו' ר"ל המן היה אוכל העץ והסיך ולא כוונו באחד רמז להמן הן התור' מכין שב המן העץ וגו' ואמר ויפשטו ויש' את כסאו מעל כל השרי' אשר אתו כי ידוע שהמן רוכ' על הכת' אשר כאמ' בה והכתם היה ערום מכל חית השדה ר"ל שכל כחות הנפש שומעים אל הסתו ואל' עבדו וכורעים ומשתחוי' לפני' חוץ ממרדכי אשר לא יכרע ולא ישתחוה כי מרדכי הידוע הוא שכל הכולל שאמרו עליו שהקב"ה שוחק על גמלו ועל רכבו'

ויאמרו עבדי המלך' וגו' ויהי באמרם יום יום וגו'' וירא המן וגו' זה כולו מובן כי כן דרך הסת' להסתירו ואין צריך לפרש מהו עבדי המלך והשרים כי באמרתיו בריש הספר:

וירא המן כי אין מרדכי וגו' ר"ל שהיצר הרע כאשר ראה שלא היה יכול להסתירו בתחלה קטה ובקש בכל ריש להסתירו כהן' ואמר

ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו וגו' ר"ל שהיה דבר קטן ובזוי בעיניו להסתירו לבד אלא חשב תחבולות שילא קיטה ומשטים את ארבים שהם נ"כ עם מרדכי כי המון העם יאשימו בלא זה וזה אמרו עם מרדכי ובזה בקש להשמיד את כל היהודים אשר בכל העולם שהוא מלכו' אחשורוש כי אין לך אבו' כאבדון הנפש ואף שבדרך ו' תסור מהם השגחת הש"ית והם כלים מאליהם ח"ו ודע כי יצר הרע מקטיא האדם בא' מג' דברים אם שמטיא במעשה' או מסטיאו בעיון בא' מב' פני' או שלא יעש' מה שעליו לעשות או שיעשה יותר ממה שראוי לעשו' והכל הוא רע כמו שאמר הש"י לא תוסיף ולא תגרע וכמו שאבא' אי"ה הכל בספו' הכמשך וכאן מגיד איך רצה להכשילו במעשה ושתחיל לטעון ולהרחות פנים מזויפות לכפור בהשגחת הש"י בארץ והביא ראייה מצדיק ורע לו שהוא היתר שסמכו עליו כל הכופרים וזה אמרו:

בחודש הראשון הוא חודש ניסן וגו' ר"ל שדב' זה נודע מראשית השנה ועד אחרית השנה שצדיק ורע לו ולכן אין לומר שמזלו הרע גרם לו וזאת כי אי אפשר שמזל שהוא בשפלו' בחדש א' שלא יהא במעלה באחר חדשי השנה ומה שנראה שצדיק ורע לו כל השנה מזה נראה שאין השגחתו' בדבר ואפש' שנקט ניסן ואדר יותר משאר חדשי השנה כדרך שאמרו באדר אתה מת' וניסן אי אתה רואה' ופי' שאדיר התורה ימות וכסיון לא יראה וכדי דוה מתחיל לקטרג הכה ולכן על' דרך צדיק ורע לו לומר שאי אפשר שיהא הדרך הזה' מכד חודש ניסן ר"ל מכר תיומה שכסיון כמו שאירע לאברהם אבינו ע"ה כי מה צריך הקב"ה לנסות את האדם בלא הוא יודע אם ישמור חקיו אולא' ואמר

בשנת שתים עשרה למלך אחשורוש הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחודש לחודש שנים עשר ר"ל שאמר שבוודאי לא יוכל להיות בדרך אחר אלא שהכל כמס' במספר י"ב הן הימים' הן החדשים' הן השני' והכוכ' כי הכל נמסר למזלות הי"ב הקבועי' ברקיע ולכן העולם כמנהגו נוהג ואמ' שהפיל פור הוא הגורל ר"ל שאמר שזה חלקו וגורלו הפך ממה שנאמר ה' מנת חלקי וגורלי' ואמר הוא חדש אדר ר"ל שע"י שהדבר כן הוא כמשך מה שנעשה שהצדיקים מתים ושוכים באדירו של תור' כמו שאירע למשה רבינו ע"ה כביאים שמת בו' לחדש אדר' עוד פקי' עפי ואמר

ישנו עם אחד מפוזר ומפורד וגו' ר"ל אם השגח' הש"י בעולם למה ישראל מפוזרים ומפורדי' בין העמים נגלות עם שדתיהם שונות מכל עם ושומרים המצוה והתורה אין זה כי אם שכח אלהים את הארץ ולכן אמר למלך אחשורוש הידוע אין שוה להניחם לשמור התור' והמצוה כי שוא עבוד אלהים ולכן'

אם על המלך טוב יכתב לאבדם ר"ל שיקבל עליו שלא לילך עוד בדרכים הטם מאחר שאינן מועילים רק ישים הכליתו בעולם הזה לאכול ולשתות ולילך אחר תאותיו ותשוקתיו אשר הנגולה בהן הוא אסיפת הממון ברמוז הנה באמרו ועשרת אלפים ככר כסף אשקול ע"י עושי המלאכה להביא אל גנזי המלך להכנים אוצרות הון כב

כי זה תכלית האדם ואין חשבון בשאול אשר הוא הולך שמה · וכבר דרשו פרק קמא דמגילה על המן ולזוטא נתן
דעות לאסוף ולכנוס זה המן הרע והוא כאות אחד לדבריהו על כן ספר טעות המן הרע · ולאמר שעל מלת מרדכי
שנזכר לעיל היה המלך אחשורוש כלבבו כרשתו אשר טינא לו והיה סר למשמעתו כמו שאמרו אלמלא הקב"ה עזרו וכו'
כמו שכתבתי לעיל לזה אמר ·

ויסר המלך את טבעתו וגומ' · ויאמר המלך להמן וגו' · זה מובן שהמשל בו שהמלך מודה לדבריו ואמר והכסף
נתון לך וגומ' ר"ל קח שלא אקנך ממון מ"מ העם עשה בו כטוב בעיניך כי אתה לטרוף בקנס בתורה
ומכות אם יותר מאלף אין חכמים אין כדברי המן הרע ·

ויקראו סופרי המלך וגו' כבר המשילו החכמים הלשון לקולמוס הלב · ולזה אמר הכא שלא די שאמר ככל
בלבו אין אלהים אך היה כוונת הדברים בלשונו להוציא בפיו ולדרוש באגדות של סופרי ברבים כי מאחר שמלך אחשורוש
היה מודה לדבריו מי יאמר בידו אם לא מרדכי כאשר יספר לקמן · ואמר שכתב הדבר בי"ג בניסן ר"ל דרך הלעג
כדרך הרשע מה העבודה הזאת לכם כלו' כבר תמו וכו' אבות י"ב נשיאים שהקריבו י"ב ימים לחדש ניסן מיום שהוקם
המשכן כי היום י"ג כו' · וכבר כתבתי ריש מגלה זו מה הם השרים ועבדי המלך שהם האמורים כאן באמרו
אחשדרפני המלך וגו' ומה הם המדינות והעמים בכתבם וכלשונם · ואמר שהכל נכתב ונחתם בטבעת המלך ר"ל
בהסכמת אחשורוש ·

ונשלח ספרים ביד הרצים וגו' כראה שהרצים ר"ל הרוצים הממהרים כל אחד להשיג הרנישו · ולכן
נקרא הוא מלשון חושה לעזרתי · ואמר שכל אחד יעשה מה שיקפוץ בהפוך מה שנאמר עוצם עיניו
מראו' ברע וגו' ואמר שזו היא סבה להרוג להשמיד וגו' ואמר ביום אחד בשלשה עשר לחדש אדר כבר בארתי שהו ר"ל
בחודש אדר שהוא לשון אדירו של תורה · ולכן אמר שזו כולו סבה לכפור בהשגחה ובשאר כל התורה שהם י"ג מדות
או י"ג עיקרים שזהו אמרו להשמיד וגו' בשלשה עשר ר"ל שהכריזה והאבדון הוא זאת לכפור בי"ג אלו אלא יש להאמין
שהכל נמשך מכח השנים עשר מזלות ולהאמין שזה הוא אדר ושכחו של אדם וזה אמרו חודש אדר ושללם לבוז ר"ל לבוס
תכליתו לשלול ממון ולגזול ולבוז :

פתשגן הכתב להנתן וגו' ר"ל שיעשה כל אחד כמו שעושה הוא חוטא ומחטיא הרבים להיות גלוי לכל
העמים להיות עתידים להתכונן ביום הזה ולא במה שבא לעתיד כי אין חשבון בשאול ואמר פתשגן
הכתב להנתן דת ר"ל להיות נחוק ולא יעבור: וזה אמרו

הרצים יצאו דחופים וגו' ר"ל שנקל כח אדם להתפתות לרע ובק' הדת ניתנה בשושן הבירה שהוא כלל העול'
כמו שפירשתי לעיל ואמר והמלך והמן ישבו לשתו' את מסתה ושתי האמור למעלה וכל העיר שושן
נבוכה בעונותינו כי שחת כל בשר דרכו על פני האדמה לולי יגיה הקב"ה בעזרתו להעמיד מרדכי כמו שיסופר או
אמר שהעיר שושן נבוכה על העולם בעצמו שנדרך זו היה העולם שב לתוהו ובוהו אם אין הצדיק יסוד העולם והוא
מרדכי המקיימו ולזה מתקיל להרלו' שכל דברי המן הרע מעשה תעתועי' הכל כמה והכל טענות מזוייפים :

ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו רוצה לומר הנה התחיל דרכי התשוב' שצריך האדם
לעשות ולבקש מלפני המלך הקב"ה שישמרהו מטענו' המן הרע לבלתי ימשו אחריו · וכדרך
שאמרו הבא לטה' מסייעין אותו ולזה אמר שמרדכי יעץ לאדם לילך בדרכי התשובה על מחשבות רעות כאלו וזהו
לקרע בגדיו ולהלביש שק ואפ' שהם מדרכי התשובה וכמו שאמר רבי אילעאי מי שרואה שיצרו מתגב' עליו ילביש
שחורים כו' וכן כתו' באנשי נינוה ויקראו צום וילבישו שקי' וגו' ויכס שק וישב על האפ' וגם כי לפי פשוטו של דברי
המגילה כל אלו הדברי' אינן מורים אלא על דרכי התשובה · וזהו אומ' גם כן ויזעק זעקה גדולה ומרה על
עונותיו ויבא להתפלל בתחינה ובתפילה לפני שער השמים שהוא שע' המלך · כי אין לבא וגו' ר"ל ויבא עם התפיל'
והתחינ' לפני שע' המלך והוא התשובה האמתי' אבל בשק אין לבא בשער המלך כי איכו תשובה אמתית כמו שנאמ'
קרעו לבבכם ואל בגדיכם וכמו שאומרים אין שק ותענית עקרים : ולכן אמ' שעמד מרדכי לקדש הש"י בכל מקום

ברכה

שרצה המן להשמידם ועשה שכל ישראל מקטנם ועד גדולם ישובו בתשוב' שלימה ויתאבלו על עונותיהם ובכל מקום שיגיע דברי המן הרע להשמיד ולהכריזן יהי' מיד שק ואפ' יוצע לרבי' לשוב מיד בתשובה ולא להמתין אחריו כלל ומעתה יתחיל לפרש' שע' ותבאנה הנערות ואמ'.

ותבואנה נערות וגו'. רצה בזה כי מה שטען המן הרע מחלוק ההשגחות ממה שרואה צדיק ורע לו וכו' היינו דקאי על כלום כי הטענות על זו הוא. ותבאנה נערו' אסתר ויגידו לה דברי מרדכי ועל מה שטען מפיזור ישראל בגלות. טענו' על זו הוא ותתחלחל המלכה מאד כאשר אמר אי"ה וזה כי כבר דרשו ז"ל צדיק ורע לו הוא צדיק בן רשע. וכ"ל אף כי חכמי הקבלה פירשוהו בסוד גלגול צדיק בן רשע שהיה רשע מקודם לכן ועונת הראשונים הוא סובל. מ"מ נראה לי לפי פשוטו יתיישב יותר והוא מורה על גדולת חסדי י"י יתב' כי הוא מבואר כי כל מציאות טוב והעדר רע. ואף שאמרו נוח לאדם שלא נברא משנברא היינו בהם אדם שלא נודע אם יהיה צדיק אם לאו כי אפשר שיחטא ואז המציאות רע לו. אבל כשיהיה צדיק אשרי לו ולדורו וזה מבואר ומעתה אם אדם רשע מחויב כרת וחייב מיתות מיד ועתיד להיות צדיק יוצא ממנו אם ימיתו השי"ת הצדיק יהיה נעדר גם השי"ת אי אפש' לוותר על חטאת הרשע כי האומר הקב"ה וותרן הוא כו' א"כ אי אפשר מבלעדי שהקב"ה יפקוד עון אבות על הבנים כמו שעשה במעשה העגל כי אלו כלה אותה כרגע כל הצדיקים שיבאו ממנה לא באו לעולם. וע"כ הוכרע המשפט אלהי לחלק העונשים על האבות ועל הבנים והוא גודל חסדי השי"ת שלא לכלות צדיק מן הארץ ובאמ' שסוד זה נגלה למרדכי בהיות כי דוד לא המית את שמעי בקללו אותו קללה נמרצת כדי לצאת ממנו מרדכי ויתחכם בעל הדין הקב"ה אשר כל משפטיו אמת וידע דרכי עונשי המשפט אל אמונה ואין עול וזה רמוז בכאן ותבואנה נערות אסתר ויגידו לה וגו' כמו שכתבתי למעלה כי האב והאם והמשפחה יש להם סיבות במאמר כי הם נותני' החומר ובעל הצור' ית' נותן הצורות כמו שאמרו ג' שותפין יש באדם. ולזה אמר שצדיק ורע לו הוא חסדי הש"י שהמתין לרשע כדי שיבאו נערות אסתר וסריסיה שהן משל על הצדיקים הבאים מן הרשע. ולכן קראו נערות אסתר שהיא החומר. ולכן קרא הבנים והבנות הנמשכים מן החומר נערות אסתר וסריסיה ויגידו להם העונשים הראוים לבא על הרשע ולולי זה לא היה הצדיק נמצא. וכבר בארתי שלשון הגדה האמור במגילה זו רוצה לומר המצאת העניין'. ועל טענות השני' שהיא טענות הגלות אמר שהסבה בזו היא שתתחלחל המלכה ר"ל להכניע החומר בעול השיעבו' ולהסר את לבבם הערל וקושי ערפם בעבודת הגלות והיא הסבה כמו שביארו בתת טעם הגלות והוא אמרו כדי שתתחלחל המלכה מאד ותכנע את לבבה. ומעתה אחר שטעות המן הכין יפת.

ותשלח בגדים להלביש את מרדכי להסיר שקו מעליו ולא קבל. ר"ל כי החומר קשה לו לפרש מתענוגותיו כי צריך לו הכרעי' ולכן אמר שאסתר חפצה לשלוח לו בגדים נאים להסיר השק מעליו שלא יענה נפשו ביותר מדי ואף כי כלתה כלל. לא קבל כי באמ' מרדכי שהו' השכל רואה את הנולד ומתיר' פן תתגבר הטומאה לבער. רוצה לומר שיצר הרע אם יתן לו מעט מבוקשו ישוב לטעון עליו ויטהו מדרך טובה. על כן רבה לכלות רשעים מן הארץ לגמרי ולא רצה לשוב משקו ותשובתו עד שימסרו לו מן השמי' היצר הרע בידו וכבר נודע מדרשם ז"ל שאנשי כנסת הגדולה נמסר היצר הרע בידם כמוזכר במסכת יומא. ואמר

ותקרא אסתר להתך וגו'. כבר ידעת אמרם שדניאל הוא התך ונקרא שמו התך שכל דברי המלך נחתכים על פיו והכוונה על כח השופט הנקרא דניאל מלשון דין ועל פיו נחתכים כל דברי יצר הרע ויצר הטוב כי הוא מכריע ביניה' ולכל דבר אשר יסכים נעשה וכן ועל פי הרוב כי אם יסכים ליצר טוב הוי שנים לנגד אחד וכן בהסכימו עם הרע ומעתה שאסתר ר"ל החומר קרא לכח לשפוט ביניהם ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה. הלא הוא בעצמו כוה עלי' אשר לא תגיד את השכל לגזירי ותטול ההכרעי' לה. ומעתה על דברי הכרמות והעכויים הם. ולזה דרשו ז"ל פרק קמא דמגילה שאלה אליו שמא עברת על דברי תורה שכתו' מזה ומזה הם כתובים. וזהו שכ' לדעת מה זה ועל מה זה וגו' והוא מבואר על פי כוונתינו:

ויצא התך ר"ל שיצא לשפוט בדבר. ואח"כ אל רחוב העיר אשר לפני שער המלך ר"ל להתבונן בדברי

שעונים

שפושטים היהודים ברחוב העיר כמו שאמרו בתעניות שהיו מוציאין התיבה אל רחוב העיר ומתפללין שם נגד שער המלך שהו' שער המלך על מה כפלו אומן הדברים שמשענה ומסגף עצמו כל כך כי גם עובר שאלו הכורי

ויגד לו מרדכי וגומ' ואת פתשגן וגו' · כבר ידעת מה שכתב הרב המורה במוכה פרקיו כי רפוא' הנפש כרפואת הגוף ואם יחלה ויתחמם האדם יו' צר מלאי צריך הרופא ליתן לו מאכלים קרים לקררו יותר מלאי להעמידו בחוק השוה · כן בחולי הנפשות שאם נטה אדם אחר מדה רעה צרי' האד' להטו' את עצמו אל קצה השני עד שיעמידו אחר כך בדרך האמצעי · ונראה שלזה כיונו במסכת תענית במעשה שבסופ' שם פרק סדר תעניות אלו רבי יוסי הוה שכיח קמיה דרבי יצחק נן אליש"ב אמר לא מקבל דביתהו עלויה אמר ליה מה שמה חנה שמה תתיפה חנה כתיפתה קא מרדה עלי תחזור חנה לשחרוריתה וחזרה חנה לשחרוריתה · ומבואר שזה המאמ' כפשוטו הוא נמנע להאמינו שיעשה השי"ת נסים מפורסמים לשנו' טבע הבריא' כדי למלאות תאותו של ר' יוסי שתיפה חנה או משום שמרדה עליו תחזור לשחרוריתה אלא שהכוונה בזו מה שאמרתי ענין רפואת הנפש כי כנוי דביתהו הוא משל לחומ' כמו שמשכנו הספור בזו על הכה ר' מכי היה אומר לרבי יצחק שהיה בו איזה פחיתות שלא היה יכול לכבוש יצרו בדבר ההוא ושאל לו איזה מידה היא ואמר ליה חנה ר"ל הקנאה וקרא' חנה להיות מפורסם בה בקנאתה אשר קנאה את צרתה פנינה בעבור הבנים ואמר ליה תתיפה חנה ר"ל יעץ לו בדרך המוזכר לעיל ר"ל שיתרחק מקנאת הקנאה לגמרי אל קצה השני ולא יקנה בשום אדם אפילו במקום שהקנאה טובה כמו שאמרו' קנאת סופרים תרבה חכמה והכל כדי להרחיק מן הקנאה · ואמר ליה קא מרדה עלי המוזכר רוצה לומ' כאשר הרגיש ר' יוסי בנפשו כי מעתה יוכל לעמוד בדרך האמצעי ולא יטה עוד לקנא' הפחותה אחר שאם יטה עוד · ויר"ל כפשו בהרחקת הקנאה יקנה הקצה השני וימרוד עליו לגמרי ולא יקנא כלל וגם זו דעה רעה היא כי דרך הממוצע הוא הישר על כן אמר רבי יצחק שמעתה יוכל לחזור בקנאת לאחר וריתה וילך בדרך האמצעי כי מעתה לא יטה עוד לא' הקצות · וכן אמר מרדכי להתך אף כי אמת שבתחלה צוה עליה שלא תגיד · ע"מ אחריכי המן הרע רצה להטעיאם ואת פרשת הכסף וגומ' ופתשגן וגומ' כמו שמבואר הכל לעיל בדברי המן ובמעט הלכה אחריו כמו שבאמ' ויסר המלך את טבעתו וגומ' כאשר פירשתי צריכ' מעת' להתרחק לגמרי של קצה האחרון להבדל וזמן מה מדרכי הגוף · אף הרכרכי לכנף נפשו בעינויים והודות על שתתרחק קנת מענ' המן ותשוב אחר כך בדרך האמצעי ואמר שגזה עליה לבא של המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה ר"ל ברכבי' עמו לתהל וללכו לפני המלך מלבירה מלכי' ית' ויכפר לה על מעש' המן ויפק התך ויגד וגומר ר"ל שהפך הגזכר רק דברי מרדכי וטענותיו כי נבוכים הם ויגידו לאסתר לפרוע נס טענותיו ·

והאמר אסתר להתך וגומ' כל עבדי המלך ועם מדינות המלך וגומ' ראה טענות אסתר שהו' כשו' רבה היא אלך כי כבר ידעת מה הם עבדי המלך כדרך שבארתי לשע' שהם איברי האד' וכוחות הנפש וכבר כתב הרב המורה ר"ל פרק לב" חלק ג' כי אי אפשר לצאת פתאום מהפך אל הפך ולזה אי אפשר לפי הטבע שיניח כל מה שהרגיל פתאום כו' · ולזה טענה אסתר כנגד מרדכי ·

כי כל עבדי המלך ועם מדינות המלך יודע' כי אין יכולת בחומ' לבא פתאו' אל המלך ר"ל שרוצ' להכריח נפשו לבטיני' ת' מדו' ולהתחמם בהגע את' כמושכלת ולהביא החומ' ומעשיו שהרגיל עצמו אחת דתו להמית ר"ל שממית נפשו בזו כמו שאמרו על בן זומא שהציץ ומת · ובן עזאי הציץ ונפגע ויתחכם במעשיו אם לא ילוה אליו עוד שלבי שהוא אשר יושיט לו המלך שרביט הזהב כמו שבאר באריכה הרב המורה חלק א' פרק ב"ל ופרק ל"ב ביאור ארוך · ולזה מתאוננת על מרדכי שאיך תגע היא אסתר המלכה ואני לא נקראתי לבא אל המלך זה שלשים יום ר"ל שזה שלשים יום שמרדכי סיגף עצמו בתעניות ועינויים ובינופים כאלו היה מרדכי שכל נבדל אינו נקשר כלל בחומר ובגוף · ילוך אם יחלה הגוף יבדל עמו וזה איננו כי המלך אחשורוש הוא שכל היולני הוא כח קושר מרדכי באסתר · ולזה אמרה שזה שלשים יום לא נקראת אל המלך לעסוק בצרכי הכרחי גופה להעמיד המלך עמה · וכבר ביארתי לעיל שלהעמיד הגוף ועסוק בהכרחיו הוא עצת השכל · ולזה אמרה אסתר כי מאמר שלא עסקה בצרכיה כל

זמן הזה לא נקרא' אל המלך לילך בעצמו להכרי' נפשו כדי שיוכל המלך שהוא השכל להיו' כי לעיוד עמה ובקש בחמלה שלשים יום כמו שנאמר ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים׳ גם ימי הספד היות ל' יום הם שלשים כמו שנאמר ויבכו בני ישראל את משה שלשים יום ור"ל מאחר שעזבתה את שלה והראוי לה מעתה לא תוכל להתאפק לענות את נפשה עד כי שמא תמות בלא עתה׳ ומה שאמר אשר לא יבא אל המלך אל החצר הפנימי רוצה לומר שילך בהחלט אחר קבוץ המושכלות הנמשלות לחצר הפנימית ר"ל פנימיות החצר שהוא השכל כמו שבארנו לעיל במקרא אל החצר בית ביתן:

ויגידו למרדכי וגו' לא אמר שמור התך להגיד דברי אסתר אלא אמר ויגידו ר"ל שנתקבצו כל כחות הנפש לסתור טענות מרדכי כי היה ברא' להם טענות אסתר כי טובה היא ולכן כולם בהסכמה אחת הסכימו עם אסתר והגידו דבריה למרדכי:

ויאמר מרדכי להשיב את אסתר אל תדמי בנפשך וגו' ר"ל אף כי האמת אתה מ"מ כור' שעה שאני׳ ולכן אף שאם כדבריה כך הוא שקשה עליה הדבר מושב שתמות ובכל זאת תמות חייב לתת יד לפושעים שהוא המן הרע וכחותיו כי אף אם לא תעשה כדבריו לא תמלט ותמות מיתת הגו' והנפש והוא העדר הכרוך בעקבי כל חי:

כי אם החרש תחרישי ולא תשמע עוד לעצתו על שתכריח היצר הרע לגמרי רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקו' אחר ר"ל בסוד הגלגול כי הנפש יש לה תקנה אף לאחר מה שיחזור לימי עלומיו׳ ואמרו ליהודים כי סוד העיבור׳ אינו נוהג רק בישראל׳ ואמר ואתה ובית אביך תאבדו כי אין לחומר תקנה רק הגוף כלה׳ ואמר ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות׳ ר"ל ומי יודע אם לא תבער הרע מקרב הארץ לגמרי אם לעת אחרת יהיה בידך להכריעו כי בפעם אחר יוסיף להתחזק ותמשך אחריו לגמרי על כן מוטב לבחור ברע המועט דהיינו העינויים הנזכרים ותשובה כדי לזכות בטוב הרבה דהיינו לכבוש היצר הרע לגמרי:

ותאמר אסתר וגו' לך כנוס וגו' ר"ל שגם היא מעתה מוכנת לעשות דבר מרדכי לצום ולהתענות לעשות רצון קונה ככל אשר יחפוץ מרדכי׳ ואמר שיכנוס כל היהודים בידוע כי תפלת רבים נשמעת׳ ומה שאמר כפל לא אמר' אני ונערותי אצום כן ולא אמרה כנוס בנכי היא ונערותי אינו אלא אדם אחד בכללו כמו שבארנו למעלה׳ ואמר ובכן אבא אל המלך הקב"ה אשר לא כדת השוכר למעלה׳ ומעתה עשו מרדכי ושאר היהודים שהם אנשי כנסת הגדולה ובקשו שימסר היצר הרע בידם כמוזכר בגמרא דיומא ובכן בנמשל אלכו אמר שכל מי שמשו מרדכי ויש בידו שכל נקנ' עושה ככל אשר צוה אסתר ר"ל כאשר נתנה רשותה אסתר למשך אחריו בכונו' ושאר דרכי תשובה׳

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר וגו' מלשון מלכי יושפר עליך׳ ר"ל של בשה אסתר עצת מרדכי ואמר שזה היה ביום השלישי כי שלש יום נאמר על הזמן כמו שבארתי לעיל בפסוק ימים רבים והזמן נחלק לג' חלקי'׳ עבר׳ הוה׳ ועתיד׳ ועל כן אמר כי בזמן הג' ר"ל בהתבוננה על העתיד שאי אפשר לקיים בעולם הזה׳ ואי אפשר בעולם הבא לקיים רק בנשמה הנשארת אחר כלות הגוף אם כן ראוי לה שתשמע לעצתו ותלבש בגדי מלכות׳ ותעמוד בחצר בית המלך הפנימי׳ והוא חצר נוכח הביתן ר"ל הבנת השכל כמו שפירשתי למעלה נוכח בית המלך הוא כיארו רוצה לומר כי חצר בית המלך הפנימי הוא נוכח בית המלך וזהו אמת שהשכל הוא נוכח החומר שהוא בית המלך׳ ונוכח רוח מלשון נוכח' יאמר ה' ור"ל כי השכל מוכרח להדריך החומר בדרך ישרה׳ ור"ל נכלו כי הסכימו התאו' והשכל שיהנו עמהן בהדרכה ישרה ויושבו שק ואפר לבוש בתשובה שלימה עד שיבערו המן הרע מן הארץ׳ ומעתה אשר שהמלך יושב על כסא מלכותו בבית המלכות נוכח פתח הבית׳ ר"ל שבזמן שהגיע הזמן למדרגה זו אז ראוי לומר עליו שיושב על כסא מלכות לא כימים הראשונים שהי' כשבת המלך וגו' כשבת ולא יושב בישיבה שקיטה ישיבה וזה מבואר׳ ואמר שהוא יושב נוכח פני הבית׳ ר"ל שכל נוכחתה מעתה להתחזק ולא תפלל כנגד שער השמים שהוא פתח בית אל ית' כמו שבארנו למעלה׳

ויהי כראות המלך וגו' כבר כתבנו לך לעיל אמרם שכל מקום שנאמר במגלה זו המלך סתם משמש קודש וחול · ולזה אמר כאשר רואה המלך העליון ית' שהכין האדם עצמו לטהר מיד מסייעין אותו מלמעלה ומגיע לו שרביט הזהב שהוא העזר האלהי כמו שאמרו למעלה · וראה מה נפלא ענין זה כי אסתר ההיפוך של ושתי כי היא באה מעצמה אל המלך ולהיפך ושתי שלא באה אף על ידי שלוחים : וזה נרמז במספר המלך התחתון כשם לאדם אשה כזו הנקראת אסתר · ומעתה אין צריך לדרוש שמא יתעיבו כמו שאמר שלמה הע"ה בטח בה לב בעלה ומעכביו מותר להניח לילך בדר' הממצעי ליתן לה ההכרחי כי לא תחטא עוד כמו שבארנו לעיל מענין רפואת הנפש וזה אמרו :

ויאמר לה המלך מה לך אסתר וגו' אמר עד חצי המלכות ותעם כי נאמת צרכי החומר ההכרחיים הם חצי המלכות ולא יותר להיות חציו צורה והוא שכלי אינו כדי' בצרכי החומר :

ותאמר אסתר אם על המלך טוב יבא המלך והמן וגו' דקה נכיעו' וחסידו' אסתר המלכה כי אף שנתן לה לשאול עד חצי המלכו' לא שאלה דבר רק כל כוונתה לשם שמים · וזה כי המשתה זו שעשתה אסתר שהמלך והמן הידועים מסובי' בו הוא סעוד' מצוה סעוד' שתלמיד חכם מיסב בה והאוכל ממנה כאלו נהנה מזיו שכינה · וכבר ביארו בדרוש הקטן בעל העקידה פרשת וירא שער כ"ב אמר ז"ל החיים הכ"ב כל ימיו אוכל מסעודת מצוה · שאין כוונתו בלחם אשר הוא אוכל רק להברות גופו להיו' נכון ומזומן לעבוד' הנפש החכמה והוא אמרם כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם מיסב בה כו' · ותלמיד חכם הוא הנפש והשכל המתעב' באדם אשר אליו כיון החכם כי תשב ללחום את מושל בין תבין את אשר לפניך אם בעל נפש אתה · ר"ל כי תשב ללחום את מושל שהוא כח המתאוה אשר הוא מושל בך · בין תבין את אשר לפניך שהוא השכל אם בעל נפש אתה שאם אינך בעל נפש אין לפניך כלום שתבטיחך לשמור מפניו כשתתבונן כו' · וגם שכין כל ענין מלאכול דברים האסורים · ולזה אמרו שהאוכל על זה האופן עם שהמאכל הוא חומרי יחשב לו לרוחני ונהנה ממנו כאלו נהנה מזיו שכינה · ע"כ לשון החכם · וכן אמר' אסתר בכאן כי אינה מבקשת שום סעודה רק משתה שהמלך שהוא השכל ישב בראש ויהנה ממנו תחילה דהיינו בכ וכת המצות אשר נעשים בסעודה ההיא · הן מצד שכוונה בסעודה היה להברות גופו · הן מצד הברכות שעושין על המאכל · הן מצד תורה שמדברים על השלחן · כי מכל זו יהנה השכל · והמן גם כן יהנה ממשתה זו כי על כל פנים החומר שהן נתלה בו ג"כ יאכל וישבע מן הסעודה הזו במקרה כי עיקר הכוונה אינו על המלך רק שגם השטן יבא בתוכם ומה נפלא ידבר זה שלא זכרה לסעודה רק המלך והמן כי כל שרי המלך הם בכלל ואינן צר' אלא מה שנכלל ·

ויאמר המלך מהרו וגו' זה מבואר שהמלך הסכים לדבריה כי טובים המה :

ויאמר המלך לאסתר במשתה היין וגו' · כבר ביארתי זה למעלה רק שהוסיף הנה לומר כי אמר לה במשת' היין להוסיף מעלת' כי אף שידוע שהיין על הרוב גורם רעה לעולם כאמרם כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין מ"מ יודעת כשתשתה בו כראוי לצא' ממנו בשלו' ושלא ישתה ממנו רק הצריך לו להברות גופו כמו שאמר ואמר ורעתכי פקוחין · ולכן אמר שאף במשת' היין בוטח בה לב בעלה שלא תעבור חקו כגבר עברו יין ·

ותען אסתר ותאמר וגו' · אם מצאתי חן וגו' אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך · רוצה לומר שמעתה אינה מבקשת כל ימיה רק סעודות אלו כהיום כמחר דבר יום ביומו והכל כדי לעשות דבר המלך :

ויצא המן ביום ההוא וגו' עומס בחקר' זה כל הספור מהמן עד הנה להורו' שכל מה שהמן הרע הידוע מושל איננו מושל אלא על אחר כוחות הנפש הגלוי' כחוש' אמנם על שכל הנאצל אין לו שום שלטנו' עליו כלל כמו שאמרו הקב"ה שוחק על גמל ורבבו ולזה אמר יצא המן · וכבר ידעת אמרם לדיקן יצא · יצא לתרבות רעה

וזה

וזה יציאת המן גם כן · ואמר שמחו וטוב לב · כיידוע מדרכו של יצר הרע להמשיך האדם שלב טוב בשמח' והשתי' תמיד הפוך ממה שנאמר בכל עצב יהיה · מותר רק כראות מרדכי יושב בשע' המלך שהוא שער השמים להתפלל גם ולא קם ולא זע להיות ככנע לפניו כמו שבארתי שמרדכי שהוא השכל הנקנה שוחק עליו או מלא המן חמה · ומעתה התחיל ספור אחר מתחבולו' המן הרע וזרש אשתו אמר ·

ויתאפק המן ויבא אל ביתו וגו' ר"ל כי מאחר שראה שמרדכי לא קם ולא זע מלפניו ושאסתר היתה הולכ' בענתו ולא היה יכול להחטיאו במעשה כי היה יודע להזהר מפניו · מעתה ויתאפק מלהחטיאו עוד בדברים אלו ויבא אל ביתו זו אשתו ויקרא לכל אוהביו ולזרש אשתו וכבר כתבתי לעיל כי זרש מור' על כח המדמה שהוא הנחש שכתב עליו שאול במעשה בראשית הנקרא נבכור זו המן ורצה ליטול עצה מאוהביו ומאשתו להחטיא האדם במושכלות כי כבר ידעת מאמר הרב המורה פרק שלשים חלק ב' שאמר כי קללת חוה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב · רוצה לומר היותה מכנעת לו בראש והוא מכנה בה בעקב כי המדמה מכנת לשכל בעקב כמו שהכשיך בעקבו לא יוכל לרוץ ולמהר ללכת כן מי שהוא בעל דמיון לא יוכל במהרה להשכיל במושכלות · עכ"ל ולזה בא המן לזרש אשתו להיו' לו לעזר כנגדו להטעו' האדם בדמיונו שלא ישכיל המושכלות במהרה · ולזה אמר שספר להם מה שאירע לו כשרצה להחטיאו במעשה שהכיתו בכבוד עשרו ורב בניו ואסיף ממון כמו שנקראתי לעיל באמרו ועשרת אלפים ככר כסף · גם בא להחטיאו לשום תכלית קנין המעלה והכבוד · וזהו רוב בניו · ואמר ואת אשר גדלו המלך הקב"ה להיות גבוה וגבוה מכל כמו' כנפש שהם שרי המלך כמו שכתבתי לעיל בפסוק אחר הדברים האלה גדל וגו' ·

ויאמר המן לא הביאה אסתר וגו' · כאשר בארתי לעיל שאסתר הביאה המלך והמן אל המשת' שהיא סעודת מצוה ואלו היתה לאסתר קורא לאחד בלא השני לא היתה סעודת מצוה כי שניהם צריכים להיות בסעודה זו להברו' נוכחו' קיים השכל ולכן ומוכן המן על רוע מזלו כי כל זה איננו שוה לו כי זה איננו דרך שלום להיו' האדם צדיק ומתחנן לאלהיו · ומרדכי יושב כנגד שער המלך שהוא שער השמים ולכן ביקש מהם עצה להספיק לו תחבולה שיוכל לגמור מלאכתו ולהחטיא האדם ·

ותאמר לו זרש כי יחטיאו בחריפה שלו וימשיכהו אחר הדמיון ובזו ימנע מלהשיג מושכליו כי אוי ואמר שיעשה עץ גבוה חמשים אמה · ר"ל כי ידוע אמר' כי חמשים שערי בינה הם בעולם ומ"ט נמסרו למשה עם כי שנאמר ותחסרהו מעט מאלהים · ור"ל בזו כי ידיעה שיוכל להשיג יותר ממה שהשיג' האדם להשיג ובזה ישתבש האדם כמו כלו' כמו שכתבתי למעלה : ובבקר אמור למלך שיתלה למרדכי עליו רוצה לומר שיחקור בהשגות אלו ובזו תוכל להחטיאו ואז תגרו' שחח"כ יחטא במעשים להמשיך אחר הגשמיות ובא אל המלך אל המשתה שמח וטוב לב בכל יום תמיד כי אחר שנסתת' השכל ישתבשו המעשים ובזה אירע לאנשים כמי ישטעו בהשגתן כמו שנאמר וייראו את אלהי ישראל וגו' ויחזו אלהים ויאכלו וישתו כמו שהאריך בזה הרב המורה פרק ה' חלק א' ויטב הדבר בעיני המן ויעש העץ כאופן שכתבו ורצ' · ובאמר שזו היא תחבולה גדולה להחטיאו לולי ה' היה לאדם להעירו משנת תרדמותו ובעיר משכלותו · וה אמרו :

בלילה ההוא נדדה וגו' ר"ל שראה את הכולל כל שכוקותיו דכו להכשילו לולי מרדכי שיה די לכן לא רנה לו וגו' אחר שום כח רק אחר השכל שהוא מרדכי בהחלט · לכן צוה להביא ספר הזכרונות וכבר כתבתי לעיל בפסוק ויכתב בספר דברי הימים מה הם אותם הספרים ·

וימצא כתוב אשר הגיד וגו' כבר בארתי לעיל בפסו' קצף בגתן ותרש וגו' ויאמר המלך מה נעש' יקר וגו' ר"ל אם נעשה דושם בדלאונה כשבכת מרדכי שאר הכחות כי אז לא היה המן חוזר וניער · ואמרו לא שאר הכחות לא נעשה כי אף שתלו המספרתים על העץ מכל מקום נשאר המן בתקפו · ולזה הרים ראש שכמ' הכ' איננו מספיק ·

ויאמר המלך מי בחצר וגו' כבר ידעת אמר' ז"ל שהמלאכים שרואו לו בחצבים וקבעו של אלבות ואמרו שבחוץ טוס

פוס לעשו' כן כתוב שתרג' המתרגם לקמן בפסוק והמלך קם בחמתו · וכבר ידעת משלם באמרם ז"ל מי שמשתגע בהשגותיו שהוא קיבץ ב' טיפות · ואמר שמלאכים היו קוצצים אלו · וכבר ידעת גם כן שמלאך שכל כחות הנפש נקראי' מלאכי' כמו שבאר הרב המורה בארוכ' חלק ב' פרק י' · ולכן אמר מי בחצר שהוא השכל לשבח הגנתו ·

ויאמרו נערי המלך שהם כחות הנפש שהמן הוא המעכב כי אף שהאדמה בקרא ורע מכל מקום לולי כח המתעורר שרוכבים עליו המעוררו לחטא' לא היה יכול לעשות מאומה ·

ויבא המן ויאמר לו המלך וגו' כבר מבואר מהו המלך והמן רק שכל אמירות אלו היה במחשבה לבד כמו שנאמר ויאמר אל לבו כי לא היו בכל דברים אלו אמירה או דבור חוץ לנפש · ולזה אמר ויאמר המן בלבו למי יחפוץ המלך לעשות יקר · ר"ל שחושב כי הוא העריס מכל הא' השדה שהם כחות הנפש כמו שבארתי לעיל ושהשכל ימשוך אחר דמיונו ולא אחר השכל ואף כי ורא היא הדמיון והמן המתעורר בעל נפשת ואשר שבנעלה להקרא כשמו · ודע כי מחלוקת גדולה נפלה בין כת המדברים הנמשכי' אחר כח הדמיון ובין הפלוסופים האמתיי' אשר משכו עצמן לאחר השכל כמו שספר הרב המורה חלק א' פרק עג' אמרו ז"ל היות כל מה שמנוהו המדברים מן הנמנעות בלתי מכויים נשים פנים · והיות מה שקראוהו אפשר מכוין הוא מאמר אמתי אלא שהפילוסופים אומרים שזה שקראוהו נמנע להיותו בלתי מדומה ואשר קראו אותו אפשר להיותו מדומה · וזה היות האפש' אצלי' הוא אפש' ודמיון לא אצל השכל כו' הנזכ' כמו תכתבו המחויי' והאפשר והנמנע פעם בדמיון ולא בשכל כו' וכתב עוד דע כי יש דברי' רבו' כשם בהכנס אדם בדמיונו לא יציירו' כלל · אבל ימנ' המנ' דמיונם בהמנע התקבץ ב' הפכים בנשא אחד ואמ' כן יתאמת במופת מציאו' הדבר שהוא הנמנע לדמותו והמציאו המציאות כו' לזה אמ' כי המן הרע הסית למלך לילך אחר דמיונותיו ולעשות לו יקר וגדולה לבניון המחוייב והאפש' הכל מצד הדמיון ולכן אמר שיביאו הלבוש והסוס על יד איש וגומר · לבוש הוא גוף האדם כי כח הפנימי נקרא אדם וגופו הוא הלבוש כמו שבאר פרק "כט פרש' בראשית וכבר באמר ותחת כבודם יקד כיקוד אש וגופן היה קיים ובמתן בשר פ' ויקרא לגוף כבודם וזה מבואר · והסוס הוא כח החיוני אשר רכב עליו המלך שהוא כח השכלי · וכבר משלו נזה באמרם שהנחש כגמל וסמאל רוכב עליו · וקראו סוס להיות מפורסם שרוכבים עליו המלכים והשרי' כי בידוע גם הוא מלשון שוש ישיש כי השמחה והשכל תלויים בכח זו · ואמר ואשר נתן כתר מלכות בראשו הוא השכל בעצמו שיש לו כתר המלכות וזה כי כתר נאמר על כל א' מסבב ומקיף הכל כמו שהכתר יסבב הראש מלשון אבירי בשן כתרוני · וזה הסוד רמזו אליו החכם הכרבוני כפי' למורה חלק ב' פרק י' ומצאתי שכתב חכם אחד שלא רמזו רז"ל שתפילתן של צדיקים עולה ונעשה כתר להק"בה כי כאשר יתאחדו שכלם עמו ית' הוא יקיפם בכתר · ומזה אמרו עו' שסנדלפון עמד אח' רי המרכבה וקושר כתרי' לקונו והוא אופן אחד בארץ יקבל כל הצורות המקיפות את החומרים בכתר · ודעו כי כל הכתרים יתאחדו בכתר זה הנרמז כאן עד כאן לשון החכם · ומה אלד נאות לכוונתינו כי השכל ניתן כתר מלכות בראשו' להיות מקיף בשכלו הכנו' הכוללות והצורות הסובבות בכתר ולזו' אמר ואשר ניתן כתר מלכות' בראשו ולא אמ' שיתנו כתר מלכות בראשו · כי השכל ניתן כתר המלכות בראשו · והוא מבואר כי בכל זה אין לדמיון השגה כמו כי אין לדמיון רק דברים מושגים לחוש' שהם פרטיי' כאשר זה ידוע לכל מבין · ומעת' אמר המן שהמלך יתן כל זו לאיש אשר חפץ ביקרו דהיינו המן הרע בעצמו · וילביש על ידי אחד משרי הפרתמים וגומר שהם כחות הנפש הוא כח הדמי' ושהם יסכימו כול' לקבוע מפני כח הדמיון ולשפוט הכל אחר הדמיון לשפוט כו המחויב והאפשר והנמנע · ויקראו לפניו ככה וגומר ר"ל שיתפרסם כפי כל שהכל משועבד להמן הידוע :

ויאמר המלך להמן וגומר וכל מקר' זה' מבואר כי לא הלך המלך אחר עצת המן אלא צוהו להיות משועב' לפני מרדכי הידוע שיושב בשער המלך שהוא שער השמים כמו שבארתי ·

ויקח המן את הלבוש וגו' ר"ל שעשה המן כדבר המלך וגילה לכל שהוא והגוף מוכנים ומשועבדים למרדכי היהודי שאי אפשר להם להרים ראש אם לא על פי מרדכי ומה כוונת שלא אמר שלקח רק הלבוש והסוס ולא כתר המלכות משום שאם' כיון הכתר המלכות בראשו הוא מרדכי בעצמו · וידוע כי כל את שבמקר' בא לרבות · וכן אמר כאן את הלבוש ואת הסוס אחד לרבות את זרש · ואחד לרבות את המן · ואמר שמרדכי שב לשער המלך שהוא שער השמי' כי באמת אם יכבוש מרדכי את המן כדרך שבארנו סופו לשוב לשער השמים ותשוב הנשמה למקום שחצבה משם · והמן שב לביתו שהוא גופו אבל וחפוי ראש :

ויספר המן לזרש וגו' כבר מובן מקר' זה ממקר' דלמעלה ויתאפק המן ויבא אל ביתו וגו' רק שהוסיף ואמר אם מזרע היהודים וגו' · כבר פירשתי מלת זרש שהי' הנחש אמרה להמן שכיון שמאלה התעורר · אם מזרע היהודים וגו' כמו שנאמר במעשה בראשית ויאמר ה' אל הנחש · ואיבה אשית בין זרעך ~~ובין זרעה~~ הוא ישופך ראש וגו' · ופי' הרב המורה פרק שלשי' חלק ב' כי זרע הנחש המה תולדות ומעשה המדמה · ומתעורר זרע האדם המה מעשה השכל · וכשמוש' את השכל תשופנו למלחמה בראש · ולזה אמרה זרש להמן ר"ל המדמה שמתעורר אם מזרע היהודים אשר קיבלות לנפול בימי אדם הראשון אשר עליו נאמר ואיבה אשית וגו' נפול תפול כי אין לו תקומה ממנו :

עודם מדברים וגו' · ויבא המלך והמן וגו' כל זה מבואר ממה שזכור לעיל בסעודת אסתר ור"ל כי מעת' שאכל בסעוד' אסתר ובטוח באשתו שלא יכשילנו עוד ואמר להוציא בקשתך וכבר ביארתי מקרא זו למעלה במשתה הראשון · ואילך כל יום איננו עוסק רק בסעודת המצוה כמו שכתבתי לעיל

ותען אסתר המלכה וגו' כבר כתבתי לך למעלה במקרא של ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי כי על ידי ההרגשות שתלויי' בחומר שהוא אסתר מרגיש השכל שהיצר הרע רבה להטעותו כי הקדמת המוס' ולקח אלו סעודת של מצוה כתגלה למלך על ידי ההרגשות · ולזה אמר וכאן כי במשתה זו האחרון כאשר הרגיל בנפשו אלו סעודת של מצוה אמר מרדכי ואתה ובית אביך תאבדו ר"ל הגופות כמו אסתר ר"ל ההרגשות כי המן בקש להשמיד ולהרוג את עם כי צר לנפש ביודע אבדת גופו כמו שכתבתי לעיל ואין הצר שוה בנזק המלך כי אלו אסתר קבלה על המן בזו כי הוא ידוע מטעם שהנשמה עולה ויורדת עד אבדון והפסד הגוף ושאלו העניין בעבור' ואמר דרך משל ·

ויאמר המלך אחשורוש וגו' · ותאמר אסתר איש צר וגו' כל זה מבואר · והמן נבעת מלפני המלך והמלכה שהסכימו עליו כי אם לבערו מן הארץ ואמר :

והמלך קם בחמתו ממשתה היין על גינת הביתן וגו' ר"ל שכר למלך אחשורוש ששמע ביקושו להמן ועזבו על הראשונות וקם ממשתה היין ר"ל שהזיר עצמו מן היין ותאות העולם הזה הנמשלת במשת' היין כמו שבארתי ריש מגלה · והמן עמד לבקש כמו שבארתי ריש המגלה זו והלך אל גינת הביתן שהוא השכל בהתלט כמו שבארתי ריש מגלה · על נפשו מאסתר המלכה וגו' ר"ל כי מכאן ואילך אין לו שום מבוא לגבור על המלך רק על החומר לבד ומחכה כדרך לבקש על נפשו כי אף החומ' מסכי' לשכל וכלתה אליו הרעה מאת המלך ואמר

והמלך שב מגינת הביתן אל משתה היין : ר"ל שמעתה השכל הולך וגובר ילך מחיל אל חיל עד שהולך אל התורה כמו שנ' הביאני המלך חדריו אל בית היין · והמן נופל על המטה אשר אסתר עליה אמר שהמכיא עוד מגינת הביתן שהוא כינוי אל החכמה כמו שאמרו ד' נכנסו לפרדס אל בית משתה היין שהוא כינוי תקנולה שלשית להחטיא את אסתר והמלך · זה כי מאחר שראה שלא יוכל להחטיאו אמר לה שתמשיך אל השכל יותר מדאי ותהיה נוקת לו לגמרי מאחר שכבר בעיניה שטוב ללכת אחר בעלה וכוה גם כן יחרב העולם כמו שאמרו ז"ל בפסוק לא הניחה אסתר · ולזה אמר שהמן נפל על המטה אשר אסתר עליה ר"ל רובץ תחת משאו כמו שנאמר כי תראה חמור אויבך כו' בדרך וגו' ר"ל שמעתה תרבץ אם נר לגמרי להיות נכנע לשכל לא תעש' אפילו ההכרחי לה מאחר שהסכימ' ללכת אחריו וקרא זה הדב' מטה כי כדרך זה הגוף מטה קנת עלדך השכל לעסוק בהכרחי לו אבל מיד :

ברגיש השכל ברוע עצתו להתבונן בטעיו ותחבולו׳ הרשעו׳ כי השכל חמה · ולכן אמר מיד כי גם זו רעה רבה ולכן אמר הגם לכבוש את המלכה עמי בבית יר״ל תרבה לכבשה עמי להתיעץ לה שתהי׳ עמי תמיד וגם תרב׳ להכשילה · וגוה כבי המן חפו לגמרי כי אין לו דרך עוד להקטיא כלל ומכאן ואילך היה בוכה שהוא כמה שופט כמו שפירשתי בריש המגלה מגיד תחבולו׳ המן לחל מיד איך שרבה להספי׳ את מרדכי ועל ידי כן נתלה על העץ אשר הכין למרדכי · וכבר ביארתי לעיל ענין העץ ההוא וגו׳ חמת המלך שככה · ר״ל שנשלמו מדרגת השכי׳ שהם ימי העמידה ומגיעים ימי הזקנה אשר הם ימים שאין בהן חפץ ונתבטל או עצת יצר הרע כי כבר תלוהו להמן ודתיאת טבעיו וחמותו ודתיאת דמו נשכך ומה אחד מנדג׳ כוונתינו בזו שלא תמצ׳ בכל מגילה שכתב חמת המלך שככה רק ב׳ פעמי׳ אחד בזמן שכתו ימי העלויים כמו שאמרנו במאמר שאמר כשוך חמת המלך והשני בזמן הכאת ימי העמידה והוא אמרו הכה וחמת המלך שככה :

ביום ההוא נתן המלך וגו׳ כבר ביארתי לעיל כי יום׳ נקרא יום ולזה אמר כי בזמן ההוא נתן המלך אחשורוש הידוע בית המן הוא זרע כאמרם מעולם לא קריתי לאשתי אלא ביתי · ור״ל שנתן הנקש שהוא׳ הידמה לדיו׳ לעבודת אסתר ולא לעבודת ושתי ושלא יהי׳ נמשך אלא אחר עבודת הש״י ומרדכי בא לפני המ׳ ך׳ ר״ל כי הולך המלך אחר מרדכי ומרדכי לפניו ונמשך אחר עצתו בכל אשר יאמר מרדכי כי הגידה אסתר ר״ל המשיכה עצמה בכל אשר יאמר לה · ויאמר המלך וגו׳ ר״ל שאמז והלאה מרדכי הוא המושל בלא מקטרג כי המן זה נתלה וגם אסתר מסכימת עם מרדכי ואינה תוספת לשום דבר גשמי כמו שכת׳ ימים אשר אין בהם חפץ והו שאמר ותשם אסתר את מרדכי על בית המן : ·

ותוסף אסתר וגו׳ הגיד כי לא די לאדם במה שהיכו חוטא בימי זקנה ממא׳ שאין יצר הרע מתגב׳ בו כמו בילדותו והמשל אומר חסר׳ לגנבה כפשי׳ בשלמא נקיט · אלא צריך גם כן לתקן מה שעוות בילדותו כמו שאמרו בשמחת בית השואבה אשרי לזקנתינו שכפרה על ילדותינו על כן אמר שבקשה אסתר מלפני המלך שישיב את רעת המן במה שחטאה והחטיאה את הרגים כמו שכתבנו לעיל בפסוק ויבז המן לשלוח יד במרדכי וגו׳ · ואפשר שהמלך הנאמ׳ פנה הוא קדש כאמרם ז״ל כל מלך שב׳ שתם משתמש קדש וחול : ואמר שנפלה לפני רגליו מלבין ועמדו רגליו על הר הזיתים שפי׳ הרב המורה חלק א׳ פרק כ״ח שרוצה לומר סבותיו וכן אמר כאן שנפלה לפני רגליו כאמרם שצריך ׳כדר שבחו של מקום ואחר כן יתפלל לידע לפני מי עומד בתפילה · כן אסתר התבוננ׳ תחילה בסיבות הש״י ושהוא יתע׳ עלת העלות וסבת הסבות ואחר כן ותבך כי שערי דמעו׳ לא ננעלו · והתחנן לו להעביר לה ולמחול על רעת המן שעשתה בינקותה :

ויושט המלך שרביט הזהב וגו׳ הוא העזר האלהי כמו שבארנו לעיל :

ותאמר אסתר אם על המלך טוב וגו׳ דע כי הסבות הם ד׳ · החומר · וסבת הצורית · והפועלית · והתכליית · ולזה בקשה אסתר אם על המלך טוב כנגד סבה הפועלית · ור״ל אם על המלך טוב להיות פועל דקתי בדבר זו ואם מצאתי חן בעיניו הוא סבת הצורה שמלדו החן נמצא · וכשר הדבר בעיניו מצד שרואה לו תכלית טוב · וטובה אני בעיניו מצד החומ׳ יכתב כו׳ · ודע כי מבואר בבקשה זו ענין רמוהו ז״ל בגמרא דיומא פרק יום הכפורים אמר רבי יוסי גדולה תשוב׳ וכו׳ שנאמ׳ ובא לציון גואל ולשבי פשע ימ״ט ובא לציון גואל מפני שבי פשע ביעקב א״ר יוחנן גדולה תשוב׳ מי קרב׳ הגאולה שנא׳ שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא · וכתב בעל העקידה שער ק׳ שאלו החכמי׳ אינ׳ חולקים כי איש חולה אחד שכל אוכל התאב נפשו אם יעזוב למה שימשך מאולתו ויתעב מאכלו הכה מהרה ימות · ... ימשך הענין הרבוי מיתחזק ויתלח׳ כפי רכח בהתחל׳ הטיול ומעט רעט מהתעט׳ לפי שהתעמלה המעטיי הוה יביאהו לידי קנת תאו׳ ורצון אל לקיח׳ המזון או להמע׳ התיעוב ומעט הוזון שיקר יביניהו הככה מה אל ההעמלו׳ יותר חזק מזהו אשר ירזקהו אל לקיחה המזון יותר ולקיחת המזון ויותר יוב ק׳ אל ההתעמלו׳ כן ילך הדבר בבנות תוספת הטוב · וכן יאמר בתשוב׳ כי כרלשוב׳ בה ותם באלה את אויביהם לא יוכלו לגבר ׳גמרי ·

ולכן

ולכן מעט התשובה יקרב הגאולה ויביאה כמו שאמר ר' יוסי ואחר כך בהיות' כנגליתי יתחזקו בא לשוב בתשובה שלימה ויקריבו ימי הגאולה האמתית כו' וכן באמר כאן בבקשת אסתר כי בתחלה התחנה' לפני המלך כמו שבאמר

ותוסף אסתר וגו' וכאשר בתלה אליה עוד האלהי כאמרו ויושט המלך וגו' התקווה עוז ויחל להתפלל עוד ותאמ' אסתר אם על המלך טוב וגו' יכתב להשיב רעת המן וגו' שהוא הרעה שגרם לה בילדותה לקלל הש"י ולאבד כל היהודים וגו':

כי איככה אוכל וראיתי וגו' חלת' שכל ישראל ערבין זה לזה ולכן מבקשת לפני הקב"ה שיהיה בעזרם לקדש שמו ברבים גם מלך אחשורוש מסכים לדברי אסתר ולדברי מרדכי היהודי לומר הנה כבר נתתי לכם בית המן כמו שכתבתי לעיל:

ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך ר"ל כטוב בעיניכם לעשו' רצון המלך הקב"ה · וכב' ביארתי כל הדברים למעלה מה ר"ל בכתיב' וגם ביארתי שאסתר יותר צריכה להסכי' לדברי מרדכי והיא יותר עיקרת בעניינים אלו שהמלך אחשורוש כי כח תלוים המוסים הבריכים למרדכי כאשר ביארתי לעיל · ולכן אמ' גם כאן שהמל' אמ' שאסת' ומרדכי יכתבו כטו' בעיניה' והוא טפל לגבייהו ואמ' כי כתב אשר נכת' בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב הרבה מקשי' גו כי לפי פשט המקרא מאחר שכתב המלך אין להשיב איך היה מרדכי יכול להשיב רעת המן הלא אותם שכתבו' גם כן היו כתובי' בשם המלך וגם נחתמי' בטבעת המלך · ואכי אומ' שקושיית הוא עצמו מאחר אחשורוש כי אמר למרדכי ולאסתר כתבו וחתמו כטוב בעיניכם אבל לא ידעתי להועיל לכם כי כתב אשר נכתב ונחתם וגומ' ואם' כי אין להשיב רעת המן אבל הם יעשו כטוב בעיניה' אם יודעי תחבולות לזו גם מרדכי כשכינה הספרים לא כתב לבטל אגר' המן וכל מי שחרים יד כנגד יהודי יומת כי לא היה יכול לבטל הכתבי' הראשוני' רק כתב שיעמדו היהודים על נפשם להלחם בהם ביום שקבע להם המן שהוא יום שלשה עשר לחדש אדר ובזה אלו ואלו אגרות היו קיימין וזהו האמ' לפי פשוטו של מקרא והוא מבואר למתבונן בדברי המקרא כי לא אמר רק שכפל פחד היהודים על שונאיהם כמו שבאמר ויהי קהת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחר בני יעקב כי אלהים עשה שיראו מלפניהם ונקהלו היהודים כנגד שונאיהם באולי יתחילו שונאיהם בהם שילחמו כנגדם ובזה יסולק אלהים עשה שיראו מלפניהם ונקהלו היהודים כנגד שונאיהם באולי יתחילו שונאיהם בהם שילחמו כנגדם ובזה יסולק ספק יות' עצום · וזה כי מרדכי ואסתר לא בקשו מלפני המלך רק לבטל רעת המן ואם כן לא צוה להם אלא לבטל רעת המן · ולמה כתב שהיהודים ישלטו בשונאיה' כי זה לא צוהו המלך רק שיכתוב ששונאיהם לא ישלטו בהם אבל לפי מה שכתבתי הכל מבוא' כי לא היה יכול לבטל רעת המן אלא בעניינו כי לא כתב שהיהודים יתחילו מלחמ' בשונאי' רק שיעמדו על נפש' אם יתחילו שונאיהם בהם כדברי המן והוא מבואר לכל משכיל · אמנם לעניין הנמשל הוא מבואר יותר כי באמת אין להשיב עונות הראשונים שעשה ניקנתו כי הוא מעוות אשר אין יוכל לתקן רק שצריך נזקקנו להטיב דרכיו ולקרא בשם ה' אל עולם לקדש שמו בכל מקום שחללו בראשונה ·

ויקראו סופרי המלך כבר כתבתי למעלה אבל אגרות המן מה הם הסופרים ואמר שכתב בחדש סיון הוא חוד' מתן תורה כי על ידה יוכל לתקן מה שעוות · ואמר שכתב הספרים בשלשה ועשרים בו שהם ס"ח יום' אחר כתביו של המן שכתבו י"ג בניסן להורות שכל אחד יומשך אחר כח הדברי' שס"ח בו גם כי כח היוםים שהם שס"ח בגי' מטריא חיי"ם לומר שמי שמושך אחר כח זה זוכה לאור באור החיים לא באופן אחר · ויכתוב ספרים אל כל היהודים כבר כתבתי למעלה כי לא כתבו אלו השלמיות אלא ביהודים · ולכן אמר שכתב הספרים אל היהודים ואחר אל האחשדרפנים והפחות והשרים · והמדינות אשר מהודו ועד כוש כבר ביארתי לעיל מהו השרים · והפחות והמדינות אשר מהודו ועד כוש ואין צריך לחזור ולבאר כאן שנית:

ויכתב בשם המלך וגו' ז"ו גם כן מ"כ' מה שכתבנו לעיל מי הוא המלך אחשורוש ומהו הכתיבה והחתימ' · ואמ' וש' ד' ו' ספרי' ביד הרצים · בסוסים · רוכבי הרכש · האחשתרנים: בני הרמכים · כבר כודע אומרים אחשתרנים בני הרמכים מי ידעינ' מאי ניהו · והוא אמת כי הוא פעולת כח המלחמה שמלחמה גמל פורח באויר וכמו שאמשילו ר"ל בדבריהם שאמרו שהפתח היה כגמל לפתותן גורת בדמות באלו · וכן קראו כאן אחשתרנים וזהו

אמרו

אמרו ושלום בפ״ס אלשון סופר׳ · ג״כ הרצים שהם הרוצים ואשר כחות שרצי׳ למשוטטי׳ הנה והנה לבקש ויחשיב׳ ביד רוכבי הרכש האחשתרנים הם הולכים אחר רוע מעשיהם ושמים תכליתן ברוב עשר׳ ורכושם והם נקראים רוכבי הרכש האחשת׳ בני הרמכים הם ההולכים אחר דמיונם הכוזב וכתב להם להיות עתידי׳ לעמוד על נפשם · ומה נקהל אמרו על נפש׳ לא על גופם כי כתב להם׳ שכל אחד יתבונן אחריתו ויראה אחרית נפשו שלא תאבד ותהא צרורה בצרור החיים ולא ילך אחר עצת המן הרע רק יעמוד על נפשו מבגדו ולהרוג ולאבד את כל ונו׳ ר״ל כל העומדי׳ עליה׳ להטעיא׳ והם הצרי׳ אותם כי אין לך צר ואויב כיצר הרע והרוכ׳ להטעות את האדם ואמר ושללם לבוז ר״ל שיבוזו את עשר׳ ולא ישגיחו אחריו יותר מדאי · ביום אחד בכל מדינות המלך ונומ׳ ר״ל כי ביום אחד יכול לשוב ולקנו׳ עולמו בשעה אחת כמו שאמרו שמא הרהר תשובה בלבו · ואמר שהיום הוא יום שקבע המן בשלשה עש׳ וגו׳ וכבר ביארנו מה נשתנה יום זה משאר ימים ומה היום מיוחד שקבעו המן · ולכן כתב להם מרדכי שיעמדו ויתבוננו ביום זה ושלא ישמעו אל עצת המן במה שרצית ביום זה ולהפסד שכוון מרדכי בקבוע יום זה לאיד שנודע שבו היו כליםו׳ ימי אבלו של משה רבינו ע״ה שמת בז׳ באדר · ולזה רמז מרדכי שכל אחד יתבונן ביום ההוא והחי יתן אל לבו כמו שאמר שלמ׳ המלך ע״ה טוב ללכת ונו׳ ונקט יום הז׳ של אבלו לרמוז על פסיקת האבילות לדורות על דבר נאות · וזה כי ידוע שאין מתאבלין על המת בכאבד ובהפסד שאלמלא כן לא היו פוסקין אבילות לז׳ ימים אלא היו הולך למנוחתו כ״ש לא תשימו קרח׳ ונו׳ בני את׳ ונו׳ ועיק׳ האבילו׳ הוא שהוא כעו׳ שנעדר מן החיים במות המת ולכן אין מתאבלים רק ז׳ ימים להורות על ז׳ פעמים עשר שנים שהם ימות האדם הקצובים שכתו׳ ימי שנותינו בהם שבעים שנה כמו שבאר׳ · והאריך בזה החכם בעל העקידה פרשת שמיני ולכן כתב מרדכי להיות לכל אחד להרחיק השארת נפשו מתוך שפסקו ימי אבלתו של משה הגדול מכל · נולד ורבן של נביאים ביום י״ג בחודש אדר · ושעתה כל אחד יעמוד על נפשו לעשות הטוב והישר :

פתשגן הכתב וגו׳ לומר שכל אחד מהם יאחד וכן יעשו לקרות כלם בשם ה׳ יתעלה להנקם מאויביהם שהוא היצר הרע הנקרא שונא כמו שכתבתי לעיל והוא אויבו של אדם :

הרצים יצאו דחופי׳ ומבוהלים וגו׳ ר״ל שבשעה דברי מרדכי יצאו מן הכח אל הפועל · ונדחו הרצי׳ רוכבי הרכש והאחשתרני׳ הנזכרים למעלה מהקומן ונעשו מבוהלים ודחופים בעצת מרדכי כי יצאו מבקש מרדכי כולן נפלו לפניו · ואמר

ומרדכי יצא מלפני המלך וגו׳ כבר נודע מאמ׳ הנביא ע״ה אל יתהלל עשיר בעשרו ונבור בגבורתו וחכם בחכמתו כי אם בזאת יתהלל המתהלל וגו׳ · וכבר ביאר המורה חלק ג׳ פרק נ״ד בכל׳ ביארו הפילוסופי׳ הקדמונים והאחרונים שהשלימות הנמצאות לאדם הן ד׳ מינים הראשון והוא הפחות שבהם הוא שלמות הקניין ר״ל מה שימצא לאד׳ ממון · ובגדים וכלים · ועבדים · וקרקעית · וכיוצא באלו ושיהיה אדם מלך גדול הוא מזה : המין השני הוא שלמות תכונת הגוף ותכונתו וצורתו ר״ל שיהא מזג ההוא בתכלי׳ השווי ואיבריו בערכי׳ חזקים כראוי המין השלישי הוא שלמות המדות והוא שיהיה מדת האדם על תכלית מעלות המי׳ הרביעי הוא שלמות האנושי האמתי והוא כשיגיע לאד׳ המעלו׳ השכלי׳ ר״ל ציור המושכלות ללמוד מהן דעות האמיתיות באלהיו׳ · ועל שלמות הקניין אמר הנביא אל יתהלל עשיר בעשרו · וכנגד שלמו׳ הגוף אמר גבור בגבורתו · ועל שלמות המדות אמר חכם בחכמתו · רק בזאת יתהלל המתהלל וגו׳ והאריך שם הרב בפרק ההוא · וזה אמר שמרדכי לאחר שכבש היצר ראוי לומר עליו שיצא מלפני המלך הקב״ה בכל אלו השלמיות · וכנגד שלמות הגוף אמר לבוש מלכות וכב׳ כתבתי לך לעיל כי גופו של אדם הוא לבושו תכלת וחור׳ כנגד שלמות הקניין שמקבץ ב׳ דברים שהם העוש׳ והכבוד הרמוזים הנה לעיל בתכלת · וחור כי חור מלשון שררה כמו שכתבתי לעיל · ותכלת מורה על עושר · ועטרת זהב גדולה הוא קניית המושכל כמו שבארתי לעיל באמרו בהם כיתר כתר מלכו׳ בראשו ׳ותכריך בוץ וארגמן הוא שלמות המדות וראה מה נפלא באמרו תכרי׳ בוץ וארגמן ולא אמר לבוש בוץ וארגמן כמו שאמ׳ ריש המגיל׳ כי ידוע שמרדכי הכלי׳ לא היה לבוש כלא׳ ׳ושעטנז שיהא בוץ וארגמן יחוי׳ ׳ובזה רק תכריך ואינו שעטנז בלא קשיר והו׳ מור׳ על מעלו׳ המדו׳ הנכללי׳ בשכ׳ המעש׳ ובזו הית׳ העי׳ שושן צהל׳ ושמחה כי צדיק יסוד עולם

שהיה העיר [illegible] ומעכשיו אין לה להתירא שיחזירה לתוהו ובוהו כמו שבארנו לעיל שמפני זו היתה בתחילה העיר שושן
נבוכה ולכן אמר שכל היהודים הנמשכים אחר מרדכי יש להם׳

אורה ושמחה וששון ויקר׳ כנגד ד׳ אלמין׳ אלו שנזכרי׳ כנגד ד׳ מיני שמחה והמשיך הדבר ואמר שכל מקו׳ שניתן
הדת והוא הדת התוריי שמחה וששון ליהודים משתה ויום טוב: וזה כי באמת כל הולך אחר עצת יהורי׳
שהוא הדת הניתן בשושן עושה משתה ושמחה כי כל אוכל בעניינות ומסתפק בהכרחיי׳ ומשחק בחלקו וכהנה בכית
ונפשתה׳ ובוטח באלהיו שיטריפו לחם חוקו׳ ומסיר דאגה מלבו כמו שאמרו ז"ל כל מי שיש לו לאכול היום ואומר
מה אכל למחר הרי זה מקטני אמנה׳ וכל זה מגיע לאדם על ידי התורה שהוא הדת ניתן בשושן ובזה יש לו משתה
ושמחה ויום טוב תמיד כמו שכתבנו קהלת ואין טוב לאדם כי אם לאכול ולשתות וגו׳ ואמר ורבים מעמי הארץ מתייהדים
וגו׳ ר"ל שהצדיק קורא בשם אלהיו כמו שעשה אברהם שהיה מגייר כמו שכ׳ ואת הנפש אשר עשו בחרן ואומר כי
נפל פחד היהודים עליהם ר"ל שמתפחדים ממה שמפחדים היהודים והוא כי יראת שמים עליהם׳ ואמר כי הקטרוג
שקטרג המן ואמרו שהוא ישן׳ ר"ל בחדש שני עשר הוא חדש אדר ורצה להקטין האל׳ עמד הוא נעשה סניגור כי מרדכי קנעו
להתכוין בו וכל אשר חשב להפר עצת המן וזרע אותו ואויביו כמו שכתבתי לעיל: וזה רמזו כאן באמרו ביום אשר
שברו אויבי היהודים וגו׳ וכל זה מבואר׳ ונקהלו היהודים בעריהם וגו׳ וכל שרי המדינות וגו׳ כל זה מבואר ממה
שכתבנו למעלה מה הם השרים והיהודים הם השלוחות שבאדם הנמשכים לרוב כיהודים כמו שבארנו גם כן למעלה׳
ואמר כי נפל פחד מרדכי הידוע להם עליהם׳ כי גדול מרדכי בבית המלך גם זה מבואר ממה שכתבנו למעלה מאד
מרדכי בבית המלך ושמעו הולך בכל המדינות׳

כי מרדכי הולך וגדול וזהו אמת כי כל זמן שהאדם הולך וזקן נכחתו כוחותיו הנפשיות מרדכי שהוא השכל הולך
וגדל כמו שאמרו ז"ל בסוף מסכת קינין שתלמידי חכמים כל זמן שמזקינים מיתוסף בהן חכמה ויכו היהודים
בכל אויביהם הם המן וזרעו ובניהם׳ ואמר מכת חרב והרג וגו׳ כבר כתבתי לך אמרם שהרג הנקיבה וסרס הזכר׳
ולזה אמר כאן מכת חרב והרג לנקיבה שהיה האומר לבל ימשלו עוד האומות עליהם ואבדן בזכר שהוא הסרוס ויעשו
באויביהן שהוא היצר הרע ושאר כוחותיו כרצונם לכבשו ברצון מרדכי׳ ואחר

ובשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש כבר ידעת מהו שושן הבירה שהוא כלל העולם שהוא מהלך
ת"ק ואמרו שאכלו חמש מאות אלו ר"ל שאינו תאב לעת זקנתו לשום דבר שבעולם׳ ואף כל מי
שהוא במדרגת מרדכי שמסתפק בכלו הפך ממה שנאמר אוהב כסף לא ישבע כסף שמתאוה לבלוע כל העולם כולו׳
וכבר ידעת שצריך לכתו׳ איש בריש דפא ועשר׳ בסוף דפא להורות אל כוונתינו שהאיש אינו מחובר לחמש מאות רק מה
שלמע׳ ממנו דהיינו עשרת בני המן שהם איש אחד בכללו׳ ולכן צריך למקריבהו בנשימה אחת כי יצא נשמתן כא׳
פי׳ כולן הן כתו׳ בדף אחת׳ ומבואר מתרגו׳ המגילה שעוד הרבה בנים היו להמן ולא כתבו רק אלו להורות על
כוונתנו כי אלו רמז עשר׳ כחות שליצר הרע הנקרא המן׳ ומה נאות לזו דברי רש"י ז"ל שכתבו שאלו כתבו שענה
על בית המקדש והוא אמת אלו הכוחות מטעים האדם וכשמקדש עצמו נקרא בית המקדש כי גוף האדם הוא ביתן כמבוא׳
לעיל׳ והשמות הרמוזים הנה המה ה׳ חושים הידועים שהם הראות׳ והשמע׳ והריח׳ והטעם׳ והמשוש׳ וה׳
כחות שבכח הזן והם המושך׳ והמחזיק׳ והמעכל׳ והדוחה׳ והמוליד בדומה׳ ולזה הוכרכו ישראל ליתן מחצית השקל
שהוא י׳ גרה לכפר על המן שהוא מחצית השקל שהאדם בכללו הוא השקל השלם והמן הוא מחציתו׳ והוא י׳ גרה׳ והוא
י׳ בני הנזכרים ואמר בכאן כי לעת זקנת האדם נתבטל המן ובניו כמו שאמר שלמה וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד
אשר לא יבאו ימי הרעה ונאמר ביום שיזועו שומרי הבית והתעותו אנשי החיל וגו׳ וי׳ בני המן אלו המה אנשי הבית׳

פרשנדתא הוא כח המעכל מלשון פרש חגיכם וידוע שכח המעכל זה דרכו שעכל הכל ולעשותו זבל
ופרש: דלפון אמרינן פרק קמא דבכורות דלפינן פרסו׳ רגים ופירש הערוך שהוא דג
והוא האדם שבים׳ והוא כנגד חוש השמע׳ למה שנודע מה שכתב החכם בספר שערי שמים כי הדגים יש להם חוש
השמע והתנועה ביתר דולפני כי כשיצודו אותם הדייגים יכו על המים במקלות ושומעין רעש גדול במים ונקול הרעש שהוא
יתבהלו׳

יתנהלו ויתמהמהו ונראו כמת ע״פ פים׳ אספקלריא הוא המחזיק מלשון אספים שמחזק ומחזיק הכל: פורתא הוא מוליד כדומה מלשון פרה ורבה: דליא הוא מום הריח מלשון דלא יומא חדא קרבה שהוא לשון ... דליתא כ... דק הפי׳ הערוך בערך ... שהוא לשון שתיבה שר״ל אם מתלב עמי מי הבהר חסד עמך׳ והוא מום ריח שהותב אליו הרוח והדין שבאמר באות נפשו שתבה רוח: ארידתא הוא הטעם מלשון זה דאמר פרק נ׳ ... וסוף ערבי פסחי׳ אמר דיילי וגווליא לאגא והם מאכלים טובים׳ פרמשתא הוא המשוש מלשון פרמשתק אמר והוא אמר מום המשוש אשר אמר עליו ארסטו כי קום המשוש חרפ׳ הוא לבו׳ אריסי הוא הרחוב ... ארם בעי הרע שלו׳ ארידי הוא הדיוק׳ למותרו׳ ומורידין לאיברים התחתונים ומשם לחוץ: ויזתא הוא המושך מלשון ... כי ...״ו ובי״ת הם מתחלפים מלשון ... כי בכם ... מחלק שלא לכל אבר הראוי לו ומשכן אליו ... נקיים בכחות הנפש׳ ולא יקחהו על׳ סדרם בסדר זה כי סדרם כסדר שבה דרגו כידוע שבה המעכל׳ והשמע׳ כשהפליגו קנים קודם שאר הכוחות האחרים וכן הוא הדין באחרים ואפשר שמפרן לפי גלגל׳ כפי פשוטו של מגלה כבר כתבתי כמה פעמים כי אלו ואלו הכשל והמשל הם אמת׳ ואמר שכל אלה בני המן הם להיותם כתלים בחומר ובהפסד׳ ובהפלגם החומר יפסלו ויתלשו כיהוד ת אלו׳ ויקראו המן בן המדתא צורר היהודים מטעם שכתבתי למעלה ואמר ... את ידם כי באמת זקן שבע בימים כל אוכל תתעב נפשו וימאסם בקיים׳ כמו שנאמר ימים אשר אין ... בהם חפץ ... כי למי יעמול תחת השמש לאסוף ולכנוס עוד ממון׳ ואמר כי בזמן ההוא בא ... ההרוגי׳ הנזכרים לעיל ... ... הבירה שהוא כלל העולם לפני המלך בהרגם כוחותיו ואפיסת אנשיו הנזכרים לעיל ועשרת ... להם ... על נפשו ... יסאר בקרב האר׳ ומבקש לעזור במאכלים ומזונות ... ובריאים ... ואמר לאסת׳ המלכה כי מאחר ... הבירה הרגו היהודים את הקמה ... וגם עשרת בני המן הידוע למעלה כי ... הגיע לימי הירידה ... והפסד ... ובשאר המדינות מה עשו ... ר״ל שלא וכר ... עליתו ועתידו שהם ... כיון שזכרתי ברים המגילה להכיח כאו לעת זקנתו כמו שאמר רבי אבהו מה הכיח לעת זקנתי׳ ורבי חנינא אמר ... שכתבתי אמי ... המה ... לעת זקנתי ולכן אמר לאסתר מאחר שבשאר ... מה עשו להעו׳ ... עכשיו ומעכשיו אין תקוה להעו׳ כי אם על ידי אסתר ... שאלותה ובקשתה לאכול ולשתות דברים הבריאים והטובים באולי תוכל לעמוד׳ ואמר

והאמר אסתר וגו׳ כבר כתבתי פעמי׳ ... שאסתר היא עיקרית בעצות אלו ... שהם קניית המושכלת קניית המופתים תלויים בה׳ וכן אמר ... אסתר אומרת כי שמע ... בעיניה שאי אפשר בתחבולות להשאיר האדם בקיומו כי אין להאויר ע״י מזונות מה שנתך ... להיות ... להעמיד הליחות השרשי הטבעי על עמדו׳ לפי שדבר הוא עניין התמורה ההוא ... הליחות המעדים כי ... מעט ... בכוס של יין שעם שהיין ניכר על זה המעט יין ... המים ומשכו אל יין ... מעט ... פעמים רבות יהפך היין כולו אל מים׳ לכן מיום אל יום הליחות השרשי ... כולו ... אל המות׳ ויש מי שכתב שאלו זה כיון החכם באמרו כל עמל אדם לפיהו וגם הנפש לא תמלא׳ ולכן אמרה אסתר שבדרך זו אי אפשר להשאיר בחיים׳ ... אם על המלך טוב יעש׳ גם מחר ר״ל יעשה יום ויום שיהיה ... ובכר ידוע מחברו מה הם היהודים והשוכני׳ ואת עשרת בני המן יתלו על העץ׳ התורה והמצוה שהם על ידי ... ים כו כמו שנאמר אורך ימים בימינה׳ ונאמר קווי ה׳ יחליפו כח יעלו אבר כנשרים׳ ועל ידי האדם יזכה יוכל לחיות קיים בבחי׳ ... כמו שהיה ... אליהו ז״ל ולומר ... עליון על ידי שתלוים בני המן והמן ... בעולמות ... שלא טעמו טעם מיתה׳ וכן עשה המלך ותנתן דת ... שהוא התורה ... בני המן ... על העץ׳ ואמר

ויקהלו היהודים וגו׳ אמר שמספר ... ותולדות האדם ... זכה האדם להמשיך ... להמית המן ובניו כמו שמבואר יוכל להגיעו ע״ה לתכלית המבוקש לאין האדם אפילו בעוד בחיים סיותו

עליו רוח הקדש או הנבואה והוא תכלית שיוכל
אותו להשיג ולהשכיל בכללי הכוללות עד שרות ה׳ יחל לפעמים ידבר המתורע כמו שאמרו ז״ל אין הנבואה ש׳
להגיע אליו האדם והכל צריך להיות קודם כל המוסף מעלות המקובלים ובכל אחר כל המעשים
שורה אלא על חכם גבור ועשיר והוא כולל כל מיני השלמיות שבאדם אשר אי אפשר להגיע אלא עד
הנזכרים לעיל כמה שנבאר׳ כמו שבאר הרב המור׳ בפרקי הנבוא׳ חלק ב׳ פרק ל״ב ולזה אמר שנקהלו כל
היהודים מלשון קהלת על שקהל החכמה אמר שנקהלו ביום י״ג לאדם אדר כבר בארתי לך שיותף שם אדר שהוא אדר
והוד התורה ויום ארבע עשר הוא מניין י״ד והוא רוח ז׳ על הנבואה כנאמר ותהי יד ה׳ אלי וגו׳ ואמר שהיהודים שבשושן
זה עשו כי כמו שהעולם בכללו נקר׳ שושן הבירה הגדולה כן ארץ ישראל נקרא׳ שושן מפני כי היא יפה נוף משוש כל הארץ
ולכן אמר שהיהודים שבשושן זכו לנבואה אבל לא באחר ארבות׳ כי אין הנבואה שורה בחוצה לארץ ואמר שהרגו שלש
מאות איש להורות על מעלתם כי הרגו בלעם בן בעור ששקול כנגד ג׳ מאות איש׳ כי שלש מוסף עצמו ואמר עמו כאשר
כתוב שלש ושלש מאות והוא בגימטריא בל״עם הם ו״לם ובכב״ו לא׳ וקראו נביא אף על פי שלא היה רק קוסם מטעם
שכתב הרב המורה חלק ב׳ פרק ל״ב כי כל מני׳ בעול׳ הן מכל הקוס׳ או מכל המשער או מכל מחשב נקר׳ נבי׳ ולזה בקראו
פניאי אך נביאי נע׳ ולזה שים נקר׳ זו כי היהודי׳ במעלתן שקטן שבה׳ גדול ממעל׳ בלע׳ עד שהרגוהו ואם תאי׳ על דברי
מאמריה ז״ל ולא קם נביא בישראל כמשה עוד בישראל לא קם אבל באומות קם ומנו בלעם כי ידוע למבינים שאין כוונת
זה המאמר מה שיובן ממנו לפי פשוטו׳ כי כבר ביארו שהנביא צריך להיות בתכלית השלמות׳ וכתב הרב המורה
פרק ל״ב חלק ב׳ שאי אפשר שיגיע אלא השלם בתכלית השלמות אבל הפתי׳ מעמי הארץ אי אפשר אלא בהבאת חמור
או צפרדע עכ״ל׳ כ״ש בלעם שהיה בתכלית הפחיתות על שדרשו עליו שבא על אתונו שנאמר ההסכן הסכנתי רובה
לומר סוכבתי׳ וגם לא היה עשיר כ״ל משמח בבלקו שהיה להוט את הממון כמו שדרשו ממה שאמר אם יתן לי בלק מלא
ביתו וגו׳ ואם כן איך ראוי להאמין שהיה נבי׳ כמשה רבן של נביאים ואף שאר נביאים הקטן שבכלן לא שוה׳ אך מה שם״ל
האמת במאמר ד״אכוה מה שאומר לך ותחילה יש להעיר אמרו ולא קם נביא כמשה ולא אמר ולא היה נביא כמשה לכן
נראה שהקימה היתה כמשה ובלעם שוה אבל לא היתה הנביאה במדרגתן שוה אך הקימה היתה שוה בבחינת מה לזה
מכל שפלות׳ ולמשה מכל רום מעלתו׳ כי משה ע״ה אף שהיה השלם אשר יוכל להיות במין האנושי מ״מ השיג יותר ממה
שראוי לו כי יש הגנות שכליות כמכוע׳ להשיג האדם אפילו יהיה השלם שבמין כמו שנ׳ לא יראני האדם וחי׳ ומשה ע״ה
אף כי לא השיג ראוי׳ הפני׳ מכל מקום השיג ראיית האחור ובזה השיג גם כן יותר ממה שראוי לאף המין האנושי להשיג
אלא שה״י כחסדו הראה למשה קשר של תפילין מכל הון כמו שנאמר כי מנאת חן בעיני׳ וככר ביארו ז״ל שמש ע״ה
ז״ל השיג יותר מהראוי לו כמו שדרשו ז״ל רד כי שחת עמך רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל כו׳
וכן בלע״ם מכל רוב פחיתתו אף המדרג׳ השפלה שהיתה לו היתה יותר ממה שהיה ראוי לו לפי רוב פחיתתו ולא היתה רק
לכבוד יש׳ שידבר טוב על ישראל כמו משה שרום מעלתו היה לכבוד ישראל וכזה קם כמשה שגם שכל אחד היה לו יותר
ממה שראוי לו אבל שאר נביאי ישראל כלם קדושים היו וכל אחד מכל רוב קדושתו היה ראוי לנבואתו כפי מדרגתו וכאין
זה הפירוש כראה יותר מכל מה שנאמר במאמר הזה שאמרו ז״ל אבל באומות קם ומנו בלעם׳ ולזה אמרו כאן שהרגו
שלש מאות איש׳ ואמר ובביזה לא שלחו את ידם להיותם להוטים אחר הממון כמדת בלעם כי והיה שלא רצה
אלישע ע״ה לקבל מנעמן שר צבא ארם׳ ושמא׳ ל״א רצה לקבל כלל משל אחרים׳ ואמר

ושאר היהודים אשר במדינות המלך כ״ל אמנם שאר היהודי׳ אשר בחוצה לארץ אי אפש׳ להם להשיג הנבוא׳ שכבר או׳
ביום י״ד ואז תתמה על נבואת יונה המדבר כי כבר אמרו פר׳ קמא דמגילה על שלא הוכשר׳ ארץ ישראל והכשרו כל ארצות
כו׳ מכל מקום בדרכי עיון החכמה נקהלים על נפשם ונוח מאויביהם להרוג בשונאיהם שהשטן ואויבי׳ כדר׳
שאמרו ז״ל אם פגע בך מנוול זה משכיהו לבית המדרש והרג חמש ושבעים אלף׳ חמשה הם ה׳ חומשי תורה ושבעים הם
ע׳ פנים לתורה׳ ואלף הוא מלשון ואאלפך חכמה ובביזה שהיא להוטי אחר הממון מולם
נזהרים

בפורים שלא ישלטו בו ידיה' כידוע שאין לך דבר שמשריד האדם כאסיפת ממון: ואמר ביום י"ג דע כי לבר ביאר הרב המורה חבק א' פרק ס"ו כי לשון הנחה נאמר על פסיקת דבר והנ: כאמר וינח ביום השביעי ר"ל נפסק מלכעשו וכן כאן כי היהודים במ"ל אין להם הנחה רק בעניין הלקוח מיום י"ג שבאדר כמו שרמזתי לעיל למה קבעו מרדכי ואין יותר משאר ימים אמנם כאן ביום י"ד ר"ל פסקה השנאה אבל הכנוסה הכרחו בי"ד באדר ועשה אותו יום משתה ושמחה ר"ל עשה אותה השנאה כמנעת בחק האדם עד יום משתה ושמחה המקווה לעתיד והוא יום סעודת לויתן' ובר יוכני' ויין המשומר בענביו מו' אותו משתה ושמחה יתוסף השנאה לאד' ויושב מה שלא השיג בעה"ז והוא כי זכות לאתה סעודה בינם משכילים ומשקים מזככים השכל' ומעודים להשגה בעץ הדעת' והנה דברים טבעי' המקדדים השכל כמו שמבאר הרמב"ן והנבי"א ז"ל' והאריך בזה הרשב"א בכי' הנדות פ' המוכר את הספינה' אמנם היהודים בשושן נקהלו בחכמתם להשיג המושכלו' מצד העיון הלקוח מיום י"ג באדר גם ביום י"ד באדר השנאה מתפשט' רק נחו ביום ט"ו ר"ל שהשנאה נפסק מלהשיג מהות הש"י והנקרא י"ה כמו שנ' לא יראני האדם וחי שהוא בגימטריא חמש עשרה ועל כן עושים יום ט"ו משתה ושמחה כי הם חשבו שהשנה זו הכמנעת מאתם היא הכוונה הנוספת.

על כן היהודי' הפרזי' וגו' דע כי באלו הוי המעשיו' הם לזכרון לדבר עיקרי' כפסח לזכר ליציאת מצרים ושבועו' למתן תורה' וסוכות לביה כוננות הוספתינו' כן הוקבעו ימי הפורים אלו להיות לזכרון בין עינינו לכל הי"ו כ' מכל הספור דלעיל' ונקראו ימי הפורים על שם הפור כמו שאמר ה' מנת חלקי' ובורלי ר"ל שאלו כ' השנות שבישבעות בימי הפורים הם גורל האדם בעולמו' ואמר שהיהודים הפרזים עושים יום י"ד המשיל האדם בלא שלם בשלמותו לעיר הפרזי אשר אין לו חומה' כמו שהמשילה שלמה באמרו עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו' ומה שאמר מבואר באמרו היהודי' הפרזים שקרא ליהודי' עצמו פרזי ולא אמר שהוא בעיר פרזי ואמר שהם עושים יום י"ד להורות שם האיש הבלתי שלם בתכלית השלמות היא יום י"ד רוצה ביום ט"ו והחשת' והשמחה הנזכר אמנם העיר המוקפת חומה והוא האיש השלם בתכלית השלמות עושה בין ט"ו ומה שאמר כפלא שאלו היקף חומה בימות יהושע שכנס ארץ ישראל שהוא שושן הכוכר' ואמר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלוח מנות איש לרעהו דהיינו גאולת אסלים הכוהג בין עני בין לעשיר כמשלוח מנות ומתנות לאביונים שהוא מעשה הצדקה שעליה היו יחיה לעתיד' ובר' שוהי כוונת במאמר קייב אדם לבסומי בפורי' עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי' כדוגמ' המשל בסעוד' פורים שהוא סעודת לויתן שאז יתבטל המן מן הארץ שהוא היצר הרע ואז לא ידעו בין המן למרדכי כי לא ידעו מהו המן כלל' ועוד כ"ל כדר' שבארנו שר"ל שחייב לבסומי עד שלא ידע בין ארור המן כו' אבל משידע אסור להשתכ' ור"ל פיסת' דווק בי' דיתכוע שלא ידע בין המן למרדכ' אבל בשיודע ויש מהות המן ומרדכי שבתוספת מרדכי שהוא השכל אל ישתה עוד כמו שאמר אליהו לרב כלא אל תשתה ולא תחטא: עוד ור' לי כדרך הפשט כי מאמר שמצות פורים לשתות לשמוח ואע"פ שלא ישתה על כן ישתה הכרה אחד שיגיע לשכרותו של לוט שאז פטור אף אם יחטא ויעבור על איזה עבירות כי אנוס הוא' אבל אם לא ישתה כל כך הרבה ויעבור' עבירות חייב כאלו לא שתה כלל כאמרם שכן שהרג נהרג אם לא שהגיע לשכרותו של לוט ולזה ישתה הרבה עד שלא ידע בין עונש לשכר המגיע לצדיק ולרשע כמו שלא ידע להמן ומרדכי וא' עתה איכו חזי' כלל ואף אם יחטא לא יענש' ומשום זו מיית' בגמ' עובדא דרבא ורבי זירא עבדים סעודת פורים כהדי הדדיקם רבה ושחטי' לרבי זירא כו' ובו' גילו טעם שחייב להשתכר כל כך כדי שלא יענש על מעשים כאלו והוא מבואר:

ויכתוב מרדכי את הדברים האלה עד קיימו וקבלו היהודים ר"ל שמרדכי ואסתר קבעו ימי הפורים האלה לרושם ולזכרון בין עינינו' ועל מה הקבעו בכל המפורש לעיל ואין בין פשוטו של משל לעניין הנמשל חלוק בהקרהות אבל אלא כולן באו להגיד על מה ועל מה הוקבעו ימי הפורים' ואמר

קיימו וקבלו היהודים עליהם וגו' כנ' כי פתח בהקדמה אמרם פרק רבי עקיבא קיימו מה שכב' קבלו כי באמת כל מגילה זו לפי מה שכתבנו איכה אלא לבעיר אזן הכשים לקיים מה שקבלו עליהם דהיינו התורה והמצות' ולכן אמר כאן כי כל אשר בשם יהודי יכנה וכל הנלוה עליהן נכו' לקיים מגילה זו כי לולי זה אינו יהודי

מחיר יין

יזכה הכלות עליהן חייב לקיים כאחד באמ' משפט אחד יהיה לכם ולגר הגר בתוככם · ואמר
והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דו' ודו' משפ' ומשפח' והו' מבוא' כי בכל דו' ודו' קיי' לראו' את עצמו כאלו נעשה לו
הנס כי כלא"ו ויארעו לו שבת' והמן ומרדכי ומעש' אחשורו' ושתי ואסת' וכל המחשב' עד הנה ומה כאלו אחר
אף הן היו באותו הנס וזהו אמר' כי אף האשה חייב' במצות וחייבות לרבנו מרדכי
אף הנשים קו' בות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס וזהו אמר' כבר אמרו אף אם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים
על המן הידועים: וימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וגומר כבר אמרו אף אם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורי'
לא יהיו בטלים · והוא גם כן מבואר · על פי מה שכתבנו כי · מאחר שימי הפורים מורים על העתידות ומעורר על
סעודת לויתן ואם כן אף שאר מועדים לעתיד לבא בטלים כי אין אנו צריכי' עוד זכר ליציאת מצרים כמו שאמר כי
לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה מארץ מצרים וגומר מכל מקום ימי הפורים לא יהיו בטלי' כי בשמחה בעצמה שתהי' לעתי'
שכל אחד ישיג מה שכפס' ממנו בחייו כמו שבארנו לעיל שעל זאת הוקבעו ימי הפורים אם כן השמחה בעצמ' תהיה
קיום ימי הפורים · הלא שאינן אלא רמז על אותה הסעודה:

ותכתוב אסתר המלכה בת אביחיל וגו' מרדכי ואסתר הנאמרי' במקרא זה הם לפי פשוטן ובא להגיד לנו
מי חבר זה המגילה · ואמר שמרדכי ואסת' עשאו ברוח הקד' שעליהם ולכן אמר את אגרת הזאת
השנית הזה לומר שכתבו מאורעותיהם · ומה שקרא לה כזמן אחשורוש להיות פורים שני' ר"ל להורות על ענין שני
והוא הדבר שבארנו כי שני פנים למגילה זו וראוי לקראת ימי הפורים שנית:

תשלח ספרים וגו' ר"ל שכתבה מגילה זו להיו' לאדם לזכרון אף בילדותי' ובימי' עמידתו שאם השבע' ועשרי'
ואחד מליצ' שבארנו רים מגילה וכל אחד יראה את הנולד לבסוף ימיו · וכתבה דברי שלום ואמת
ודרשו וכרונם לברכה מגילה צריכה שרטוט כמו תורה כאמר כאן דברי שלום ואמת וכאמר התם
אמת קנה וגו' · הגידה לנו שאמת הנאמר כאן הוא רומז על התורה ור"ל שמרדכי ואסתר כתבו דברי מגיל'
זו להעיר אוזן אנשים שיחזיק כל אחד בתורה ובמצות שהם שלום ואמת וכל אחד יראה שיגיע למדרג' זו וקבעוהו עלי'
הוקבעו ימי הפורים כמו שבארתי לעיל · ואמר שקבלו על נפשם ולא אמר על גופן כי כל דברי מגילה זו הם קיו' הנפש
לא קיום הגוף כי זה אי אפשר להיות העדר כרוך בעקבי כל נולד · ולזה אי איפשר לקיים רק הנפש · ואמר

וישם המלך אחשורוש מס על הארץ ועל איי הים · מסובה אחשורוש זה מכל אחשורוש האמורים בכל המגי'
זו ונכת' חסר בלא וי"ו להורו' שפי' מסובה מכל דברי ההגדה שהבאנו לעיל אחשורוש הוא הקב"ה שאחרית
ונראית שלו · ואמר שהמלך זה שם מס על הארץ והוא העדר הכרוך על כל יושבי הארץ ואיי הים להיות שכל הוה
נפסד · ומותר האדם מן הבהמה אין לולי הטוב המקווה לו בעולם הבא · והוא אמרו וכל מעשה תקפו וגבורתו של
האדם כתוב בדברי הימים למלכי פרס ומדי והמה ספרי הזכרונות שבותבין בהן כל דרכי בני אדם
לתת לאיש כדרכיו כאמרם ז"ל וכל מעשיו בספר נכתבים ושמה ספרי פרס ומדי כמו שבארתי שתוך פרס ומדי ביש
המגילה שהם רומזים על השכ' המקווה לעתיד ואמר שכל זו גרם לאדם להיות

כי מרדכי היה משנה למלך כאשר בארנו כל זה למעלה שמרדכי משנה של מלך והמלך על פיו יצא ויבא · ואמר
כי הוא רבנו לרוב אחיו ודורש טוב לכל זרעו כמו שאמרו ז"ל כל העולם כיון בשביל חביבא בני וכדיק יסוד עול'
ובזו דורש טוב לכל עמו ודובר שלום לכל זרעו · כמו שנאמר לא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם ·
תם ונשלם · שבח לאל בורא עולם · שסייעני עד הלום והוא יחייני ויזכני לפרש המגלות כלם:

מה שראיתי לפרש בזה המגילה · בעזר בורא תהלה · יתעלה שמו לדור דורים ·
שלמתי בימי פורים לחכה · לאב"י ישראל ראש עדת מי מכה · האל גבור בגבורים:
הונה לבאין דברי צריך ללמוד טבעיות ואלהיות והמחקרי · הוא כדור בכדורים:
בשם הכורא ים מאין · בשלמת מלאכת מחיר יין

על ידי הפועל יוסף בלא"א כהר"ר מיכאל בשמיה יצ"ו